

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

JOSEF VÁCLAV SLÁDEK

A JEHO RODNÉ MĚSTO ZBIROH

Josef Vaclav Sladek and his hometown Zbiroh

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Václav Švarc

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Plzeň 2019

Poděkování

Mé poděkování patří mému vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Janu Kiliánovi, Ph.D., který mě v průběhu vzniku předkládané práce směřoval ke zdárnému cíli.

Dále děkuji panu prof. PhDr. Viktoru Viktorovi, CSc., paní Mgr. Věnceslavě Drábkové, paní Mgr. Květuši Horákové a paní Mgr. Dagmar Viletové, že si na mě ve svém volném čase našli chvíli a poskytli mi rozhovory o J. V. Sládkovi a především o jeho druhém životě.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité zdroje a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni, 8. dubna 2019

.....
Václav Švarc

Abstrakt

Předmětem zkoumání této bakalářské práce je analýza života básníka Josefa Václava Sládka ve spojitosti s jeho rodným městem Zbiroh. Následně je v bakalářské práci zpracováno básnické dílo J. V. Sládka, tedy jeho básnické sbírky a také je zde zaznamenáno dílo překladatelské, zejména významný překlad divadelních her Williama Shakespeara. V neposlední řadě je v bakalářské práci zpracován druhý život Josefa Václava Sládka, tedy jakým způsobem ovlivnil svým životem a dílem nejen svůj rodný Zbiroh, ale také Čechy a českou kulturu. Práce tedy zkoumá nejen život J. V. Sládka, ale také i jeho odkaz, se kterým se můžeme setkat i v dnešních dnech.

Klíčová slova

Josef Václav Sládek; básník; překladatel; fotograf; Zbiroh; Zbirožsko; odkaz; druhý život.

Abstract

The purpose of this bachelor thesis is to analyze the life of the poet Josef Václav Sládek in connection with his hometown Zbiroh. Furthermore, the thesis examines poetry of J. V. Sládek, his poetry collections, and also his translation work particularly translations of important plays of William Shakespeare. Finally, the thesis analyses the second life of Josef Václav Sládek, the way he influenced by his work not only his hometown Zbiroh but also Czechs and Czech culture. The thesis therefor explores not only the life of J. V. Sládek but also his legacy which we are able to encounter even today.

Key words

Josef Vaclav Sladek; poet; translator; photographer; Zbiroh; Zbirozsko; legacy; second life.

Obsah

Úvod	10
Literatura, zdroje a metodologie	12
1 Kolébka	16
1.1 Zbiroh v době básníkovy života	16
1.2 Původ	17
1.2.1 Básníkův otec	18
1.2.2 Básníková matka	19
1.2.3 Rodina	20
1.3 Dětství básníkovy	21
1.3.1 Na prahu ráje	21
1.3.2 Básník žákem	22
2 Praha stověžatá	24
2.1 Studium	24
2.1.1 Přijímací zkoušky	24
2.1.2 Novoměstské piaristické gymnázium	25
2.1.3 Staroměstské akademické gymnázium	26
2.1.4 Fakulta filozofická Univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze	27
2.2 Noví přátelé	27
2.2.1 Robert Václav Kounic	27
2.2.2 Jaromír Čelakovský	28
2.3 Společenský život	28
2.3.1 Vltavan	28
2.3.2 Oreb	29
3 Životní zvraty	30
3.1 Literární spolek Ruch	30
3.2 První literární díla a počátky překladatelství	31
3.3 První láska a básníkovy rozervanost	32

3.4	Almanach ruch (1868)	34
4	Na zkušenou do světa	36
4.1	První myšlenky a přípravy k odjezdu	36
4.2	Rozloučení, cesta po Evropě a přes oceán do Ameriky	37
4.3	Amerika.....	38
4.3.1	Chicago, Kewanee, Caledonie.....	38
4.3.2	Saint Louise, New Orleans, San Antonio	39
4.4	Návrat domů.....	40
4.5	Zkušenosti z cesty	41
5	Všude dobře, doma nejlépe	44
5.1	Básníková profesní dráha.....	44
5.1.1	Redaktor Národních listů.....	44
5.1.2	Profesor anglického jazyka.....	45
5.1.3	Lumír	46
5.2	Slasti a strasti života mladého básníka.....	46
5.3	Literární tvorba mezi lety 1870 až 1877	47
5.3.1	Fejetony z USA a překlad Longfellowa	47
5.3.2	Básně (1875).....	48
5.3.2.1	Památce své drahé, věrné ženy Emilie.....	48
6	Druhý dech	49
6.1	Noví přátelé.....	49
6.1.1	Jaroslav Vrchlický	49
6.1.1.1	Jaroslavu Vrchlickému.....	49
6.1.2	Julius Zeyer.....	49
6.1.2.1	Juliu Zeyerovi	50
6.2	Návrat k Lumíru a profesní dráha.....	50
6.3	Druhé manželství s Marií Veselou a dcera Helenka.....	51
6.4	Počátky nervové nemoci	52

6.5	Literární tvorba mezi lety 1877 až 1887	52
6.5.1	Jiskry na moři (1880).....	53
6.5.1.1	V bouři	53
6.5.2	Světlou stopou (1881).....	53
6.5.2.1	Den.....	54
6.5.3	Na prahu ráje (1883).....	54
6.5.3.1	Doma.....	54
6.5.4	Ze života (1884).....	55
6.5.4.1	Píseň lidu.....	55
6.5.5	Sluncem a stínem (1887)	56
6.5.5.1	U bran štěstí	56
6.5.6	Zlatý máj (1887)	56
6.5.6.1	Matičce.....	57
6.5.7	Práce (1887).....	57
7	Básníkův podzim života	58
7.1	Literární tvorba mezi lety 1888 až 1898	58
7.1.1	Skřivánčí písně (1888).....	58
7.1.1.1	Sluníčko	58
7.1.2	Selské písně a České znělky (1889)	59
7.1.2.1	Já a moje orná půda.....	59
7.1.3	Starosvětské písničky a jiné básně (1891).....	60
7.1.3.1	Oral v poli	61
7.1.4	Směska (1901)	61
7.1.4.1	Stesk.....	61
7.1.5	České písně (1892)	62
7.1.5.1	Naše země	62
7.1.6	Zvony a zvonky (1894).....	62
7.1.6.1	Okáč	63
7.1.7	V zimním slunci (1897).....	63
7.1.7.1	Zimní slunce.....	63

7.2	Konec s Lumírem a učitelstvím	64
7.3	Shakespeare.....	64
8	Poslední kroky... ..	66
8.1	Literární tvorba v letech 1898 až 1912	66
8.1.1	Písně smuteční (1901)	66
8.1.2	Nové selské písně (1909).....	67
8.1.2.1	V hoři	67
8.1.3	Léthé a jiné básně (1909).....	67
8.1.3.1	Dotrpěno	68
8.2	Česká akademie	68
8.3	Ve zbirožské vile.....	68
8.4	Básníkův skon.....	69
9	Druhý život J. V. Sládka.....	70
9.1	Básník fotograf.....	70
9.2	Sládkův Zbiroh.....	71
9.2.1	Muzeum J. V. Sládka.....	71
9.2.1.1	Pamětní deska na básníkově rodném domě ve Zbiroze	72
9.2.2	Vila J. V. Sládka	72
9.2.2.1	Pamětní deska před básníkovou vilou.....	72
9.2.3	Sládkova lesní studánka.....	73
9.2.3.1	Otvírání Lesní studánky J. V. Sládka.....	74
9.2.4	ZŠ J. V. Sládka	74
9.2.4.1	Síň J. V. Sládka	74
9.2.4.2	Busta J. V. Sládka	75
9.3	Sládkův odkaz v Čechách	75
9.3.1	Praha	75
9.3.1.1	Hrob J. V. Sládka	75
9.3.1.2	Pamětní deska v Resslově ulici.....	76
9.3.1.3	Pamětní deska ve Václavské ulici.....	77

9.3.2	Vysoká u Příbramě	77
9.3.2.1	Pamětní deska ve Vysoké u Příbramě.....	77
9.4	Sládkovy ohlasy v umění	77
9.4.1	Zhudebnění Sládkova díla	77
9.4.2	Mladé lásky.....	78
9.4.3	J. V. Sládek v Africe.....	78
9.4.4	J. V. Sládek v Amerických dopisech.....	78
9.5	Odkaz J. V. Sládka v české literatuře	79
	Závěr.....	80
	Summary.....	82
	Bibliografie.....	83
	Seznam příloh	90
	Obrazové přílohy	I

Úvod

Téma bakalářské práce *Josef Václav Sládek a jeho rodné město Zbiroh* jsem si vybral z několika důvodů. Přes patnáct let jsem bydlel ve Zbiroze, a tudíž jsem se vžil do místního mikroregionu. V podstatě v něm žiji nepřetržitě. Velkou část svého dětství jsem strávil na Švábíně (odlehlá část Zbiroha), poté jsem bydlel nedaleko Základní školy J. V. Sládka, dále v Cekově (obec vzdálená 6 km od Zbiroha) a nyní bydlím v obci Terešov, která je od Zbiroha vzdálená necelých 10 km. Tudíž jsem se Zbirožskem spjat tělem i duší.

A proč Josef Václav Sládek? Nejen, že jsem jeho jmenovcem, ale také jsem se s jeho básnickým a fotografickým dílem setkával od dětství. Důvodem je fakt, že od svých dvou let jsem žil v domě, který dříve patřil zahradníkovi zbirožského zámku, a právě tento dům se několikrát objevil na fotkách, jež vytvořil Josef Václav Sládek. Dále jsem se na základní škole, jako ostatně většina z nás, učil Sládkovu *Lesní studánku*. V roce 2012 proběhla řada kulturních akcí v duchu oslav sta let od úmrtí básníka – Josefem Václavem Sládkem žil celý Zbiroh. Toto jsou důvody, proč jsem si vybral jako téma své bakalářské práce *Josefa Václava Sládka a jeho rodné město Zbiroh*. Bylo pro mě zkrátka z historie to nejbližší.

V předkládané bakalářské práci si kladu za cíl zpracovat životopis významného českého básníka Josefa Václava Sládka (1845–1912) ve spojitosti s jeho rodným městem Zbiroh. Cílem je tedy zjistit informace o Sládkově narození, dětství, studiích, rodinném a profesním životě a také o jeho smrti. Mimo to se práce zabývá tzv. druhým životem Josefa Václava Sládka – jeho způsobem zapsání se do nejen zbirožské historie. V práci je také rozvedeno, kde se v dnešní době můžeme setkat s odkazy a ohlasy tohoto básníka, překladatele, pedagoga, žurnalisty a fotografa.

Bakalářská práce se skládá ze tří tematických částí. První částí je životopis Josefa Václava Sládka, ve kterém je shrnut také básníkův dvouletý pobyt ve Spojených státech amerických mezi lety 1868 až 1870. Tímto činem se Josef Václav Sládek zapsal do dějin jako první český básník, který navštívil severoamerický kontinent v 19. století. Básníkův život je zaznamenán v první až osmé kapitole. Částečně s životopisem je propletena druhá tematická část, která se zabývá jeho literárním dílem. V bakalářské práci jsou zpracovány kompletní básnické sbírky Josefa Václava Sládka s ukázkami z děl. Básníkovo dílo je zaznamenáno v páté až osmé kapitole. Třetí tematická část je zaměřena na Sládkův již zmíněný druhý život a také na Sládkovo amatérské fotografování. Kromě klasických

zdrojů jsou ve třetí tematické části využity také zdroje, které byly získány během rozhovorů s lidmi, již se na Sládkově druhém životě podílejí či podíleli, ať už aktivně nebo pasivně.

Bakalářská práce by měla ve výsledku pojednávat o básníkově životě, jeho díle básnickém a překladatelském a jeho druhém životě, se kterým se můžeme setkat i v dnešních dnech. Předkládaná práce je doplněna přílohou, ve které jsou i fotografie míst, jež jsou spjaty s druhým životem Josefa Václava Sládka.

Dovolím si ke konci úvodu této bakalářské práce citovat Sládkovu báseň *Náš Erb* ze sbírky *Na prahu ráje* (1883), která se k probíranému tématu více než hodí:

*„Náš rodný erb, ten tvrdého je slohu,
jej první šlechtic marně v štítu hledá,
jak na nás přešel od dědova děda:
klas potem zrosený a větev hlohu!*

*Dlaň k pluhu a v prst' hluboko nohu
my tiskli od věků, a králi nedá
ni kníže, co mu dala naše běda!
- a král tak čistou nedá duši Bohu.*

*Tak nosíme ten erb svůj tisíc roků;
však meč a ostruhy, my též je známe:
kde který v štítu, dřív byl v našem boku!
a ostruha dřív plouhala nám hrudu.
- A také na své heslo něco dáme:*

„Zde byl jsem věky, a zde také budu!“¹

¹ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 335.

Literatura, zdroje a metodologie

Osobnosti Josefa Václava Sládka se v českém prostředí věnovalo několik badatelů. Mezi ty nejvýraznější můžeme zařadit středoškolského profesora, spisovatele a literárního historika Ferdinanda Strejčka (1878–1963), literárního historika Josefa Poláka (1913–2003), literárního historika, bohemistu a kritika Arna Nováka (1880-1939), literárního vědce Milana Jankoviče (1929–2019) a dále také sociologa a jazykovědce Emanuela Chalupného (1879–1958).

Předkládaná bakalářská práce stojí především na několika stěžejních dílech. Jedním z nich je monografie Ferdinanda Strejčka *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*² (1948), ve které autor zmapoval básníkov život od jeho narození až po jeho skon. Autor byl v přímém kontaktu s básníkem, i s jeho ženou Marií, dcerou Helenou a bratrem Václavem. Dále také pracoval se Sládkovou soukromou korespondencí. Dalším důležitým zdrojem je dílo Josefa Poláka *Josef Václav Sládek: život a tvorba*³ (1984), ve kterém se autor zabývá jeho životem, ale pouze do roku básníkov návratu z Ameriky (1870). Stručný Sládkův životopis *Josef V. Sládek*⁴ (1920) vytvořil Arne Novák, jehož dílo je v této bakalářské práci citováno z důvodu barvitě jazykové formy. Nejnovějším zdrojem je dílo specialisty na rodokmeny a genealogii Pavla Hnízdila (1955) *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*⁵ (2012), ve které se autor zabývá mimo jiné i Sládkovým rodem.

Na těchto publikacích převážně stojí první tři kapitoly předkládané bakalářské práce, které jsou zaměřeny na básníkov narození, dětství, studium v Praze a vydání almanachu *Ruch*⁶ (1868). Pro zpracování dění ve městě Zbiroh v době, kdy básník žil, byl použit jeden ze svazků Karla Kuči (1961) *Měst a městeček v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*⁷ (2011), konkrétně *VIII. díl (V-Ž)* a bakalářská práce Barbory Turkové *Bethel Henry Strousberg a pád jeho podnikání na Zbirožsku v období tzv. velké deprese*⁸ (2016). V prvních třech kapitolách byly dále využity další publikace od Josefa Poláka, *J. V. Sládek: básník domova*⁹ (1945) a *Sládkův Zbiroh: tři kapitoly o Josefu Václavu Sládkovi*¹⁰ (1962).

² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948.

³ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984.

⁴ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920.

⁵ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

⁶ SLÁDEK, Josef Václav. *Ruch: básně české omladiny, vydané roku 1868 k upomínce na založení Národního divadla*. Praha, 1868.

⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl, V-Ž*. Praha, 2011.

⁸ TURKOVÁ, Barbora. *Bethel Henry Strousberg a pád jeho podnikání na Zbirožsku v období tzv. velké deprese*. Praha, 2016.

⁹ POLÁK, Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

¹⁰ POLÁK, Josef. *Sládkův Zbiroh: tři kapitoly o Josefu Václavu Sládkovi*. Plzeň, 1962.

Své rodiče Josef Václav Sládek popsal ve fejetonu *Moji rodiče*, který byl následně vydán v *Amerických obrázcích a jiné próze I.*¹¹ (1914). Dále byla využita v prvních třech kapitolách korespondence Josefa Václava Sládka a Julia Zeyera, kterou v roce 1957 vydal Josef Šofferle Kvapil (1904–1975) pod názvem *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*¹². V již zmíněných kapitolách bylo čerpáno i z díla Milana Jankoviče *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*¹³ (1963) a Emanuela Chalupného *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury*¹⁴ (1916).

Čtvrtá kapitola popisuje Sládkovu cestu po Evropě a následný dvouletý pobyt v Americe. Zde byly kromě již zmíněných zdrojů použity také publikace *Má Amerika: fejetony a příhody 1871–1892*¹⁵ (1998), tedy kompletní souhrn Sládkových fejetonů z cest po USA, *Tvář básníka J. V. Sládka*¹⁶ (1946) od Miloše Malého, *Dějiny české literatury. Díl 3.*¹⁷ a Sládkovy *Americké obrázky a jiná próza II.*¹⁸ (1914). Často jsou ve čtvrté kapitole citovány dopisy, které Josef Václav Sládek posílal svým nejbližším do Čech. Hlavní zdroje i v této kapitole tvoří díla Ferdinanda Strejčka, Josefa Poláka, Arna Nováka, Milana Jankoviče a Pavla Hnízdila.

Pátá kapitola pojednává o Sládkově návratu do Čech, kde následně začal budovat kariéru, aby mohl zajistit živobytí sobě i své budoucí ženě. Pro historický literární kontext a podrobnější informace o přátelství mezi Janem Nerudou a Josefem Václavem Sládkem byl v páté kapitole využit zdroj *Velké dějiny země Koruny české, konkrétně svazek XII.a*¹⁹ (2012). Kostra kapitoly je i zde tvořena stěžejními díly z předchozích částí této bakalářské práce. Již v této kapitole je zmíněna první básnická sbírka zbirožského rodáka *Básně* (1875), která je dnes k přečtení v novém souborném vydání s dalšími sbírkami *Básně I.*²⁰ (2004).

V šesté kapitole je zmíněna publikace Ferdinanda Strejčka *Lumírovci a jejich boje kolem roku 1880*²¹ (1915), ve které se autor podrobně věnuje literárním bojům mezi časopisy *Lumír* a *Osvěta* v 70. a 80. letech 19. století. Také zde je čerpáno z díla Josefa

¹¹ SLÁDEK, Josef Václav. *Americké obrázky a jiná próza I.* Praha, 1914.

¹² KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence.* Praha, 1957.

¹³ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla.* Praha, 1963.

¹⁴ CHALUPNÝ, Emanuel. *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury.* Praha, 1916.

¹⁵ SLÁDEK, Josef Václav. *Má Amerika: fejetony a příhody 1871-1892.* Praha, 1998.

¹⁶ MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka.* Praha, 1946.

¹⁷ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století.* Praha, 1961

¹⁸ SLÁDEK, Josef Václav. *Americké obrázky a jiná próza II.* Praha, 1914.

¹⁹ BOROVIČKA, Michael, Pavel BĚLINA, Jan P. KUČERA a Jiří KAŠE. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XII.a.* Praha, 2012.

²⁰ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I.* Praha, 2004.

²¹ STREJČEK, Ferdinand. *Lumírovci a jejich boje kolem roku 1880.* Praha, 1915.

Šofferle Kvapila, *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*, ze které je patrné, jak se vedlo básníkovi v 80. letech. Básně z 80. let byly čerpány ze zdrojů *Spisy básnické*²² (1907), *Básně I.* (2004) a *Básně II.*²³ (2004). I zde jsou použity stěžejní monografie, které jsou popsány výše.

V sedmé kapitole je zaznamenán Sládkův podzim života. Ke zdrojům přibyly *Básně III.*²⁴ (2005) a Polákovy *Sládkovské kapitoly a poznámky*²⁵ (1969). V osmé kapitole jsou popsány poslední roky života Josefa Václava Sládka. V této kapitole je základ vytvořen z již zmíněných monografií a také z díla Antonína Klášterského (1866–1938) *Josef V. Sládek: jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*²⁶ (1922).

Devátá kapitola je zaměřena na Sládkův druhý život, tedy způsob, jakým se básník zapsal i do dnešního života kolem nás, a na básníkovu zálibu, fotografování. Zde jsou hlavními zdroji nejen památky, stavby, expozice Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze, ale také internetové zdroje. Mimo zdroje internetové a knižní (je využita i publikace *Josef Václav Sládek: k 75 výročí úmrtí básníka.*²⁷ (1989)) a periodika (*Měsíčník Zbirožsko*²⁸) jsou zde využity informace získané během rozhovorů s lidmi, kteří se sami zúčastnili významných událostí spjatých s odkazem básníka, nebo s lidmi, již se problematikou Josefa Václava Sládka zabývali či zabývají dodnes. Jedná se konkrétně o rozhovory s prof. PhDr. Viktorem Viktorou, CSc., s Mgr. Věnceslavou Drábkovou, s Mgr. Květuší Horákovou a s Mgr. Dagmar Viletovou. Součástí deváté kapitoly je i podkapitola *Básník fotograf*. K její realizaci posloužila publikace fotografa a historika fotografie Pavla Scheuflera (1950) *Galerie c.k. fotografií*²⁹ (2001).

Bakalářskou práci můžeme rozdělit na tři tematické části. První částí je životopis Josefa Václava Sládka, který je rozepsán v prvních osmi kapitolách. Od páté kapitoly do kapitoly osmé je s životopisnou částí propletena část zaznamenávající Sládkovo literární dílo, ať už vlastní, nebo překladatelské. Třetí tematická část je zaznamenána v kapitole poslední, ve které je zkoumán Sládkův druhý život jak v jeho rodném městě, tak v dalších částech Čech.

²² SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907.

²³ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II.* Praha, 2004.

²⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III.* Praha, 2005.

²⁵ POLÁK, Josef. *Sládkovské kapitoly a poznámky*. Plzeň, 1969

²⁶ KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek: jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*. Praha, 1922.

²⁷ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Josef Václav Sládek: k 75. výročí úmrtí básníka*. Zbiroh, 1987.

²⁸ *Měsíčník Zbirožsko*. Zbiroh, 2012.

²⁹ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c.k. fotografií*. Praha, 2001.

Primární zdroje byly použity na základě rozhovoru s vedoucím Katedry českého jazyka na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni prof. PhDr. Viktorem Viktorou, CSc. Zbylé zdroje byly vybrány na základě návštěvy Muzea Josefa Václava Sládka ve Zbiroze a pátrání ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. Zkusil jsem kontaktovat zaměstnance Památníku národního písemnictví v Praze, kde jsem se dozvěděl, že archiválie, které jsou spjaty s osobností Josefa Václava Sládka jsou aktuálně ve zpracování a není zde možnost jejich studia. Tudíž jsem do fondu Josefa Václava Sládka neměl přístup.

V první tematické části je především využita metoda biografická a částečně i metoda sondy, kde je zpracováno město Zbiroh v období života Josefa Václava Sládka. Dále byla využita komparativní (historicko-srovnávací) metoda, pomocí níž byly kompilovány jednotlivé informace z různých zdrojů do jediného tematického celku. V tematické části Sládkova literárního tvůrčího díla můžeme sledovat progresivní metodu zkoumání, kdy je na vybraných básních zřetelný básníkuv rozvoj jak ve stylu, tak ve formě. V poslední tematické části byla využita metoda retrospektivní, během které proběhly rozhovory s pamětníky, již se účastnili významných událostí spjatých s druhým životem Josefa Václava Sládka. Tudíž se třetí tematická část řadí do roviny orální historie. Celkově se všechny tři témata protínají v rovině regionální historie a částečně i v rovině historie literární. V neposlední řadě jsem provedl terénní výzkum a osobně jsem navštívil místa, která jsou s osobou Josefa Václava Sládka v Čechách spjata.

1 Kolébka

„Domovem Sládkovským jest kraj Jungmannův³⁰, staré Berounsko, lesnatá končina krásného Podbrdí, země sedláků a horníků. Jehličnaté chlupy uzavírají kol dokola obzor, a tmavé nedivoké lesy stíní obilní lány s lučinami a pastvisky, pole se lnem a vesnické zahrádky; nade vším klene se modrosivá, klidná dálka nekonečné oblohy, prosycená mírným dechem božím.“³¹

1.1 Zbiroh v době básníkovy života³²

V době, kdy se Josef Václav Sládek narodil (1845), byl Zbiroh malým a neznámým městečkem. Při sčítání lidu v roce 1843 v něm bydlelo 1 470 obyvatel.³³ Městem se stalo až 17. května 1897, kdy ho do tohoto statutu povýšil rakouský císař a český král František Josef I. (1830–1916)³⁴. Městečko bylo bez železničního spojení. První železnice Praha–Plzeň–Furth im Wald byla dostavěna až v roce 1862. Během Sládkova dětství tedy lidé chodili do Prahy pěšky, nebo jezdili na žebříňáku. Malý Josef prožil starosvětské dětství silně ovlivněné starými kulturními tradicemi a bohatou lidovou slovesností, ze které poté čerpal inspiraci pro svoji literární činnost. Město připomínalo spíše vesnici. Lidé byli v těsném kontaktu s přírodou a živili se jako rolníci, řemeslníci a zaměstnanci zbirožského zámku. Mnozí z nich byli cvočkaři, jiní pracovali v nedalekých dolech a hutích na Příbramsku a Radnicku. Ve Zbiroze nebyl žádný velký sedlák, rolníci měli podobně velká pole, která dříve spadala pod zbirožské panství.³⁵

Sociální rozvrstvení obyvatel města vycházelo z oblasti, ve které žili. Na úplném vrcholu městečka stál zámek, kolem něj byly tzv. *domečky v podhradí* a pod nimi byla chudina, domkáři³⁶ a bezzemci. Po stranách hlavní silnice sídlila střední vrstva, měšťané a majitelé zemědělských usedlostí. V dolní části městečka sídlil okresní výbor, pošta, četnictvo a finanční stráž. Soud se během vývoje městečka přesunul ze zámku dolů mezi měšťany. Pod zámkem stojí kostel sv. Mikuláše, který byl v roce 1718 rozšířen a přestavěn v barokním slohu.³⁷

³⁰ SAK, Robert. *Josef Jungmann: život obrozence*. Praha, 2007.

³¹ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 3.

³² Příloha č. 1.

³³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl, V-Ž*. Praha, 2011, s. 564.

³⁴ PERNES, Jiří. *František Josef I.: nikdy nekorunovaný český král*. Praha, 2011.

³⁵ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 7.

³⁶ Domkář – baráčník, neměl pole, pouze zahradu kolem svého domku, jednalo se o nejmenšího majitele nemovitosti, <https://cs.wikipedia.org/wiki/Baráčník>

³⁷ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 8.

V 60. a 70. letech 19. století zažil Zbiroh veliký hospodářský rozmach. Roku 1868 koupil zbirožské panství pruský podnikatel Bethel Henry Strousberg (1823–1884)³⁸, který chtěl ze Zbiroha a okolí vytvořit železářskou oblast, tzv. *český Manchester*. Podle jeho znalců mělo být na Zbirožsku 115 milionů centů železné rudy a 115 milionů centů uhlí.³⁹ Strousberg vyráběl hlavně kolejnice a stavěl novou železniční dráhu v okolí Zbiroha, proto dostal přívlastek *Král železnic*. Započal budovat železářské impérium, nechal zrekonstruovat zámek v novorenesančním stylu a lidem se začalo dařit.⁴⁰ V roce 1869 ve Zbiroze bydlelo 1 991 obyvatel, což byla v 19. století nejvyšší naměřená hodnota.⁴¹ Stalo se však něco, s čím tento snaživý podnikatel nepočítal. Místní železná ruda obsahovala velké množství fosforu a proto pro něj nebyla výnosnou. Strousberg nestíhal plnit zakázky a postupem času zkrachoval. V roce 1875 byl vyhlášen konkurz na jeho jmění.⁴² Zbirožsko se ocitlo v tísnivé situaci. Většina zbirožských obyvatel byla u Strousberga zaměstnána. Lidé spoléhali na pravidelné vyplácení mezd, a proto si moc nespořili. Došlo k sociálnímu úpadku, a dokonce proběhla nejedna demonstrace.⁴³

Po Strousbergově pádu v roce 1879 koupil v exekuční dražbě zbirožské panství rod Colloredo-Mannsfeldů⁴⁴ za 3 350 000 zlatých.⁴⁵ Městečko se postupně vzpamatovalo a vracelo se do starých kolejí svého pomalého vývoje z vesnice ve město. Při sčítání lidu v roce 1910 bydlelo ve Zbiroze 1 760 obyvatel⁴⁶ a když v roce 1912 Josef Václav Sládek umíral, panství stále patřilo rodu Colloredo-Mannsfeldů.⁴⁷

1.2 Původ

„Sládkova rodina, přesazená z Hořovicka do městečka Zbiroha, byla odpolo rolnická a odpolo řemeslnická.“⁴⁸

³⁸ BRANDAL, Adolf. *Král železnic*. Praha, 1959.

³⁹ POLÁK, Josef. *Sládkův Zbiroh: tři kapitoly o Josefu Václavu Sládkovi*. Plzeň, 1962, s. 6.

⁴⁰ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 32.

⁴¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl, V-Ž*. Praha, 2011, s. 564.

⁴² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 32.

⁴³ TURKOVÁ, Barbora. *Bethel Henry Strousberg a pád jeho podnikání na Zbirožsku v období tzv. velké deprese*. Praha, 2016, s. 74.

⁴⁴ *Portál rodiny Colloredo – Mannsfeld* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://www.colloredo-mannsfeld.cz/>.

⁴⁵ TURKOVÁ, Barbora. *Bethel Henry Strousberg a pád jeho podnikání na Zbirožsku v období tzv. velké deprese*. Praha, 2016, s. 76.

⁴⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl, V-Ž*. Praha, 2011, s. 564.

⁴⁷ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 90.

⁴⁸ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 3.

1.2.1 Básníkův otec⁴⁹

Otcem Josefa Václava Sládka byl Petr Sládek (1816–1908). Petr pocházel z malé vsi jménem Třenice, která se nachází nedaleko města Cerhovice.⁵⁰ „*Básníkův otec byl vysoké postavy, tmavooký, přímého pohledu, opálené a ošlehané tváře od cest po stavbách v nedalekém okolí.*“⁵¹

Petr Sládek byl sice z rodu řemeslníků, ale měl selské kořeny. Jeho předci si totiž brali za ženy dcery rolníků a také sami pracovali na polích. Zároveň byl Petr posledním řemeslníkem ve svém rodě.⁵² V již zmíněných Cerhovicích Petr dokončil v jedenácti letech dvoutřídní triviální školu. Poté se vyučil v oboru zednictví, řemeslu, které provozoval jeho otec. Následně se vydal do Prahy jako tovaryš a hledal práci. V Praze Petr Sládek vykonal mistrovské zkoušky, mohl tudíž stavět objekty samostatně.⁵³

Za Strousbergovy éry se Petrovi a jemu podobným řemeslníkům dařilo. V osmdesátých letech proto přestavěl malý dřevěný dům, ve kterém se Josef Václav Sládek narodil, na velkou jednopatrovou budovu. V této budově se od roku 1952 nachází Muzeum J. V. Sládka. Tímto činem se Petr Sládek přidružil k měšťanstvu a potvrdil tak svůj sociální vzestup.⁵⁴

Na svého prvorozeného syna Josefa působil Petr tvrdě a drsně, měl na něj menší vliv než jeho matka. Josef zdědil po otci náklonnost k dělníkovi (jako takovému), což se později promítlo v jeho tvorbě. Ve svém otci básník spatřoval pracovitého a houževnatého muže.⁵⁵ V díle jej zobrazil jako neúnavného dělníka a poctivého člověka se smyslem pro humor, který se neztrácel ani v tíživých situacích. Josef tyto rysy podědil společně s básnickým nadáním.⁵⁶

Když Petr Sládek zestárl, byl často nemocný, dokonce se mu vytvořil otevřený vřed na holení. Dne 15. listopadu 1893 zemřela jeho žena Antonie Sládková a Petr zůstal sám, děti mu již odrostly. Syn Josef mu v reakci na matčinu smrt napsal báseň *Svému otci*, kterou vydal ve sbírce *V zimním slunci* (1987):

⁴⁹ Příloha č. 2.

⁵⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 15.

⁵¹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 14.

⁵² Tamtéž, s. 13.

⁵³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 16.

⁵⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 14.

⁵⁵ POLÁK, Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 19.

⁵⁶ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 3.

„*Let padesát, u skráně skrání,
znát každý srdce chvit,
let padesát jít v dlani dlaň,
a pak se rozejít!* –

*Mráz duje v tvé šediny,
mráz pod tvůj prázdna krov,
jak zbyls tu samojediný
bez slz a bez slov.*“⁵⁷

Petr Sládek zemřel ve Zbiroze 15. dubna 1908 ve věku devadesáti dvou let.⁵⁸ „*Vymínil si, aby mu byl po smrti vyňat mozek z hlavy. Prý se bál toho, aby nebyl pohřben polomrtvý. Místo toho mu dr. Hájek probodl po smrti srdce.*“⁵⁹ Tělo poté pohřbili na zbirožském hřbitově.⁶⁰ Josef Václav Sládek se o smrti svého otce dozvěděl v Praze v den pohřbu, proto se jej nestihl zúčastnit.⁶¹ Básníka otcova smrt velice zasáhla. Svoji další lyrickou sbírku *Lethé a jiné básně* (1909) věnoval *Drahé památce svého otce*.⁶²

1.2.2 Básníková matka⁶³

Matkou Josefa Václava Sládka byla Antonie Sládková rozená Mizerová (1829–1893). Antonie pocházela z rodiny pekaře Mizery, který provozoval svoji živnost ve Zbiroze.⁶⁴ „*Básníková matka byla velmi citová, jemná, ušlechtilá, trpělivá a pracovitá. Milovala přírodu, zpěv a hudbu.*“⁶⁵

V jedenácti letech (1840) Antonie dokončila školu a již ve svých patnácti se provdala za Petra Sládka. Její otec brzký sňatek schvaloval, snažil se totiž z důvodu slabého srdce zaopatřit své dcery co nejdříve.⁶⁶ Sládek v *Amerických obrázcích I.* vzpomíná na matku takto: „*Vypravovala mi, že když otec odešel za prací, hrávala si na půdě s loutkou, kterou měla za komínem schovanou.*“⁶⁷

⁵⁷ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III.* Praha, 2005, s. 32.

⁵⁸ POLÁK Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba.* Praha, 1984, s. 15.

⁵⁹ Tamtéž, s. 15.

⁶⁰ Tamtéž, s. 15.

⁶¹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 159.

⁶² POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova.* Praha, 1945, s. 20.

⁶³ Příloha č. 3.

⁶⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 16.

⁶⁵ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba.* Praha, 1984, s. 16.

⁶⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 16.

⁶⁷ SLÁDEK, Josef Václav. *Americké obrázky a jiná prósa I.* Praha, 1914, s. 261.

Začátky rodinného života měla Antonie těžké, ve svém útlém věku neuměla moc dobře vařit, a tak si chodila pro rady ke své matce Benigně. Zároveň Antonie pomáhala svému otci v pekařském obchodě ve Zbizoze. Postupem času se z ní stala pracovitá žena v domácnosti, která žila pro rodinu a pro své děti. S manželem Petrem měla pěkný vztah a společně vybudovali rodinné zázemí pro pět dětí.⁶⁸ Pro Josefovy touhy po dalekých cestách neměla moc velké pochopení, jeho odjezd do Ameriky velmi oplakala.⁶⁹

Básník byl své matce vzhledově velice podobný. Ve svém díle dokonce přiznává, že pro něj byla životním vzorem. Sbírkou *V zimním slunci* (1897) věnoval Josef Václav Sládek *Drahé památce mé matky*. Součástí této sbírky je i nerudovský cyklus *Své matce* o osmnácti básních, z nichž jedna je věnována otci (viz v předchozí podkapitole).⁷⁰

Antonie Sládková zemřela 15. listopadu 1893 v čtyřiašedesáti letech. Zemřela ve Zbizoze. O tři dny později byla pohřbena na zbirožském hřbitově vedle kostela svatého Mikuláše, ale Josef Václav Sládek se pohřbu nezúčastnil. Byl v té době nemocný a léčil se v Praze.⁷¹

Ve svém dopise adresovaném příteli Juliu Zeyerovi se Josef Václav Sládek zmiňuje o smrti matky takto: „*V Praze 17. 11. 1893. Drahý příteli! Oznamuji Ti, že ve středu 15. t. m. ve dvě hodiny odpo. zesnula v Pánu moje drahá matka klidně a při plném vědomí, že odchází. Šla smrti vstříc úplně bez bázně a těšíc se na věčný odpočinek. – Já jsem rád, že po tom dlouhém utrpení Bůh jí ho už dopřál. Sám jsem od neděle nemocen a nemohu ani na pohřeb. Bůh ti dej vše dobré! Tvůj J. Sládek*“⁷²

1.2.3 Rodina

Osmadvacetiletý Petr Sládek a patnáctiletá Antonie Mizerová se vzali 1. října 1844 ve Zbizoze⁷³ a již 27. října 1845 se jim ve zbirožském domě č. 28 (dnes se dům nachází na Masarykově náměstí) narodil jejich prvorozený syn Josef Václav Sládek.⁷⁴ Od tohoto dne se rodina rozrostla ještě o další čtyři děti. O dva roky později se Sládkovým narodila dcera Františka Benigna (1847–1898) provdaná Topinková. Následovala Vilemína Veronika

⁶⁸ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 16.

⁶⁹ POLÁK, Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 17.

⁷⁰ Tamtéž, s. 18.

⁷¹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 17.

⁷² KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957, s. 294.

⁷³ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 12.

⁷⁴ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 3.

zvaná „Mína“ (1851–1877) provdaná Müllerová, Benigna Antonie (1854–1923) provdaná Müllerová, poté Nová. Nejmladším členem rodiny byl syn Václav Sládek (1858–1933), který si vzal za ženu Žofii Güttlerovou.⁷⁵

Rodiče se o své děti starali, jak jen mohli, avšak uživit pět dětí nebylo vůbec jednoduché. Důležitou roli zastupoval v rodině právě nejstarší syn Josef, který se staral o své mladší sestry a bratra, když byli jejich rodiče zaneprázdněni prací, otec Petr na stavbách a matka Antonie v pekařském obchodě.⁷⁶ Svě rodiče měl Josef velice rád, jak dokazuje dopis adresovaný Emílii Nedvíkové, jeho budoucí nevěstě: „*Bud' přesvědčena, že nalezneš v nich nejupřímnější lidi na světě. Bůh ví, že jsem na nich nikdy nezpozoroval ani kousek nelásky k sobě. Neodměním se jim za to, co budu živ. Jak dobří, obětaví, šlechetní byli ke mně a jsou i nyní. Bůh jim žehnej za to!*“⁷⁷

Rodina Sládkových žila v dlouhém přízemním domě⁷⁸, který měl šindelovou střechu a stál nedaleko frekventované křižovatky. Součástí domu byl pekařský obchod a dílna. Dům měl dva byty. Ve větším žili Antoniini rodiče, v menším pak rodina Petra Sládka. Po tchánově smrti se Petr přestěhoval s rodinou do většího bytu, Antoniina maminka se pak přestěhovala do bytu menšího.⁷⁹

1.3 Dětství básníkov

„*Příroda a venkovští lidé obklopují Sládkovo dětství.*“⁸⁰

1.3.1 Na prahu ráje

Většinu svého dětství prožil Josef Václav Sládek se svojí rodinou ve starosvětském Zbiroze. Jeho druhým domovem se mu stal mlýn *U Zikmundů*, ve kterém žila společně se svojí rodinou matčina starší sestra Františka. Mlýn se nacházel na Zbirožském potoce hodinu cesty od básníkov rodného domu.⁸¹ Za domem byl chlév, kůlna, kurník, zahrada s ovocnými stromy a zeleninou, stodola a malá chalupa o dvou místnostech, tedy dostatek místa pro dětské hrátky.⁸²

⁷⁵ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 25.

⁷⁶ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 21.

⁷⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 16.

⁷⁸ Příloha č. 4.

⁷⁹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 9.

⁸⁰ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 9.

⁸¹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 17.

⁸² POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 19.

Josef Václav Sládek ve svém díle otiskl idealizované vzpomínky na svůj rodný kraj, na mlýn *U Zikmundů* i na luhy a háje v okolí města Zbiroh. Tato místa zmiňuje především ve sbírce básní *Na prahu ráje* (1883). Tímto prahem nejspíše básník považoval Zbirožsko.⁸³ Básníková matka byla silně věřící ženou a v této tradici byly vychovány všechny děti rodiny Sládkových. Tento faktor měl přímé působení na Josefovou tvorbu, především v jeho pozdním uměleckém období.⁸⁴

Básník ve své tvorbě situuje dětství do estetického ideálu. Nemalou část své tvorby věnoval právě dětem, ve které odhaluje okolní svět a nenuceným způsobem nechává v dětské duši zakořenit povahové vlastnosti, jako jsou kladný vztah k rodičům, přírodě a práci. Částečně můžeme ve Sládkově dětské poezii sledovat hodnoty, jako je vlastenectví či sociální cítění.⁸⁵

1.3.2 Básník žákem

„Starodávny venkovský kantor a obětavý kněz vlastenec stáli u počátků jeho vzdělání v rodném městečku.“⁸⁶

Josef Václav Sládek navštěvoval zbirožskou obecnou školu, ve které ho učil Antonín Kraus.⁸⁷ Školu, která stojí do dnešních dnů ve vrchní části zbirožského náměstí, Josef navštěvoval mezi lety 1851 až 1856. Protože byl často nemocný, rodiče s ním nepočítali jako s řemeslníkem nebo rolníkem, a tak do školy chodil mladičkový básník pravidelně. Ostatní děti měly časté úlevy kvůli pomoci rodičům na poli. Bylo jasné, že se bude chlapec věnovat studiu.⁸⁸ Sládek na svého učitele Antonína Krause vzpomíná takto: *„Rád vzpomínám na svého prvního starého učitele, jehož přičiněním byly probuzeny ve mně v letech 1851–1856 první jiskry českého vědomí...“⁸⁹*

Zásadní vliv na mladého Josefa měl zbirožský kněz Pavel Šimandl (1800–1874).⁹⁰ Tento farář učil Sládka němčinu, půjčoval mu své knížky a rozšiřoval jeho obzory. V roce 1856 jeli společně s Josefovým bratrancem k předběžné přijímací zkoušce z němčiny

⁸³ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 41.

⁸⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 24.

⁸⁵ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 61.

⁸⁶ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 4.

⁸⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 16.

⁸⁸ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 26.

⁸⁹ Tamtéž, s. 27.

⁹⁰ Tamtéž, s. 29.

na piaristickém gymnáziu v Berouně. S řešením úloh oběma chlapcům Pavel Šimandl pomohl, a tak chlapci zkoušku úspěšně vykonali.⁹¹

Bratranec básníkova otce Karel Schwarz byl knězem a gymnaziálním katechetou. Jezdil za svým bratrancem do Zbiroha a všiml si nadání malého Josefa. Navrhl rodičům, že by mohl být Josef ubytován v arcibiskupském konviktu v Praze. Tím by byl mladý student hmotně zajištěn a rodina by se nemusela uskromňovat. Rodiče s tímto návrhem souhlasili a tím začala další kapitola života Josefa Václava Sládka – pražská studia.⁹²

⁹¹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948. 1948, s. 19.

⁹² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 29.

2 Praha stověžatá

2.1 Studium

„Roku 1857 započal v Praze studia gymnazijní jako chudičský student bez valných prostředků.“⁹³

2.1.1 Přijímací zkoušky

Do konviktu mohli Josefa Václava Sládka přijmout po prvním roce studií na gymnáziu, ve kterém student absolvuje s dobrým prospěchem. A tak jela maminka Antonie spolu se svým prvorozeným synem a synovcem v září 1856 do Prahy, kde měli chlapci složit přijímací zkoušky na staroměstském akademickém gymnáziu. Zkouška se skládala z pravopisu a větného rozboru.⁹⁴ Větnému rozboru se na obecné škole ve Zbiroze neučili, proto Josef u zkoušky neobstál. Jeho bratranec však přijímací zkoušky zvládl.⁹⁵

V Praze jeden z učitelů na staroměstském gymnáziu poradil mamince Antonii, aby nechala svého syna opakovat čtvrtou třídu, ale v Praze, aby se doučil látky, která se ve Zbiroze neprobírala. Josefa nejdříve nepřijali na staroměstské škole sv. Jakuba⁹⁶, proto matka vzala svého syna do „c. k. české vzorné hlavní školy „budečské“, kde byl ředitelem MUDr. Karel Slavoj (Slavomil) Amerling (1807–1884)⁹⁷“⁹⁸, tam mladého Josefa přijali.⁹⁹

Na Amerlingově škole Josef dohnal veškerou látku, kterou bylo potřeba znát k přijímacím zkouškám na gymnázium. Mladý Josef se začal zajímat o literaturu a zejména o přírodovědné obory, ve kterých se začal více realizovat.¹⁰⁰ Sládek byl premiantem třídy a byl perfektně připraven na přijímací zkoušky. Tentokrát se však hlásil na piaristické gymnázium novoměstské. Do něj museli chodit všichni studenti, kteří byli ubytováni v arcibiskupském konviktu. Josef Václav Sládek v září 1857 složil přijímací zkoušky a od této chvíle se stává na dalších několik let studentem. Zároveň mu však začaly krušné chvíle, kdy byl bez peněz a často hladověl.¹⁰¹

⁹³ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 4.

⁹⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 30.

⁹⁵ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 30.

⁹⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 19.

⁹⁷ HOFFMANNOVÁ, Eva. *Karel Slavoj Amerling*. Praha, 1982.

⁹⁸ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 31.

⁹⁹ Tamtéž, s. 31.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 31.

¹⁰¹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 19.

V průběhu studia na Amerlingově škole bydlel Josef se svým bratrancem u manželů Zajíčkových. Manželé Zajíčkovi bydleli v Týnské ulici, v domě *U Černého jelena*. Tento dům je rodným místem významného barokního malíře Karla Škréty (1610–1674)^{102, 103}.

2.1.2 Novoměstské piaristické gymnázium

Aby mohl být mladý Josef ubytován v arcibiskupském konviktu, musel mít vystudovaný první rok na gymnáziu a musel ho zakončit s nejlepší známkou z mravů. To se však Josefu Václavu Sládkovi nepodařilo. V prvním semestru pomohl svému spolužákovi se splněním úlohy z latiny, ale byl při tom přistižen svým profesorem Eusebiem Durdíkem. Ten si na něj po této zkušenosti zasedl a na konci školního roku mu zhoršil známku z chování. Naděje na ubytování v arcibiskupském konviktu byly ztraceny.¹⁰⁴ Po tomto zjištění uvažovali rodiče o tom, že by Josef přestal studovat v Praze a vyučil by se ve Zbiroze nějakému řemeslu. Josef však nechtěl, nakonec z matčina popudu rodina Sládkových podporovala svého syna i nadále a platila mu ubytování v Praze.¹⁰⁵

Rodiče chtěli mít ze syna kněze a Josef Václav Sládek studoval na piaristickém gymnáziu pět let, tedy až do školního roku 1861/1862.¹⁰⁶ U svých profesorů nebyl vůbec oblíbený, bylo to především tím, jaký vliv měl na ostatní učitele Sládkův třídní učitel Eusebius Durdík, který ho učil v kvartě latinu, řečtinu, dějepis a němčinu.¹⁰⁷ V hlavě mladého chlapce se započala utvářet myšlenka o přestupu na jiné gymnázium, konkrétně na staroměstské akademické.¹⁰⁸

Na piaristickém gymnáziu měl Josef Václav Sládek za své spolužáky Svatopluka Čecha (1846–1908)¹⁰⁹ a Otakara Hostinského (1847–1910)^{110, 111}. V červnu 1862 se však s nimi rozloučil a po prázdninách začalo jeho studium na akademickém gymnáziu, které mu otevřelo dveře do politického a kulturního dění.¹¹²

¹⁰² STOLÁROVÁ, Lenka a Vít VLNAS. *Karel Škréta, 1610-1674*. Praha, 2010.

¹⁰³ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 30.

¹⁰⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 20.

¹⁰⁵ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 33.

¹⁰⁶ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 30.

¹⁰⁷ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 33.

¹⁰⁸ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 21.

¹⁰⁹ SUTNAR, Jaroslav. *Svatopluk Čech zrcadlem češtví*. Praha, 1909.

¹¹⁰ SCHNEIDROVÁ, Hana. *Otakar Hostinský a jeho odkaz pedagogice*. Praha, 1986.

¹¹¹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 34.

¹¹² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 22.

2.1.3 Staroměstské akademické gymnázium

Do roku 1853 byl na akademickém gymnáziu ředitelem významný český dramatik Václav Kliment Klicpera (1792–1859)¹¹³, toho však sesadila Bachova vláda. Důvodem bylo vlastenecké a literární spolčování studentů tohoto ústavu. Místo Klicpery vedl gymnázium jistý Němec Hofmann. Od té doby byla vydávána německá vysvědčení. Po roce 1862 nastalo zlepšení, Hofmann byl nahrazen Čechem Nečáskem. Za studií Josefa Václava Sládka institucí vířila vlastenecká nálada, studenti měli zájem o společenské a literární dění, shlukovali se do literárních spolků apod.¹¹⁴

Sládek vystudoval na tomto gymnáziu tři poslední ročníky a 25. července 1865 složil maturitní zkoušku.¹¹⁵ Jeho prospěch byl následující: mravní chování – zcela dokonalé, náboženství – chvalitebný, latinský jazyk – dobrý, řecký jazyk – chvalitebný, dějepis a zeměpis – dobrý, matematika – dostatečný, fyzika – velmi dobrý, německý jazyk – chvalitebný, český jazyk – skoro dostatečný, přírodopis – velmi dobrý, filozofie – dobrý.¹¹⁶

Mezi Sládkovy spolužáky a přátele patřili Jaromír Čelakovský (1846–1914)¹¹⁷, Ivan Klicpera (1846–1881)¹¹⁸, Svatopluk Čech, Ladislav Quis (1846–1913)¹¹⁹, Otakar Hostinský, Josef Dürich (1847–1927)¹²⁰, a především Robert Václav Kounic (1848–1913)¹²¹.¹²² Právě Robert Václav Kounic měl velký podíl na Sládkově rozhodnutí, že se vzbouří vůči rodičům a nestane se knězem.¹²³ Poté, co se Josef rozhodl pro jiná studia, než pro teologická, jej otec přestal finančně podporovat. Na tuto situaci vzpomínal Josefův mladší bratr Václav takto: „*Otec mlčky přihlíží k tomu, jak syn studuje na filosofii, matka potají pláče a posílá za ním každý den pečivo a co měla, aby drahý prvorozenec nestrádal příliš. Teprve časem otec se smířil s rozhodnutím synovým a podporoval jej, jak mohl, ze svých skrovných výdělků.*“¹²⁴

¹¹³ BAŤHA, František. *Václav Kliment Klicpera (1792-1859)*. Praha, 1966.

¹¹⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 33, s. 34.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 34.

¹¹⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 29.

¹¹⁷ VOJTÍŠEK, Václav. *Jaromír Čelakovský: 21. března 1846-16. října 1914*. Praha, 1921.

¹¹⁸ BAŤHA, František. *Ivan Klicpera (1846-1881)*. Praha, 1966.

¹¹⁹ WAGNER, Jan. *Ladislav Quis (1846-1913)*. Praha, 1964.

¹²⁰ DÜRICH, Jiří. *Vítěz, který prohrál: Josef Dürich*. Česko, 2009.

¹²¹ KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem. Václav hrabě Kounic*. Brno, 1993.

¹²² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 31.

¹²³ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 34, s. 35.

¹²⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 29.

Josef již při svých studiích na tomto gymnáziu velmi četl domácí i zahraniční literaturu. Právě na tomto gymnáziu začíná skládat své první básně a začíná také studovat anglický jazyk, ve kterém ho utvrzuje Robert Václav Kounic, že je to jazyk budoucnosti.¹²⁵

2.1.4 Fakulta filozofická Univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze

„R. 1865 se J. V. Sládek oddal přírodním vědám, ačkoliv se hrozil představy „carského“ profesora a toužil po dráze svobodomyšlného novináře.“¹²⁶

Sládek si na Filozofické fakultě nechal zapsat matematicko-fyzikální disciplíny. Dále studoval především přírodopisné vědy, mineralogii apod. O vykonaných zkouškách z předmětů nejsou žádné známé informace. Na fakultě studoval celkem šest semestrů, od r. 1866 do r. 1868.¹²⁷

V průběhu studia na univerzitě vystřídal Josef mnoho podnájmů, na živobytí si musel vydělávat sám, doučováním. Během studií se pokoušel o své první překlady z angličtiny, četl domácí a světovou literaturu a aktivně se účastnil literárního dění ve svém okolí.¹²⁸

Dne 14. října 1868 píše svému příteli Jaromíru Čelakovskému z Chicaga toto¹²⁹: „Školáctví hodil jsem do kouta, je to haraburdí, kterým člověk stráví půl života. Vim-li, či ten neb onen brouk tak neb tak se jmenuje, tím vydělám si ročně 500 zl. a nechávám sta jiných hynout, kterým pomohla by snad má myšlenka.“¹³⁰

2.2 Noví přátelé

Josef Václav Sládek během svých studií poznal mnoho nových přátel. Nejvíce na něj však působili dva. Byli jimi *rudý hrabě*¹³¹ Robert Václav Kounic a Jaromír Čelakovský.

2.2.1 Robert Václav Kounic

Robert Václav Kounic seznámil Sládka s cizí literaturou, učil ho zpočátku anglickému jazyku a podněcoval v něm touhu po cestování. Právě díky Kounicovi se Sládek neubíral

¹²⁵ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 31.

¹²⁶ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 4.

¹²⁷ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 36, s. 37.

¹²⁸ Tamtéž, s. 37.

¹²⁹ Tamtéž, s. 38.

¹³⁰ SLÁDEK, Josef Václav. *Americké obrázky a jiná prósa II*. Praha, 1914, s. 300.

¹³¹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 31.

teologickým směrem. Nelze popřít, že ve Sládkovi vzbudil také kosmopolitní myšlení, které bylo později výrazným rysem lumírovské generace.¹³²

2.2.2 Jaromír Čelakovský

Jaromír Čelakovský, syn slavného spisovatele Františka Ladislava Čelakovského (1799–1852)¹³³, byl pro Josefa druhým nejdůležitějším přítelem v období pražských studií i poté. Jaromír byl předsedou literárního spolku *Oreb*. Mezi Josefem a Jaromírem vznikla početná korespondence. Nejvíce si mezi sebou chlapci dopisovali, když se vracel Sládek do rodného Zbiroha. Je dochována i korespondence, kterou posílal Josef Jaromírovi až z Ameriky během svého pobytu v letech 1868–1870. Chlapci si v korespondenci vyměňovali své básně a také své zkušenosti a pocity z přečtené literatury.¹³⁴

2.3 Společenský život

S novými přáteli přišel ruku v ruce i nový společenský život. Josef se začal zajímat o společenské a kulturní dění kolem. Nadchl se pro poezii, inspiraci pro svoji budoucí tvorbu čerpal od domácích i světových autorů.

Již v době studií se Sládek zajímal o fotografování. Své prvotní snímky zaznamenával pomocí aparátu, který dostal od již zmiňovaného pana faráře Pavla Šimandla.¹³⁵

2.3.1 Vltavan

Vltavan, literární spolek na akademickém gymnáziu, který se dříve nazýval *Bratři literáti*, byl prvním uskupením, do něhož Josef Václav Sládek patřil. Zakladatelem a náčelníkem byl Emanuel Engel (1844–1907)¹³⁶. Sládek se do spolku dostal přes svého kamaráda Kounice, avšak toužil být více orebitou. *Vltavan* aktivně vydával ručně psané literární časopisy se studentskými příspěvky.¹³⁷ Časopisy byly celkem čtyři: *Listy literární*, *Obzor*, *Kukátko* a *Věda*. Mezi členy *Vltavana* byl také Leopold Václav Geitler (1847–1885)^{138,139}

¹³² POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 34, s. 35.

¹³³ ŘEZNÍČEK, Václav. *František Ladislav Čelakovský*. Praha, 1899.

¹³⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 24, s. 25, s. 23.

¹³⁵ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 31.

¹³⁶ BOŘÍK, Otakar a Jana BOŘÍKOVÁ. *Emanuel Engl: první český lázeňský lékař v Karlových Varech*. Praha, 2015.

¹³⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 25, s. 26.

¹³⁸ GEITLER, Leopold Václav. *Poetická tradice Thráků i Bulharů*. Praha, 1878.

¹³⁹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 49.

2.3.2 Oreb

Oreb byl literární spolek na staroměstském akademickém gymnáziu, který podobně jako *Vltavan* také vydával literární časopis. Jeho předsedou byl již zmiňovaný Jaromír Čelakovský, který vystupoval pod pseudonymem *bratr Suk*. Orebité se od vltavanů odlišovali především tím, že šlo pouze o literární nadšence. *Vltavan* soustřeďoval také hudebníky či výtvarně nadané jedince.¹⁴⁰

Oreb vydával časopisy *Lípu* a *Kritiku*. Mezi jeho členy kromě Sládka a Čelakovského byli také Ivan Klicpera a Svatopluk Čech.¹⁴¹ Do *Orebu* se Sládek dostal, když nechal přečíst Čelakovského své prvotiny. Čelakovskému se zalíbily a ze Sládka se stal nejen nový člen spolku, ale také Jaromírův věrný přítel. Sládek vystupoval pod pseudonymem *Bavor* či *Bavorský*. Josef i po přestupu do nového literárního spolku stále přispíval do *Vltavanu*. Postupem času se oba spolky sjednotily a vznikl spolek *Ruch*.¹⁴²

¹⁴⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 24.

¹⁴¹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 48, s. 49.

¹⁴² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 25.

3 Životní zvraty

Mezi lety 1865 až 1868 prožil básník hned několik životních milníků. Stal se členem literárního spolku *Ruch*, který můžeme považovat za přípravnou fázi jeho budoucí tvorby. V těchto letech byly otištěny jeho první básně v různých literárních časopisech, což autora motivovalo k dalšímu psaní. Společně s bývalými členy literárního spolku vydal v roce 1868 almanach *Ruch*. Reagovali tak na společenský a politický život 60. let 19. století. Sládek obohatil i své pole působnosti, začal překládat z cizích literatur a v neposlední řadě se seznámil se svojí budoucí ženou.

3.1 Literární spolek Ruch¹⁴³

Na počátku 60. let předminulého století se začal probouzet sociální a politický život. V předchozí dekádě byl utlumen politickými okolnostmi a nyní se znovu hlásil o své slovo. Lidé podobní Sládkovi se sdružovali do různých spolků. Jedním významným literárním spolkem byl již zmíněný *Ruch*, který se vyvinul ze spojení spolků *Oreb* a *Vltavan*. Dne 8. října 1865 bylo sepsáno *Vyzvání k vzniku nového spolku*, které podepsalo 16 členů včetně Sládka. Jejich první shromáždění se konalo 21. října, kdy byl schválen název *Ruch*.¹⁴⁴

Shromáždění se uskutečňovala každý týden. Členové si mezi sebou předčítali své literární pokusy a sdělovali si své poznatky z nově načtené literatury.¹⁴⁵ Na začátku roku 1866 si spolek *Ruch* najal místnosti v Bartolomějské ulici a chudší členové spolku se mohli do těchto místností, kde se konaly schůze, nastěhovat. Mezi těmito členy, kteří nabídku přijali, byl i Josef Václav Sládek, jenž se živil především doučováním.¹⁴⁶

Začátek roku byl pro členy spolku *Ruch* krušný. Kromě nového pronájmu si také vzali na starost již upadající časopis *Lumír*, který převzali od jeho redaktora Ferdinanda Břetislava Mikovce (1826–1862). Kromě finanční správy měli však ruchovci na starost i náplň časopisu. Proto také nechali tisknout své práce, které dříve vydávali ve svých školních časopisech. Dne 5. dubna byla vytištěna první Sládkova báseň *U zpovědi*.¹⁴⁷

Dne 31. října 1866 bylo na schůzi spolku rozhodnuto o jeho rozpuštění. Hlavními důvody byla politická situace, která neumožňovala takový rozvoj literární činnosti. Mohla za to především prusko-rakouská válka (1866). Na schůzi 14. října 1866 byl přijat

¹⁴³ Příloha č. 5.

¹⁴⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 48, s. 49.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 50.

¹⁴⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 32.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 33.

návrh o zrušení spolku. Forma zanikla, obsah nikoliv. Hlavní představitelé tohoto literárního spolku (Josef Václav Sládek, Jaromír Čelakovský a Svatopluk Čech) aktivně pracovali dále a nenechali na sebe dlouho čekat. V roce 1868 vydali almanach *Ruch*.¹⁴⁸

Členové tohoto literárního spolku si byli dobře vědomi úpadku literární kritiky v 50. letech 19. století. Proto se snažili o její obnovu. Založili takzvaný *Věstník*, ve kterém zveřejňovali své kritiky, mnohdy reagovali na díla i mezi sebou.¹⁴⁹ Mezi čestné členy literárního spolku patřil i Miroslav Tyrš (1832–1884)¹⁵⁰. Sládek během působení tohoto spolku nebyl příliš umělecky činný, avšak tento spolek měl v jeho tvorbě důležité místo. Inspiroval se od ostatních členů a stavěl na podobném základu.¹⁵¹

Spolek *Ruch* tedy představuje v životě Josefa Václava Sládka jisté přípravné období, ve kterém se autor sám seznamuje s možnostmi a formami vyjádření svých emocí ve smyslu vlasteneckém, nebo intimním. Realizace básníka (jako takového) se dostavila společně s položením základního kamene Národního divadla v roce 1868.

3.2 První literární díla a počátky překladatelství

Josef Václav Sládek začal psát již při svých studiích na novoměstském gymnáziu. Psal si výhradně pro sebe a některé své básně posílal svým přátelům, konkrétně Kounicovi a Čelakovskému. Z autorových prvotin se dochovalo velmi málo, protože své rané dílo Sládek před svou smrtí spálil. Mezi úplné prvotiny doznané v dopisech Čelakovskému se řadí básně *Nuž, mlčte, vždyť již nepláči, Ti andělé na nebi, Ty zbirovské zvony a Jezdec*.¹⁵² V roce 1867 Sládkovi otiskli v časopise *Světlozor* tři básně, byly jimi *Ptáče, Zpověď* a *Dumka*. Tento úspěch pozvedl sebevědomí autora, který snažil více si vytříbit svůj osobitý styl psaní.¹⁵³ Do nynější doby byl silně ovlivněn tvořením Vítězslava Háška (1835–1874)¹⁵⁴ a Adolfa Heyduka (1835–1923)^{155, 156}

Pod vlivem svého přítele z dob studií na gymnáziu Václava Kounice se Sládek učil cizím jazykům. V období mezi lety 1865 až 1868 Sládek rozuměl angličtině a francouzštině. Veliký dojem na něj udělal skotský básník Robert Burns (1759–1796).

¹⁴⁸ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 52.

¹⁴⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 33.

¹⁵⁰ JANDÁSEK, Ladislav. *Dr. Miroslav Tyrš učitel demokracie*. Brno, 1931.

¹⁵¹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 54, s. 55.

¹⁵² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 33.

¹⁵³ Tamtéž, s. 34.

¹⁵⁴ ŠVANDOVÁ, Alena. *Vítězslav Hálek*. Odolena Voda, 2012.

¹⁵⁵ KRULICHOVÁ, Marie. *Adolf Heyduk (1835-1923): literární pozůstalost*. Praha, 1970.

¹⁵⁶ CHALUPNÝ, Emanuel. *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury*. Praha, 1916, s. 58.

Do své mateřštiny jako prvního cizojazyčného autora překládá George Gordon Byrona (1788–1824)¹⁵⁷. Ve svých dopisech Čelakovskému se zmiňuje o přeložení Byronova *Korzára a Džaura*.¹⁵⁸ Ukázky z překladu mu otiskl Vítězslav Hálek v časopise *Květy* v roce 1867.¹⁵⁹

Kromě anglosaské poezie Sládek překládal i z jiných jazyků. Například z francouzštiny. Julius Grégr (1831–1896)¹⁶⁰ ho požádal o překlad *Životopisu Julia Caesara*, který sepsal v roce 1865 francouzský císař Napoleon III. (1851–1870)^{161, 162}. Sládka, který za překlad dostal 72 zlatých, Grégrovi doporučili jeho přátelé.¹⁶³

Sládek svými překlady sledoval dva cíle. Jeden byl osobní, druhý objektivně literární. Básník se snažil obohatit českou literaturu a začal významnými romantiky, kteří byli blízcí jeho aktuálnímu psychickému stavu, tedy Byrona a Lermontova (1814–1841). Osobním důvodem byl nedostatek prostředků na živobytí, tedy výdělek z literární činnosti.¹⁶⁴

V tomto případě se však jednalo o menší epizodu Sládkových překladů. Na dráhu překladatele se vydal až po návštěvě Ameriky a tyto první pokusy neměly na následné veledílo podstatný vliv.¹⁶⁵

3.3 První láska a básníková rozervanost

V roce 1867 se dvaadvacetiletý Josef Václav Sládek seznámil se svojí budoucí ženou Emílií Nedvíkovou¹⁶⁶. Emílii bylo pouhých patnáct let, když se s Josefem poprvé setkala v žofínském sále na sokolském masopustu. Byla dcerou významného továrníka v Počátkách.¹⁶⁷ Sládek na první setkání vzpomíná ve své soukromé korespondenci z roku 1872 takto: „*Takové patnáctileté kotě a ono, ačkoliv mluví o každém, kdo se jí přiblíží, jako o ohni dítě – ono se člověku podívá do očí, ono se mne nebálo, ono mi řeklo hned tím prvním pohledem, že jsem já jí zcela jiným člověkem, že, co by u jiného považovala*

¹⁵⁷ MAUROIS André a Marie JANŮ. *Životopis Lorda Byrona*. Praha, 2000.

¹⁵⁸ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 37.

¹⁵⁹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 31.

¹⁶⁰ KRÍVSKÝ, Pavel. *Julius Grégr: (1831-1896): Literární pozůstalost*. Praha, 1971.

¹⁶¹ BENDA, Jiří. *Napoleon III. A jeho politika vůči Slovanům*. Praha, 1950.

¹⁶² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 31.

¹⁶³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 38.

¹⁶⁴ CHALUPNÝ, Emanuel. *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury*. Praha, 1916, s. 41.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 41.

¹⁶⁶ Příloha č. 6.

¹⁶⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 39.

*za vtíravost – pamatuješ se na to červené domino?¹⁶⁸ – považuje u druhého – pamatuješ se na tu čamaru¹⁶⁹ – za ochranu. Já šťastný ochránce! Jako bych byl už tenkrát na to nemyslí, být jim děle, být jim po celý život.*¹⁷⁰

Dva mladí lidé se vídali častěji a zamilovali se do sebe. Po prázdninách v roce 1867 se však Emílie již nevrátila do Prahy, proto si s ní Josef dopisoval skrze paní Beranovou, ženu, u které Emílie bydlela, když byla v Praze.¹⁷¹

Zamilovaný básník se svěřil svému dlouholetému příteli Kounicovi, ten na to reagoval v dopise z 23. května 1867 takto: *„Ty se tam stáváš náramně moudrý, jak pozoruji. Na zdar! Není-liž to zajímavé pozorovat, jak se vzájemně předstihujeme neb následujeme? Jednou jsem já žil dívkám, růžím, kadeřím, stužkám apod. věcem, a tys se pohřížoval v teorii, bych tak řekl, Vampyrismu, o hrobech, smrti, samovraždě atd. Následoval jsem pak na nějaký čas (letos v zimě, tím se skončila moje korespondence) toho učení, ale mohu říci, že mi dělalo dobře, když jsem s tím byl hotov, toť se ví. A nyní ty se pouštíš do fantasií o jabloních, dívčích rtech etc. Nuže prosit!“*¹⁷²

Josef Václav Sládek ve svém dospívání začal prožívat nepříjemné chvíle své mysli. Ve svém dopise příteli Jaromíru Čelakovskému se 2. ledna 1867 svěřuje: *„Četl jsi Lenaua životopis v tom velkém vydání jeho básní, co má Kounic? Dočetl by ses tam, v listu-li již neb konverzaci Lenauově, nevím určitě, že mluví tam básník ten o jakémsi démonu nespokojenosti a rozervanosti, který mimovolně, beze vsí příčiny se ho zmocňuje a mozem i srdcem jeho víří? Výrok ten dokazuje, že jest člověku možno býti beze vsí příčiny nespokojeným, aniž by se nespokojenosti té zbaviti mohl... ...podléhám čas od času vlivu moci této, o níž jsem dříve mluvil. Ostatně bývá to jen vždy na krátko, takže ti to nemusí být příčinou k jakémusi o tom přemýšlení. Čas, ne-li láska, vše vyhojí. Nyní jsem nenapravitelným.*¹⁷³

Podobné zmínky o démonu nespokojenosti a rozervanosti se vyskytují i v další Sládkově korespondenci. Tyto stavy básnickovy mysli a duše se již brzy odrazí na jeho budoucím životě. Básník touží po činech a má již dost venkovské rutiny ve Zbiroze

¹⁶⁸ Domino – volný maskární plášť, www.slovník-cizich-slov.abz.cz

¹⁶⁹ Čamara – pánský slavnostní černý kabát se stojatým límcem a řadou knoflíků zapínaných na šňůrky, www.slovník-cizich-slov.abz.cz

¹⁷⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 39.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 40.

¹⁷² Tamtéž, s. 40, s. 41.

¹⁷³ Tamtéž, s. 47, s. 48.

i městského života v Praze. Cítí potřebu dozrát, prožít něco neobvyklého. Stát se mužem a nabrat zkušenosti pro svůj budoucí život. V mysli básníkově vyvstává myšlenka cesty do ciziny a také touha po vykonání něčeho velkého. Obé se v příštích několika letech v životě Sládka naplní.¹⁷⁴

3.4 Almanach *ruch* (1868)¹⁷⁵

*„Zde v Sládkových básních podepsaných i pseudonymních již chvěje se, bouří, pláče a zpívá vlastní duše jeho s celou svou něhou, prostotou, silou i opravdovostí.“*¹⁷⁶

Položení základního kamene Národního divadla v Praze je silně spjato s obdobím táborů, kdy český lid putoval na významná místa země a odnášel z těchto poutí kameny do Prahy, které symbolizovaly hlavní myšlenku Národního divadla, tedy tu, že je to divadlo všech Čechů. Na této vlně sympatií se nechala unášet především mladá generace, která byla hybatelem kulturního a literárního života v 60. letech 19. století.¹⁷⁷

Bývalí členové literárního spolku *Ruch* se rozhodli oslavit tuto významnou událost vydáním almanachu. Sládek byl zvolen hlavním redaktorem, a tudíž měl zaopatřit financování celého projektu.¹⁷⁸ Původně chtěli představitelé *Ruchu* vydávat časopis, ale to Sládek neakceptoval.¹⁷⁹ Ve svém dopise příteli Jaromíru Čelakovskému z 22. září 1866 nastiňuje situaci: *„Co mé osoby se týče, nevstoupím více do takového spolku, kde Englové a jiní zabíjejí čas mluvením a debatováním. Ani ta námitka mne k tomu nepřinutí, že, nebudu-li ve spolku takovém, nebudu se cvičit v literárním pracování. Můj úkol je především se vzdělat a potom teprve vystupovat u veřejnosti pracemi vlastními, proto také zřící se musím i té dětinské myšlenky, bychom vydávali svůj vlastní tištěný časopis...“*¹⁸⁰ Výdělek z prodeje almanachu byl poté použit na výstavbu Národního divadla.¹⁸¹

První redakční porady proběhly v Lipové ulici v bytě Jaroslava Golla (1846–1929)¹⁸². Poté se přesunuly do Sládkova studentského pokoje. Zprvu autoři nevěděli, jak almanach nazvat, teprve Sládkův soused navrhl, že by se měl jmenovat po literárním spolku,

¹⁷⁴ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 10, s. 11.

¹⁷⁵ Příloha č. 7.

¹⁷⁶ CHALUPNÝ, Emanuel. *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury*. Praha, 1916, s. 58.

¹⁷⁷ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 56

¹⁷⁸ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 11.

¹⁷⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 41.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 41.

¹⁸¹ CHALUPNÝ, Emanuel. *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury*. Praha, 1916, s. 20.

¹⁸² JIROUŠEK, Bohumil. *Jaroslav Goll: role historika v české společnosti*. České Budějovice, 2006.

který založili. Návrh byl přijat. Oficiální název byl *Ruch. Básně české omladiny, vydané r. 1868 k upomínce na založení Národního divadla. Sestavil Josef V. Sládek*.¹⁸³

Do almanachu přispělo celkem dvacet autorů, kteří se prezentovali v 77 básních. Mezi autory byli např.: Svatopluk Čech (*Husita na Baltu*), Jaroslav Goll (*Teskno*), Emanuel Miřiovský (1846–1914) (*Vlastencům*) či Ladislav Quis (*Na skále*).¹⁸⁴ Úvodní báseň napsal hlavní redaktor Josef Václav Sládek. Nesla název *Tobě*. Sládek také vystupoval pod pseudonymem *Vojtěch Černý*, který využil, aby otec Emílie Nedvíkové nevěděl, že jsou milostné básně věnované jeho dceři. Pod tímto pseudonymem Sládek vydal básně *Kam skryjem hanbu svou, Či láska má tě neděsí?*, *Na to, ach, jsme nevzpomněli*, *Zvonky a Lásky kříž*.¹⁸⁵

Pod svým vlastním jménem Josef Sládek vydal následující básně: *Kronika*, *Poželte, bratří, padlých hrdinů!*, *Španělská romance*, *U potoka*, *Modli se za mne, děvče nevinné* a cyklus *Ze vsi*.¹⁸⁶ Básně, které Josef Václav Sládek prezentoval v almanachu byly silně ovlivněny tvorbou Václava Šolce (1838–1871)^{187, 188}.

V almanachu *Ruch* se objevují básně milostné, ohlasy lidových písní i básně vlastenecké. Dílo odráželo aktuální společenskou situaci a plnilo důležitý úkol, mělo „*vrátit víru a odvahu k činům, působit aktivně na ochablé národní a sociální vědomí, na samotný charakter lidu*.“¹⁸⁹ Největším přínosem ruchovců bylo objevení dvou autorů, kteří i po vydání almanachu byli stále činnými poety. Byl jím Josef Václav Sládek a Svatopluk Čech. Jejich tvorba v almanachu *Ruch* je charakterizována především „*hledáním a objevováním různých typů hrdinů a bojovníků za národní obrození, obrazy mužnosti, odsuzováním zrady, výchovou k hrdosti, zocelováním charakterové páteře nesvobodného člověka, který se krčil před pány*“.¹⁹⁰

¹⁸³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 42.

¹⁸⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Ruch: básně české omladiny, vydané roku 1868 k upomínce na založení Národního divadla*, Praha, 1868.

¹⁸⁵ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 42.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 43.

¹⁸⁷ HÁJEK, Jiří. *Václav Šolc: pěvec probuzení českého pracujícího lidu*. Praha, 1951.

¹⁸⁸ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 60.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 59.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 69.

4 Na zkušenou do světa

4.1 První myšlenky a přípravy k odjezdu¹⁹¹

Josef Václav Sládek přemýšlel již delší dobu nad určitou změnou ve svém životě, měl potřebu vymanit se ze stereotypu a psychicky vyrůst. První myšlenky o odjezdu do ciziny vyvstaly básníkovi v jeho mysli již při redigování almanachu *Ruch*. Josef chtěl nejdříve do Anglie, kde by studoval na londýnské univerzitě.¹⁹² Naskytla se mu však mnohem lepší příležitost. Stal se totiž soukromým učitelem syna amerického Čecha Cadishe (Kadiše), který přijel do Čech, aby se jeho syn naučil českému jazyku.¹⁹³ Doporučení na Sládka dostal od majitele *Národních listů* Julia Grégra, který měl dobré zkušenosti s prací Josefa Václava Sládka již od spolupráce na překladu *Životopisu Julia Caesara*.¹⁹⁴ Při učení Cadishova syna se Sládek seznamoval s americkou kulturou a začal uvažovat o studiu na některé z amerických univerzit. Cadish ho po návratu za oceán několikrát pozval do svého domu. Sládkovi se naskytla šance, o které snil.¹⁹⁵

Josefa Václava Sládka k cestě za oceán inspiroval Vojta Náprstek (1826–1894)¹⁹⁶, který sám Spojené státy americké navštívil. Náprstek opustil domov z důvodu spoluúčasti na pražských barikádách v roce 1848. Měl radikální myšlenku, že by v Americe nebo v Rusku vznikl stát Nová Čechie, ve kterém by měli Češi vlastní autonomii a mohli by ovlivňovat politický stav v rodné zemi. K cestě vybízel Sládka také Josef Václav Frič (1829–1890)¹⁹⁷, Václav Kounic a bývalý spolužák a spoluautor almanachu *Ruch Svatopluk Čech*.¹⁹⁸

V první řadě si musel Sládek zaopatřit finanční prostředky. V této situaci se obrátil na svého starého přítele Václava Kounice, který mu zapůjčil 100 zlatých, Julius Grégr dal Sládkovi zálohu 50 zlatých za slíbené fejetony do *Národních listů* z cest, český spolek *Svatobor* poté Sládkovi daroval 150 zlatých, a dokonce jistý majitel přepravní společnosti Antonín Kareš zařídil mladému Sládkovi bezplatnou cestu do Ameriky a daroval mu ještě dalších 50 dolarů na přilepšenou. Rodiče mu však nedali na cestu do Ameriky nic.¹⁹⁹

¹⁹¹ Příloha č. 8.

¹⁹² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 50.

¹⁹³ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 326.

¹⁹⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 50.

¹⁹⁵ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 71.

¹⁹⁶ SECKÁ, Milena. *Vojta Náprstek: vlastenec, sběratel, mecenáš*. Praha, 2011.

¹⁹⁷ ŽÁČEK, Václav. *Josef Václav Frič*. Praha, 1979.

¹⁹⁸ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 34, s. 35.

¹⁹⁹ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 50.

Musel je však o svém rozhodnutí přesvědčit. V dopise rodičům píše: „*Co chci podniknout, konám nutně ve prospěch své budoucnosti, lepší existence své i svého národa...*“.²⁰⁰ Josef Václav Sládek byl připraven odplout a poznávat Nový svět.

4.2 Rozloučení, cesta po Evropě a přes oceán do Ameriky

Loučení s pražskými přáteli a s Emílií Nedvíkovou bylo zakončeno výletem do *Šárky*, ve které se někteří studenti projevovali proti aktuálnímu politickému stavu a také proti habsburské monarchii. Na místě byli i policejní detektivové, kteří slyšeli projev právníka Bedřicha Pacáka (1846–1914) a také básníka Sládka. Na oba byl ještě téhož dne vydán zatykač. Pacák se měsíc skrýval v Rakovníku, ale poté si odpykal trest ve vězení, Sládek urychlil svůj odjezd do Spojených států amerických.²⁰¹

Z Prahy vyrazil Sládek pravděpodobně 22. června 1868. V Drážďanech si prohlédl slavnou galerii, ve které nejvíce obdivoval díla Raffaela, Murillova a Rembrandta.²⁰² Poté se vydal básník do Berlína, z něj pak vlakem do Magdeburku. Následoval Hannover a Brémy, tam se zdržel o něco déle.²⁰³ Sládek navštívil také Darmstadt, Heidelberg, Frankfurt, Štrasburk a Švýcarsko.²⁰⁴ Na své cestě Evropou se přidal k první české zahraniční pouti do Kostnice.²⁰⁵ Pouti se zúčastnil Bedřich Smetana (1824–1884)²⁰⁶ a Josef Václav Frič. Pout' nápadně připomínala protihabsburskou demonstraci.²⁰⁷ Po této akci se Sládek vydal do Brém, odkud odplul nejspíše 18. července 1868 do anglického Southamptonu. Dne 21. července vyplouvá ze Southamptonu²⁰⁸ na lodi *Herrmann* do Ameriky.²⁰⁹

O své cestě přes oceán napsal Sládek báseň *Vystěhovalci*, ve které popisuje postavy emigrantů.²¹⁰ V roce 1867 (rok před odplutím) počet českých vystěhovalců stoupl na 7 430 lidí. Hlavními příčinami cest do Ameriky byla zlatá horečka (1849), politický útlak

²⁰⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 51.

²⁰¹ Tamtéž, s. 52.

²⁰² POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 72.

²⁰³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 53.

²⁰⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 72.

²⁰⁵ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 53.

²⁰⁶ MOJŽÍŠOVÁ, Olga. *Bedřich Smetana: Doba, život, dílo*. Praha, 1998.

²⁰⁷ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 72.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 72.

²⁰⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 53.

²¹⁰ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 72.

a války vedené s Itálií a Pruskem. Silný nárůst vystěhovalectví také nastal po americké občanské válce (1861–1865).²¹¹

4.3 Amerika

„*Já s tebou Nový světe, nesplynu. Vím, že sem nepatřím. Až poznám tebe a tvůj lid, vrátím se jako lovec s bohatou kořistí.*“²¹²

4.3.1 Chicago, Kewanee, Caledonie

Koncem července 1868 Sládek dorazil do New Yorku. Jeho cílem však bylo Chicago a dům pana Cadishe.²¹³ Chvilí se u něj usadil, ale nejspíše toužil po větším poznávání Ameriky. Původně si myslel, že bude dům pana Cadishe využívat jako základnu, ze které bude vyrážet na výpravy, ale nakonec ho blahobyt a nicnedělání v továrníkově rodině nudilo. Rozhodl se po třech týdnech odejít a začal prozkoumávat okolí Michiganského jezera.²¹⁴ Na tyto chvíle básník ve svém životě vzpomínal nejraději. Tři týdny strávil Sládek v Kewanee (Wisconsin) u zdejšího pastora.²¹⁵ Město bylo Čechy nazýváno *Kyváň* a bylo jich tam velmi mnoho. Sládek si tam připadal jako ve své vlasti. Právě v tomto městě se formoval Sládkův kritický názor na Spojené státy americké, dostal se do kontaktu s tamními indiány, respektive spíše se setkával s jejich hroby.²¹⁶

Po poznání Kewanee, kde mimo jiné lovil na indiánské kánoí, střílel kachny a seznámil se s americkou přírodou, se Sládek vrátil do Chicaga, kde strávil pět týdnů. V říjnu 1868 mu došly finanční prostředky, které si přivezl do Nového světa a musel si začít vydělávat.²¹⁷ Se svými zkušenostmi se rozhodl učit v jedné čechoamerické osadě Caledonie, které se přezdívalo *Tábor*.²¹⁸ V Caledonii žili protestanté, kteří pocházeli převážně z Moravy. Od 1. prosince 1868 se stal Josef Václav Sládek učitelem v části nazvané *Morava*.²¹⁹

Sládka ubytoval v Kaledonii farmář Hanák František Nechuta – Trávníček. Trávníček žil společně se svojí ženou a dvěma syny nedaleko lesa, do kterého posílali Sládka lovit zvěř puškou a se psem Cigánem. Sládek byl v Kaledonii také přítomen u vypalování

²¹¹ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 49.

²¹² MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka*. Praha, 1945, s. 12.

²¹³ Tamtéž, s. 12.

²¹⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Má Amerika. Fejetony a příhody 1871-1892*. Praha, 1998, s. 129.

²¹⁵ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 53.

²¹⁶ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 72.

²¹⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 53.

²¹⁸ SLÁDEK, Josef Václav. *Má Amerika. Fejetony a příhody 1871-1892*. Praha, 1998, s. 17.

²¹⁹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 73.

lesů²²⁰, které se postupem času měnily na farmářova pole.²²¹ V Kaledonii prožil Sládek i americkou zimu, o které se zmiňuje ve svém dopise rodičům ze dne 2. ledna 1869.²²² Již v této době Sládek překládá Longfellowovu *Píseň o Hiawathě* a *Novoanglické tragédie* od téhož autora. Nejen že překládá, ale tvoří i vlastní básně, konkrétně *Štědrý večer*, *Mé drahé Emílii*, *Pan hrabě*, *V hrobce královské* a báseň *Bratři*. Dne 26. prosince 1868 posílá Jaromíru Čelakovskému báseň *Na hrobech indiánských*, kde odkrývá svůj kritický pohled na fungování Spojených států amerických, především se zde soustředí na problematiku kolonizace a utlačování původního obyvatelstva.²²³

4.3.2 Saint Louise, New Orleans, San Antonio

Sládek se chtěl vymanit z tuhé severské zimy, a proto se vydal vstříc jaru, tedy na jih.²²⁴ V polovině února 1869 se vydal na další cestu. Z města Racine (nedaleko Caledonie) se vypravil vlakem k Chicagu a potom dál k řece Mississippi. Následovalo město Saint Louise a plavba na parníku do New Orleans. Dostal se až do Mexického zálivu a do Texasu.²²⁵ Během cesty ho okradli jeho vlastní domorodí průvodci, kteří jej dovedli do neznámých míst a nechali jej na pospas přírodě. Následovalo půl roční období, kdy o něm v Čechách nikdo vůbec nic nevěděl. Nejvíce se strchovala jeho matka. Sládek se v těchto měsících živil i jako trhan nové železnice, bloudil skoro měsíc pustinami, byl hladový a snášel nelehké podmínky. Dále putoval pěšky do města San Antonio de Bexar, které se nachází v Jižním Texasu.²²⁶ Než se však do města dostal, byl přepaden a zajat texaskými indiány, kteří ho chtěli zabít. Sládek je nakonec dokázal přesvědčit, že není jejich nepřitelem a indiáni jej nakonec pohostili a poté propustili ze zajetí.²²⁷

Vyčerpaného mladého básníka, který přišel do San Antonia, si povšiml mladý polský kněz Wincenty Barczynski a ujal se jej.²²⁸ Sládek u něj na oplátku vykonával všemožné práce. Byl kostelníkem, ministrantem, varhaníkem a kuchařem. Nakonec v San Antoniu učil i polské děti.²²⁹ Při svém pobytu v Texasu se Sládek naučil španělsky a polsky,

²²⁰ Příloha č. 9.

²²¹ MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka*. Praha, 1945, s. 14.

²²² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 54.

²²³ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 73.

²²⁴ MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka*. Praha, 1945, s. 17.

²²⁵ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 73.

²²⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 55.

²²⁷ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 37.

²²⁸ SLÁDEK, Josef Václav. *Má Amerika. Fejetony a příhody 1871-1892*. 1998, Praha, s. 118.

²²⁹ MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka*. Praha, 1945, s. 18.

což mu pomohlo v jeho překladatelské cestě. I v Texasu navštěvoval české osady a vesnice, například Wesley (česky Veselí).²³⁰

Sládek popisoval ve svých dopisech rodičům a příteli Jaroslavu Čelakovskému Ameriku pozitivně. V dopise příteli, který již v USA byl, Václavu Šnajdrovi však píše dopis, který odráží americkou realitu: „*Máš-li dost peněz, nepoznáš té pravdy. Ale já ji zde poznal, ježto jsem bez peněz. Chraň Tě dobrý osud před útrapami, jakých jsem okusil já. Běda tomu, kdo je odkázán na milost cizích lidí a žije z podávaného kusu chleba! Vstupuješ mezi neznámé lidi jiného smýšlení a cítění... Nehledej v nikom nadšení, jaké Ty sem přinášíš. Naslouchá-li někdo Tvým slovům, nevěř, že je o Tvých výrocích přesvědčen. Nehledej v nikom srdce. Ušlechtilá srdce zde vychladla. Bůžkem je tu dolar, přátelstvím pouhý úsměv, ušlechtilou zásada sobectví. Nedůvěřuj nikomu!*“²³¹

V listopadu 1869 se Sládek vrací zpět do Saint Louis. Tomuto návratu předcházela strastiplná cesta plná rostoucího stesku po domově. V Saint Louis začal Sládek redigovat místní *Národní noviny*.²³² Vystupoval pod pseudonymem *J. S. Počátecký*. Pod jeho rukama noviny začaly vzkvétat.²³³ Začátkem roku 1870 však opustil redakci z důvodu nedůvěry k hlavnímu redaktorovi. Noviny zanikly o rok později. Sládek se poté přesunul do Chicaga, kde se oddal studiu amerického politického systému a navštěvoval zdejší univerzitu.²³⁴

4.4 Návrat domů

Sládek urychlil svůj návrat ze Spojených států amerických. Otázkou však zůstává, jaký byl hlavní důvod dřívějšího odjezdu. Ve zdrojích se důvody liší, proto jsou uvedeny oba.

Básník předčasně opustil USA, protože chtěl pomoci v prusko-francouzské válce. Chtěl být válečným zpravodajem. Při své zpáteční cestě byl však chycen Prusy. Byl uvězněn, odsouzen a měl být popraven zastřelením. Otto von Bismarck (1815–1898)²³⁵ mu však udělil milost pod podmínkou, že se nebude nadále účastnit války.²³⁶

Druhý zdroj uvádí odlišné tvrzení dřívějšího odjezdu. Ve Zbiroze se měly provdat Josefovy dvě sestry. Jejich matka připravovala svatbu. Sládek na dopis odeslaný

²³⁰ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 74.

²³¹ Tamtéž, s. 74.

²³² SLÁDEK, Josef Václav. *Má Amerika. Fejetony a příhody 1871-1892*. Praha, 1998, s. 36.

²³³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 55.

²³⁴ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 75.

²³⁵ LOEWENSTEIN, Bedřich. *Otto von Bismarck*. Praha, 1968.

²³⁶ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 75.

do Ameriky reagoval negativně, odmítal svoji účast na svatbě z důvodu dlouhé cesty a nemožnosti tak sňatky stihnout. Václav Kounic a Jaromír Čelakovský slíbili Josefově matce, že ho na svatebním obřadu zastoupí. Nakonec se však Sládek rozhodl, že překvapí svatebčany a dorazí na svatbu osobně. Nestihl to, svatby se konaly 6. června 1870 na svatodušní pondělí. Ale přesto přijel co nejdříve mohl. Dne 13. června 1870, v den svátku jeho matky, dorazil mladý básník domů do Zbiroha. Muž jeho sestry Františky Benigny na toto setkání vzpomínal následovně: *„Matka s dcerami zaměstnána byla v kuchyni přípravami k svátečnímu obědu, když klapla klika u dveří domovních, z náměstí do úzké chodby vedoucích, a po této již rozléhaly se rychlé kroky přichozího. Po chůzi poznala matka přicházejícího syna a se slovy „To je náš Pepík!“ sotva ke dveřím pokročivši, octla se v náručí syna, jenž rychle dveře otevřel a k srdci matčinu se přitulil. Co bylo tu radosti a jásotu z návratu za ztraceného již považovaného syna a bratra v rodině Sládkovic!“*²³⁷

4.5 Zkušenosti z cesty

Sebrané články, črty a fejetony, které vznikly během Sládkovy americké cesty vydal v roce 1913 Ferdinand Strejček pod názvem *Americké obrázky*. Díla jsou velmi různorodá, jedná se o popisy krajiny, amerických zvyků, státního a sociálního zřízení, kulturního života a především i o postavení severoamerických indiánů ve společnosti.²³⁸

Pobyt v USA měl především velký vliv na duševní stav básníka. V dopise příteli Čelakovskému píše následující: *„Já vím, že jsem zmohutněl tím zdejší vzduchem, že jsem naučil se milovat lid svůj jako málokterý z nás, srdcem i rozumem, a srdcem i rozumem že naučil jsem se tyrany nenávidět... Přečti básně, jež jsem psal dřív a jež píšu nyní. A to dovede člověk jen cestováním. Nebyl bych nikdy toho napsal, kdy nebyl bych přišel sem – byl bych zaniknul jako sto jiných u nás – jako zahynul Langr, Mácha a jiní, jako zahyne Miřiovský a Červinka, nehodí-li vši tou žurnalistikou o zem a neutěčou-li pryč, třeba jen s uzlíkem, v němž je jedna košile... Ó, jen deset lidí bychom každého roku mohli poslat na cesty, a bylo by lépe. Jen vzdělání, jen opravdovost a širší rozhled nás spasí.“*²³⁹

I po získání nových zkušeností z americké cesty se Sládek nezbavil již zmíněného lenauovského démona nespokojenosti a rozervanosti. Proto jsou jeho mladší básně tesklivé a smutné. Nikolaus Lenau (1802–1850) podobně jako Sládek odjel do Ameriky, za účelem

²³⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 56.

²³⁸ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 326.

²³⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 55, s. 56.

zbavit se tohoto psychického problému, a také, jako zbirožský básník, se jej nezbavil. V mnoha ohledech si jsou oba autoři podobní, Sládek však čerpá ve svém díle z odůvodněnější těžkomyslnosti, jeho verše jsou přirozenější a reálnější. Sládek se ve svých verších snaží být co nejjasnější, proto je jeho dílo často hutné a slovní spojení jsou úsečná. Jeho dílo se jeví spíše více nejasné, než jak tomu básník chtěl. Dochází například ke zkomolení slov. Ve Sládkově díle z období amerického pobytu se objevuje touha po domově (*Do dáli, V Pralese*), touha po matce (*Má matička, Jdi spat, O štědrý večer 1868*), touha po milence (*Jiskry na moři, Mé drahé Emílii*), ale také stesk obecně (*Na oceánu, U Michiganu*). Velmi mnoho básní z období amerického pobytu je zapsáno ve Sládkově první sbírce *Básně* (1875).²⁴⁰

Josef Sládek se vrací domů s nadšením z politické svobody, která v Americe panovala. Okamžitě po příjezdu začíná vše porovnávat se zaostalým Rakousko-Uherskem. Během svého pobytu si však uvědomil, že americká svoboda je pouhá slupka, pod kterou se ukrývá kolonizace cizího území a nehumánní jednání s jejím původním obyvatelstvem. Osud severoamerických indiánů spojuje s osudem Čechů pod rakouskou nadvládou. Pobyt v USA přeci jen utvrdil jeho demokratické názory a touto poutí přemohl svoji rozkolísanost.²⁴¹ Po zbytek života čerpal z nové základny zkušeností, které získal americkým pobytem. Postavil na ní své životní dílo. Stal se rozhodným básníkem s pevným světovým názorem a mužnou vůlí.²⁴² Z chlapce se stal muž. Mimo to si Sládek uvědomil smysl svého života a svůj cíl: „*Písničkářit budu, budu bořit ten chrám otroctví a temnoty.*“²⁴³ Jedním z cílů si vytyčil přeložit indiánský epos od básníka Henry Wadswortha Longfellowa (1807–1882) *Píseň o Hiawathovi*, aby tak ukázal Evropanům pravou tvář indiánů, jejich zvyky a fakt, že je Američané utiskují. V této době si Evropané představují indiány jako krvelačné divochy, kteří nemají špetku citu.²⁴⁴

Tato životní etapa změnila Sládkovi celou jeho následující cestu – životní i profesní. Před Amerikou chtěl být básník přírodovědcem, po tomto pobytu se stal učitelem angličtiny, redaktorem a překladatelem.²⁴⁵ Avšak cesta mu nedarovala pouze pozitiva.

²⁴⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 61, s. 62, s. 63.

²⁴¹ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 327.

²⁴² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 57.

²⁴³ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 327.

²⁴⁴ MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka*. Praha, 1945, s. 22.

²⁴⁵ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 75.

„Zřejmě si také ze svého trampského způsobu života přivezl domů i zárodek bolestivého revmatismu.“²⁴⁶

²⁴⁶ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 39.

5 Všude dobře, doma nejlépe

„Když se americký bouřlivák snesl zase k nivám domova, cítil, že doba jeho bohatýrské mladosti dohučela. Hledal haluz²⁴⁷, kde by vystavěl hnízdo, udomáčňoval se v českých poměrech, odhodlal se konati občansky užitečné poslání.“²⁴⁸

5.1 Básníková profesní dráha

5.1.1 Redaktor Národních listů

Po návratu do své rodné země si Sládek potřeboval sehnat pracovní místo. Jeho dobrý přítel z minulých let Julius Grégr mu nabídl místo redaktora v politických *Národních listech*. Sládek místo přijal a dostal na starost rubriku zahraničního zpravodajství. Zpočátku byl také válečným zpravodajem během prusko-francouzské války, ale jak již bylo zmíněno v předešlé části práce, pozici brzy opustil a psal pouze v pražské redakci.²⁴⁹

Mladý básník však k žurnalistice necítil žádnou náklonnost. Byl jí otráven. Tyto suchopárné tendence přerušovalo alespoň přátelství s Jakubem Arbesem (1840–1914)²⁵⁰, který byl také součástí redakce *Národních listů*.²⁵¹ Zbytek kolektivu Sládek popisoval jako ty, kterým vyschlo srdce.²⁵² Postupem času si však v neoblíbené práci, ve které musel denně psát mnoho článků, našel dalšího přítele. Byl jím Jan Neruda (1834–1891)²⁵³. V dopise z 12. srpna 1871 popisuje toto přátelství své milé Emílii: „... *Bože můj, jak dlouho to trvá, než se dva tací lidé spřátelí, ale doopravdy, upřímně spřátelí! Žijeme teď spolu celý rok. Já miloval jej od té doby, co četl jsem jeho Divoký zvuk. Lidé nazývají ho cynikem, já nemyslel to nikdy. Já byl bych mu, když jsem ještě v redakci nebýval, zlíbal ruku a čelo a srdce, které tak psaly, tak myslely, tak cítily. A přece – byli jsme v redakci půl roku a já chodil kolem něho chladně. Nechtěl jsem, aby myslel, že se mu vtírám, byl jsem žárlivý na svou ne pýchu, ale jakousi samostatnost. Později šlo to lépe – napřed slovo, dvě, potom podání si ruky a dnes padli jsme si do náručí. Jsem tím šťasten.*“²⁵⁴

S Nerudou navázal velmi kvalitní přátelství. Jan Neruda ho pojal i za žáka v poezii a inspiroval jej v jeho další tvorbě. Stal se jeho rádcem v poezii.²⁵⁵ Scházeli

²⁴⁷ Haluz – větev, www.slovník-synonym.cz

²⁴⁸ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 7.

²⁴⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 68.

²⁵⁰ VOZKA, Jaroslav. *Vítězná cesta na Parnas: Jakub Arbes 1840-1914*. Praha, 1940.

²⁵¹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 69.

²⁵² Tamtéž, s. 70.

²⁵³ NOVÁK, Arne. *Jan Neruda*. Praha, 1921.

²⁵⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 71.

²⁵⁵ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 7.

se společně s dalšími literáty v hostinci *U Ježíška* ve Spálené ulici v Praze.²⁵⁶ Od března 1872 začal Sládek psát úvodníky *Národních listů*, o to více k nim byl vázán, ale už v této době věděl, že v redakci dlouho zůstat nechce. Chtěl si vzít za ženu Emílii Nedvíkovou a dozvěděl se, že si bude muset najít lepší práci, jinak mu Emílii její otec nedá.²⁵⁷ Nazírání na redaktory v této době zaznamenal Sládek následovně: „*Člověk se tu cení po penězích, práce se nedbá. Ctěn advokát, protože mu zaměstnání jeho nese peníze, – povrhováno s ubohým písařem, poněvadž má tři sta ročně, a přece, kdybychom vážít chtěli namáhání pravého s lopotou druhého?*“²⁵⁸

5.1.2 Profesor anglického jazyka

Sládek se začal poohlížet po stabilnějším příjmu, než bylo redigování novin. Chtěl učit to, co uměl nejlépe, tedy anglický jazyk. Praxi v jazyce měl nemalou. Netrvalo dlouho, než si našel lukrativní místo. Zajímavé je, že nikdy ve svém životě po cestě do Ameriky neučil to, co dříve studoval na univerzitě.²⁵⁹

V dopisu Emílii ze dne 21. října 1870 Sládek napsal: „*Stal jsem se docentem angličtiny na pražské technice...*“²⁶⁰ Dne 29. listopadu 1870 byl pětadvacetiletý Sládek jmenován učitelem angličtiny na Českém polytechnickém ústavu Království českého. Jeho roční plat byl 500 zlatých.²⁶¹

Sládek napsal úplně první učebnici gramatiky anglického jazyka, anglickou čítanku a anglický slovník výslovnosti u nás.²⁶² Tato praxe v anglickém jazyce mu dopomohla k získání nového pracovního postu. V roce 1872 se stal profesorem anglického a francouzského jazyka na nově založené Československé obchodní akademii v Praze, na které učil bezmála třicet let.²⁶³ Dne 29. srpna 1873 byl definitivně jmenován profesorem. Zajímavostí je, že v podkladech pro přijetí Sládek psal, že byl v Anglii. O této skutečnosti nikdo neví, tudíž se nedá potvrdit pravost informace.²⁶⁴

Sládek ve svém mladém věku byl v anglickém jazyce skutečně velmi zblhlý. V době, kdy se hlásil o místo profesora na obchodní akademii měl již bohatou zkušenost –

²⁵⁶ BOROVIČKA, Michael, Pavel BĚLINA, Jan P. KUČERA a Jiří KAŠE. *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XII.a.* Praha, 2012, s. 718., s. 546.

²⁵⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 72.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 88.

²⁵⁹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba.* Praha, 1984, s. 38.

²⁶⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 68.

²⁶¹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba.* Praha, 1984, s. 38.

²⁶² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis.* Hostivice, 2012, s. 41.

²⁶³ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek.* Praha, 1920, s. 7.

²⁶⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 74.

cestu do Ameriky, překlady Byrona a Longfellowa a první anglickou mluvnici.²⁶⁵ Můžeme ho tedy považovat za průkopníka pedagogiky a didaktiky anglického jazyka u nás, který měl nemalé úspěchy. Z pozice samouka byl opravdu kvalitně vzdělaný. Dne 23. března 1873 musel vykonat rigorózní zkoušku z anglického jazyka u vídeňského profesora L. Poleyho. Obstál na výbornou.²⁶⁶

5.1.3 Lumír

V roce 1873 Sládek odkupuje upadající časopis *Lumír* od svých přátel Jana Nerudy a Vítězslava Háška.²⁶⁷ Koupil jej společně se Servácem Hellerem (1845–1922) za 1 200 zlatých. Ze Sládka se stal podnikatel. Do obnovení tohoto časopisu Sládek investoval nejen finančně, ale obětoval pro tento projekt i mnoho svého času, kdy se snažil získat nové předplatitele. Je to jeden z hlavních důvodů, proč v po americkém období není produktivní ve své básnické tvorbě.²⁶⁸

Časopis *Lumír* v pozdější době sehrál velice významnou roli v jeho životě. Sládek byl přesvědčen o dobrém zajištění budoucí existence své i jeho budoucí rodiny. Proto se rozhodl ucházet se o ruku Emílie Nedvíkové.²⁶⁹

5.2 Slasti a strasti života mladého básníka

Ke konci Sládkova amerického putování mladý básník ztratil s Emílií Nedvíkovou kontakt. Důvodů bylo několik. Mezi hlavní patřily Sládkovy poslední dopisy, ve kterých si představoval jejich společnou budoucnost v dobrodružném stylu na venkově. Toho se Emílie zalekla, věděla totiž, že její otec by takové manželství nikdy neschválil. Proto se rozhodla již na Josefovy dopisy nereagovat.²⁷⁰ Sládkovi nezbylo nic jiného než si Emílii brzy po příjezdu udobřit. Což se mu také povedlo, odeslal jí dopis, ve kterém dal najevo své city a svůj již dozrálý pohled na budoucnost. Ona započala znovu odepisovat.²⁷¹ Josef napsal Emílii například následující: „*Pepíku, jednej ve všem tak, abys nemusel se před sebou samým stydět, jednej tak, aby žádný tvůj čin nebyl nepoctivým, pracuj, co ti síly stačí, neukřivdi nikomu a o ostatní se nestarej.*“²⁷²

²⁶⁵ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 73.

²⁶⁶ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 38.

²⁶⁷ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 39.

²⁶⁸ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 79.

²⁶⁹ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 41.

²⁷⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 67.

²⁷¹ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 17.

²⁷² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 85.

Sládek následně usiloval o zaopatření budoucí rodiny a o zisk kvalitního zaměstnání, aby Emíliin otec sňatku požehnal (viz předchozí podkapitoly). Mimo jiné se rozhodl získat doktorát. „*Abych rodičům tvým i mým učinil zadost, budu se snažit, abych toho ještě roku odbyl doktorát. Mám to za pouhou komedii, ale svět ji chce, mimo to bude mi s titulem takým později, kdyby samostatnost má byla někde ohrožována, lépe něčeho jiného se domoci.*“²⁷³

Vztah mezi Josefem a Emílií byl především tvořen sedmiletou korespondencí, osobně se viděli pouze několikrát.²⁷⁴ To jim však nebránilo v tom, aby se vzali. Ve svém dopise své budoucí ženě psal Sládek: „*Manželství mi bude základem klidné, tiché a svědomité práce.*“²⁷⁵

Dne 15. září 1873 se konala svatba v Emíliiných rodných Počátkách. Josef a Emílie²⁷⁶ byli oddáni v kostele sv. Jana Křtitele. Avšak Josef se dlouho ze svého manželství neradoval. Již 19. srpna 1874 jeho žena zemřela po porodu mrtvého dítěte. Jejich těla byla pochována 22. srpna 1874 v Počátkách. Sládkovi se zhroutil svět.²⁷⁷ Tato životní situace ovlivnila Sládkovu následující literární tvorbu na několik let.²⁷⁸

Sládek po této životní tragédii na čas přerušil práci v *Národních listech* i v *Lumíru*.²⁷⁹ Chtěl se také zbavit bytu, ve kterém se svou ženou žil, aby mu ji nepřipomínal. V těchto těžkých chvílích mu byli nejvíce oporou jeho staří přátelé Kounic a Čelakovský. Prodejem svého bytu pověřil přítele Ladislava Quise a Jaroslav Čelakovský za něj zaskakoval v redakci *Národních listů*.²⁸⁰

5.3 Literární tvorba mezi lety 1870 až 1877

5.3.1 Fejetony z USA a překlad Longfellowa

Po návratu z Ameriky neměl Sládek na svoji literární činnost moc času. Většinu investoval do práce v redakci a do učení na akademii a polytechnice. V *Národních listech* vycházely jeho fejetony, které napsal v Americe, například: *Ze života amerických Čechů* či *Bájesloví a pověsti severoamerických Indiánův*.²⁸¹ Dále v tomto období přispíval svými pracemi

²⁷³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 69.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 75.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 86.

²⁷⁶ Příloha č. 10.

²⁷⁷ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 8.

²⁷⁸ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 17.

²⁷⁹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 41.

²⁸⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 77.

²⁸¹ Tamtéž, s. 80.

do *Květů*, *Osvěty*, *Zlaté Prahy* a *Světozoru*.²⁸² V průběhu let vycházely v literárních časopisech i části překladu Longfellowovy *Písně o Hiawathě*. V roce 1872 se překlad dočkal knižního vydání. Existuje několik verzí překladu, jak jej postupně Sládek vylepšoval do dokonalosti.²⁸³

5.3.2 Básně (1875)

V roce 1875 vydává Sládek svoji první knihu básní pod jadrným názvem *Básně*.²⁸⁴ Kniha je věnována památce Emílii.²⁸⁵ Celá sbírka má nádech bolesti a vážnosti. Zemřelé ženě je věnována především poslední třetina sbírky. Zbytek je poskládán z předchozích básnickových literárních etap. Některé patří k počátku ruchovského období, například úvodní báseň almanachu *Ruch* z roku 1868 *Tobě*. Básník se v průběhu tvorby stále hledal, proto se některé básně od sebe velmi liší, jak tematicky, tak svou formou. Kniha je plná témat, jako třeba cesta za oceán či pobyt v Americe. Mezi těmito tématy vyčnívá báseň *Na hrobech indiánských*, ve které Sládek kritizuje sociální systém demokratické Ameriky.²⁸⁶

5.3.2.1 Památce své drahé, věrné ženy Emilie

V úvodní básni sbírky Sládek podává čtenáři řečnickou otázku o štěstí v lidském životě.

*„Ten krásy plný svět,
ten život plný béd,
to všechno jest jen zdání,
a kdo mi poví z lidí,
proč ti v něm štěstí vidí
a jiným proč ten sen jest ku zoufání?“²⁸⁷*

²⁸² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 39.

²⁸³ POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek: život a tvorba*. Praha, 1984, s. 107.

²⁸⁴ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 41.

²⁸⁵ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha, 1920, s. 9.

²⁸⁶ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 24, s. 25.

²⁸⁷ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 8.

6 Druhý dech

6.1 Noví přátelé

Josef Václav Sládek po smrti své ženy Emílie v roce 1874 několik let truchlil. Z žalostného stavu jej dostali jeho noví přátelé Jaroslav Vrchlický a Julius Zeyer. S oběma udržoval vřelé přátelství i poté, kdy se Vrchlický se Zeyerem rozešli ve zlém.

6.1.1 Jaroslav Vrchlický²⁸⁸

Jaroslav Vrchlický (1853–1912), vlastním jménem Emil Jakub Frída²⁸⁹ se sblížil se Sládkem v roce 1875. Sládek začal Vrchlického učit anglický jazyk.²⁹⁰ Právě Vrchlický seznámil Sládku s Juliem Zeyerem v *Umělecké besedě*.²⁹¹ Mimo jiné Jaroslav společně s Josefem a dalšími přáteli podnikali výpravy a výlety do okolí Prahy. Sládkův život dostal díky tomu nový rozměr. Na jednom z výletů poznal Sládek svoji budoucí choť.²⁹²

6.1.1.1 Jaroslavu Vrchlickému

*„V tvém boji s žitím, prací, žalem
Tě neznali; i ať jsi vysnil
si laur neb trn v tom světě malém:
já vím – žes duši nepotřísnil!
A vím, že jsme se milovali.“²⁹³*

6.1.2 Julius Zeyer²⁹⁴

Julius Zeyer (1841–1901)²⁹⁵ se stal Sládkovi věrným přítelem až do své smrti. Sládek měl na Zeyerovu literární tvorbu zásadní vliv.²⁹⁶ Podnikli společně cestu do jižních Čech a poté i zahraniční výpravu do Skandinávie. Procestovali společně v roce 1878 Dánsko, Švédsko

²⁸⁸ Příloha č. 12.

²⁸⁹ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 294, s. 322.

²⁹⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 90.

²⁹¹ KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek: Jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*. Praha, 1922, s. 5.

²⁹² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 42.

²⁹³ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 158.

²⁹⁴ Příloha č. 11.

²⁹⁵ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 610.

²⁹⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 90.

a Norsko.²⁹⁷ Sládek si svého přítele Zeyera vážil natolik, že hradil veškeré jeho cestovní výlohy v zahraničí.²⁹⁸

Mezi oběma těmito velikány české literatury se dochovala rozsáhlá několikaletá korespondence, která byla následně vydána v roce 1957.²⁹⁹

6.1.2.1 Juliu Zeyerovi

„Tys nezoufal nade mnou v chmurné chvíli,
když genius mým vzkřikem vyplašen
zved' od básníka křídla ustrašen;
Tys děl: Jen vyplač se, on zas je schýlí!

I přišel – jaks jen Ty jej v sobě tušil,
však jiný anděl za ruku jej ved',
jež nepoznals; kéž po bok též Ti sed'
a polibkem, jak můj, Tě z psaní vzrušil!“³⁰⁰

6.2 Návrat k Lumíru a profesní dráha

Po Emiliině smrti se Sládek vzdal redigování *Lumíru* a přenechal jej Svatopluku Čechovi a Ignáci Hellerovi. Poté, co však poznal Vrchlického se Zeyerem, začal uvažovat o znovuzískání tohoto časopisu. Byli to právě oni dva, kdo jej na tuto myšlenku nasměrovali. V roce 1876 začalo vyjednávání o znovuzískání časopisu. Sládek *Lumír* odkoupil nazpět za 2 000 zlatých.³⁰¹ Od roku 1877 byl Sládek šéfredaktorem *Lumíru* a redigoval jej bezmála dalších dvacet let.³⁰²

O časopisu *Lumír* a jeho polemikách sváděných s časopisy *Osvěta* a *Paleček* napsal Ferdinand Strojček podrobnou publikaci *Lumírovci a jejich boje kolem roku 1880*.³⁰³ Ve zkratce se jednalo o dva pohledy na časopiseckou literární činnost. Časopis *Lumír* byl zaměřen více kosmopolitně a snažil se předložit českému čtenáři i zahraniční díla. Lumírovským trojlístkem byl Josef Václav Sládek, Julius Zeyer a Jaroslav Vrchlický. Proti nim se stavěl tzv. proud národní, který byl zastoupen například Eliškou Krásnohorskou

²⁹⁷ KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek: Jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*. Praha, 1922, s. 5.

²⁹⁸ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 90.

²⁹⁹ KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 30.

³⁰¹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 89.

³⁰² POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 329.

³⁰³ STREJČEK, Ferdinand. *Lumírovci a jejich boje kolem roku 1880*. Praha, 1915.

(1847–1926)³⁰⁴, Ferdinandem Schulzem (1835–1905) (časopis *Osvěta*) a Ignátem Herrmannem (1854–1935) (časopis *Paleček*). Spor se projevoval na stránkách obou časopisů v podobě kousavých polemik a následných obhajob. V roce 1881 se celá situace uklidnila poté, co zasáhl arbitr české literatury Jan Neruda.³⁰⁵

Sládek stále vyučoval na obchodní akademii a polytechnice. V roce 1882 Josef Sládek přijal výzvu a přihlásil se na konkurz lektora angličtiny na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy. V porotě o výběru lektora seděl mimo jiné i Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937)³⁰⁶. Sládek konkurz vyhrál, avšak nebyl univerzitou placen. Přednášky mu hradili sami posluchači.³⁰⁷

6.3 Druhé manželství s Marií Veselou a dcera Helenka³⁰⁸

Díky svému příteli Jaroslavu Vrchlickému se Josef Václav Sládek seznámil v létě roku 1878 na jednom z četných výletů po okolí Prahy s Marií Veselou, se svojí budoucí ženou. Dne 6. února 1879 požádal Sládek pana Jana Veselého o ruku jeho dcery Marie. Otec proti sňatku nic nenamítal.³⁰⁹ Dne 14. července 1879 si Josef Václav Sládek vzal v Praze za ženu Marii Veselou (1856–1936).³¹⁰ Sládek tak nabral druhý dech a po několikaletém truchlení pro svoji první ženu Emílii byl konečně šťastný, což se následně odrazilo na jeho plodném literárním období.

Již následujícího roku se Josefovi a Marii narodilo jejich první dítě. Dne 28. dubna 1880 poznala světlo světa Helenka Sládková.³¹¹ Josef Václav Sládek popisoval rodinnou idylu svému příteli Juliu Zeyerovi v dopise z 30. listopadu 1883 takto: „*V naší domácnosti jde vše dobře. Hěla začíná mi dělat radost svou rozvážností a měkkostí. Mnoho dobrého jí ve světě nekyne; ale ať jen zachová dobré srdce a pak se už tím životem nějak propláče. Je to lépe než být tvrdým...*“³¹²

Se svojí rodinou žil Josef Sládek v Praze ve Václavské ulici č. 13 na Novém Městě.³¹³ Během prázdnin navštěvoval venkov, především své rodiče ve Zbizoze.

³⁰⁴ ŠRETROVÁ, Bohumila. *Eliška Krásnohorská*. Praha, 1948.

³⁰⁵ BOROVIČKA, Michael, Pavel BĚLINA, Jan P. KUČERA a Jiří KAŠE. *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XII.a*. Praha, 2012, s. 718., s. 724, 725, 726.

³⁰⁶ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, 2004.

³⁰⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s.100, s. 101.

³⁰⁸ Příloha č. 13.

³⁰⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 91.

³¹⁰ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 42.

³¹¹ Tamtéž, s. 42.

³¹² KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957, s. 74, s. 75.

³¹³ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 46.

Rád se také vracel do Emíliiných rodných Počátků, kde navštěvoval její hrob a hrob svého zesnulého prvního dítěte. V Počátkách strávil prázdniny v letech 1877 a 1878. V roce 1879 byl ve Zbiroze, roku 1880 ve Šternberku na Sázavě, v letech 1881 až 1883 znovu ve Zbiroze, dále v roce 1884 v Potštejně nad Orlicí a v letech 1885 až 1887 strávil prázdniny znovu ve Šternberku na Sázavě.³¹⁴

6.4 Počátky nervové nemoci

Po svatbě s Marií Veselou byl Sládek opravdu šťastný. Měl skvělou ženu a malou dceru Helenku. Užíval si života, avšak nemělo tomu být nadlouho. Od roku 1786 se Sládek potýkal s nervovým onemocněním, které ho velice vysilovalo, občas jej zasáhl nervový záchvat.³¹⁵ V roce 1880 se svěřil do rukou přítele dr. Josefa Thomayera (1853–1927)³¹⁶. Ten ho léčil až do jeho smrti.³¹⁷

Z důvodu této nemoci Sládek přestal cestovat do zahraničí a podnikal pouze menší výpravy a výlety po rodné zemi. O svém stavu se zmiňuje v korespondenci svému příteli Zeyerovi například takto: „*V Praze 11. 10. 1882 Milý Julie! Promiň mi mé nepsaní. V den Tvého odjezdu ulehl jsem zas. Tentokráte bylo to nejprudčeji, co mne to stihlo. Trvalo to do čtvrtka. Dva dny jsem byl jako moucha. V neděli začala mne hlava bolet zas. Dnes je lépe...*“³¹⁸

Sládkův přítel dr. Josef Thomayer pozval do Čech vídeňského lékaře Franze Alberta, který Sládku důkladně prohlédl a zjistil, že má básník vrozenou srdeční vadu. Z tohoto důvodu Sládek často trávil prázdniny na venkově a v lázních, kde se snažil zotavit se a nabrat síly pro své další literární a překladatelské snažení.³¹⁹

6.5 Literární tvorba mezi lety 1877 až 1887

Rodinný život básníkovi svědčil. Během deseti let vydal celkem pět básnických sbírek, jednalo se tedy zatím o nejplodnější literární období jeho života. K těmto pěti sbírkám přiléhá také Sládkův první cyklus básní pro děti *Zlatý máj* (1887).

³¹⁴ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 98.

³¹⁵ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 46.

³¹⁶ DUB, Ota. *Rytíř ducha: Josef Thomayer – lékař a spisovatel*. Ostrava, 1993.

³¹⁷ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 95.

³¹⁸ KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957, s. 64.

³¹⁹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012, s. 47.

6.5.1 Jiskry na moři (1880)

Básnickou sbírku *Jiskry na moři* věnoval Sládek svým rodičům. V této druhé básnickově sbírce se objevuje vlastenecká lyrika. Dalším zobrazeným tématem je také odmítání církevních i světských autorit. Své osobní bolestné zkušenosti Sládek spojuje s národem a sociální tematikou, a naopak boj za národ spojuje s bojem vymanit se ze své osobní těžké krize. Sbírkou *Jiskry na moři* (1880) tedy vznikala v období vyrovnání se s osudem. V prvních dvou částech básník vzpomíná na svoji zemřelou ženu. V části poslední již nalézá novou lásku Marii. Sbírkou je prolnta vlasteneckými básněmi, ale také básněmi z venkovského prostředí. V některých básních je cítit silná návaznost na dílo Vítězslava Háška.³²⁰

6.5.1.1 V bouři

V posledním verši básně *V bouři* je rozpoznatelná silná gradace a rostoucí intenzita významu alegorie vichřice.

„Kvil ptáka jsem zaslechl vichřicí

půlnoční chvíli

mně krev se stáhla od lící,

vichřice bouří, pták kvílí.

Vichru a bouři své vše jsem dal

ty se mi odměnily!

vše v lidský smích, vše v lidský kal!

vichřice bouří, pak šílí.“³²¹

6.5.2 Světlu stopou (1881)

Tato sbírka zaznamenává nový směr Sládkovy lyriky. Jak již název napovídá, básník se opravdu vydává světlu stopou vstříc šťastnému životu v manželství. Básně již nejsou tak bolestné, jako ty předešlé. Básník se raduje ze svého aktuálního bytí.³²² Jan Neruda reagoval na tuto sbírku takto: „*Básně ty jsou skutečně stopou nového obratu v životě i produkci Sládkově, nového kroku jeho ducha a citu: ze chmur do světla.*“³²³

³²⁰ POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 328, s. 329.

³²¹ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 110.

³²² JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 34.

³²³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 105.

Básnická sbírka je členěna do čtyř částí: *I. bezejmenná část, II. Miniatury, III. Idyly a IV. Romance a jiné básně*. Celou sbírku věnuje Sládek *Své Marii*.³²⁴ Již v této sbírce se objevují sociální balady, např.: *U klavíru*, ve které si mladá dívka vydělává na živobytí učením dětí na klavír a *Točič*, báseň o dělníkovi v tiskárně.

6.5.2.1 Den

V básni *Den* básník pracoval s kontrastním kompozičním principem dne a noci.

*„Den mladý z hluboka se noci noří
a rozpíná svá křídla purpurová,
a světlé zraky stínem, jasem hoří.*

*A éter chví se jeho pod kročejí
a hvězdy blednou a den mladý jása:
„Jsem žití zdroj, mnou vše se věci dějí!“*

*A bílým jasem zaskvěly se krásně,
a na zem shled: „Co tobě nesu?“ pravil,
a usmál se, a k očím přitiskl dlaně.“³²⁵*

6.5.3 Na prahu ráje (1883)

Ve sbírce *Na prahu ráje* básník vzpomíná na své dětství na Zbirožsku. Sbíрка je členěna do tří částí: *I. O dětech a s dětmi, II. Doma a III. Z lidu pro lid*. Již v této sbírce se probouzí básník domova, venkova a dětství. Plně se však rozvine jeho potenciál až o několik let později.³²⁶

Sbířku Sládek věnoval *Věrným soudruhům Jaroslavu Vrchlickému a Juliu Zeyerovi*.³²⁷

6.5.3.1 Doma

V básni *Doma* autor nastiňuje svůj vztah k rodnému Zbirohu a srovnává ho s Prahou, ve které přes týden bydlel. Domovem je pro něj stále město Zbiroh.

*„Zas jednou doma! Pryč z městského hluku!
ba, že to je ten pokoj přívětivý,*

³²⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 194.

³²⁵ Tamtéž, s. 208.

³²⁶ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 41.

³²⁷ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 286.

*ta vůně jalovce, ten praskot dříví,
ta matka, již jsem děckem vedle vnuků.*

*A síň je plna družných tváří, zvuků:
tu starý soused, věčně novin chtivý,
tu kmotra udivená, že jsme živi!
až v dobrou noc tu starou zlíbám ruku.*

*A pak si vyjdu ještě na nádvoří:
ba, že to naše chaloupka je tichá,
tam nad stodolou známé hvězdy hoří
a vedle v chlévě dobytek náš dýchá.
Teď leknutím jsem couvnul proti vůli:
to huňatý náš pes se ke mně tulí.³²⁸*

6.5.4 Ze života (1884)

Sbírku *Ze života* (1884) věnoval Sládek *Drahé památce Vítězslava Háška*, čímž se situoval do role následovníka a žáka tohoto českého básníka.³²⁹ I v této sbírce se objevují básně se sociální tematikou, např.: *Dvě romance z hladu: I. Za chlebem* a *II. Bez chleba*.³³⁰

6.5.4.1 Píseň lidu

V básni *Píseň lidu* Sládek pracuje s alegorií postřelené hrdličky a ztracené písně.

*„Jak hrdlička, když houkne střela
do nebes klenutí,
nám z kraje píseň odletěla
bůhví kam!*

*Hrdličko bílá, vrať se k nám,
a jestli smích jsi zapomněla,
přijď k nám, jak jsi, tak smutná celá,
s tou zkrvavenou perutí!³³¹*

³²⁸ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I*. Praha, 2004, s. 301.

³²⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 112.

³³⁰ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II*. Praha, 2004, s. 420.

³³¹ Tamtéž, s. 14.

6.5.5 Sluncem a stínem (1887)

Sbírka *Sluncem a stínem* (1887) a předchozí básnické sbírky z osmdesátých let 19. století nastiňují dění v básníkově životě. Jedná se o jeho nejsložitější vývojové období. Začal být velice vnímavý k lidské bídě a sociálnímu utrpení. Naslouchal lidem kolem sebe a jako vesnický rodák byl k rolníkům a dalším velmi empatický, dokázal se vcítit do jejich role.³³²

Sbírka *Sluncem a stínem* se skládá ze tří částí: *I. Písně* (věnováno sestře Anně Veselé), *II. Znělky* (věnováno Jaroslavu Vrchlickému) a *III. Jiné básně* (věnováno bratru Václavovi).

6.5.5.1 U bran štěstí

V básni *U bran štěstí* se autor zabývá otázkou štěstí. Všichni lidé si přejí být šťastnými. V této básni však být šťastný znamená zbavit se svého srdce. Čemuž se autor na konci básně vzpírá.

*„Tloukl jsem na štěstí brány,
jako jiní na ně tlukou;
otevřelo, chopilo mne
tou svou vlídnou teplou rukou.*

*Usmálo se. Kolem stáli
lidé šťastní. „Srdcem lehčí,
dělo, „vešly za mé brány.
Chceš být šťasten?“
Děl jsem: „Nechci.“³³³*

6.5.6 Zlatý máj (1887)

Sládkův úplně první cyklus básní pro děti s názvem *Zlatý máj* byl vydán v roce 1887. Básník tuto sbírku věnoval *Své malé dcerušce Heleně a s ní všem dobrým dětem*.³³⁴ Tímto dílem se zapsal do české literární historie jako průkopník dětských písní a básní.

³³² POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha, 1961, s. 330.

³³³ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II*. Praha, 2004, s. 145.

³³⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 407.

6.5.6.1 Matičce

V básni *Matičce* Sládek přirovnává matku s dítětem k holubici a holoubátku. Každá matka miluje své dítě. Tak jako holubice schovává své holoubě pod svá křídla, tak matka chová dítě ve svém srdci.

*„Matičko má milá,
moje drahá matko,
vy jste jako holub
a já holoubátko.

Vy jste holub sivý,
já holoubek bílý
kde jsme se v tom širém
světě natrefili!

V tom vašem srdečku
tolik lásky bydlí
schovejte mne v němu
pod vašimi křídly.“³³⁵*

6.5.7 Práce (1887)

V 80. letech 19. století Sládek napsal svoji jedinou jednoaktovou divadelní hru s názvem *Práce*. Její části vydával v *Lumíru*, ale k interpretaci na divadelních prknech nikdy nedošlo. Cenzura ji zakázala. Básník v díle zobrazuje sociální bídu dělníka, zároveň se snažil touto divadelní hrou prezentovat svoji víru v moc lidské tvořivosti a v hodnoty jako jsou lidské pochopení a láska.³³⁶

³³⁵ SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 416.

³³⁶ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 38.

7 Básníkův podzim života³³⁷

„Poněkud nachýlen pod nárazy života, s tváří rozbrázděnou bolestmi choroby očekává básník stáří.“³³⁸

Podzim života Josefa Václava Sládka zaobírá v jeho literárním snažení velkou část. Během let 1887 až 1898 vznikají stěžejní díla, která jej charakterizují jako básníka domova, venkova, dětí a českého lidu.

Z rušného velkoměsta se Sládek rád vytrácel na klidný Zbiroh za svými rodiči a krajem, na který má milé vzpomínky z dětství. Zvláště si oblíbil místa pod Zbirohem u rybníka naproti *Čápskému mlýnu*. Na tomto místě si básník ke konci svého života nechal postavit vilku.³³⁹

7.1 Literární tvorba mezi lety 1888 až 1898

7.1.1 Skřivánčí písně (1888)

V roce 1888 Sládka stíhají silné nervové záchvaty. Během světlých chvil mezi záchvaty v onom roce vznikl druhý cyklus básní pro děti *Skřivánčí písně*, které básník věnoval *dceruškáma Heritesovým Marii a Boženě*. Jeho korespondence s přítelem Juliem Zeyerem vážne, může za to špatný fyzický stav.³⁴⁰ V jednom z dopisů ze dne 11. března 1888 píše: „Píšu Ti těch několik řádků o půlnoci. Nemohu noc co noc usnout pro bodání u srdce a dnes mne to pronásleduje zvláště urputně. Dávám si studené obklady a tu to ulevuje, ale na usnutí nebude pomýšlení až zase k ránu snad.“³⁴¹

7.1.1.1 Sluníčko

Sládek se ve svých básních dokázal vcítit do dětské duše, například v básni *Sluníčko* autor přizpůsobil jazykovou formu dítěti, aby mu byl text více než sympatický. Použil deminutiva jako jsou kočička, sluníčko a matička. Zároveň je verš velmi jednoduchý a hravý. Mimo jiné Sládek ve svých dílech dětem vštěpuje mravní a morální hodnoty. V této básni například staví matičku nad sluníčko.

„Já kočička malá,
jak jsem ráno vstala,

³³⁷ Příloha č. 14.

³³⁸ MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J. V. Sládka*. Praha, 1945, s. 63.

³³⁹ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 71.

³⁴⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 119.

³⁴¹ KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957, s. 136.

*hned jsem to sluníčko
smát se uhlídala.

A kdyby se smálo
stokrát do pokoje,
tak se neusměje,
jak matička moje.*“³⁴²

7.1.2 Selské písně a České znělky (1889)

V roce 1889 se Sládek znovu upnul ke své literární tvorbě. Mezi nervovými záchvaty a bolestivými chvílemi vznikly *Selské písně a České znělky*. Básníka políbila múza a během tří dnů, tedy od 5. do 7. října 1889 napsal dvacet devět básní, z nich sedmadvacet písní a dvě znělky. Básnické dílo věnoval svému druhému otci Aloisi Nedvíkovi.³⁴³ Sbíрка se setkala s obrovským úspěchem, proto se dočkala několikerého vydání. Vyšla dvakrát v roce 1889 a potřetí v roce 1901.³⁴⁴

Básník ve sbírce utváří náhled na rolníka jako na symbol národní houževnatosti. Sládek se snaží vystihnout rolníkův vztah k zemi, k české společnosti, k národu a k tradicím. V období, kdy byla tato sbírka sepsána byla agrární otázka v českém politickém životě zvláště ožehavou.³⁴⁵ V této básnické sbírce je také jedna z nejznámějších básní Josefa Václava Sládka *Velké širé rodné lány*.³⁴⁶

7.1.2.1 Já a moje orná půda

V básni *Já a moje orná půda* dává najevo Sládek svůj původ. Pocházel z venkovského rodu a s ornou půdou se setkával již od svého dětství. Báseň je vlastenecká, především v poslední sloce. Tato báseň je jedna z čistě typických děl, která charakterizují Sládka jako básníka domova, rodné hroudy a vlastenectví.

*„Já a moje orná půda,
my jsme jedna hlína,
bohatá anebo chudá,
nemůže být jiná!*

³⁴² SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 496.

³⁴³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 125.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 127.

³⁴⁵ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s.47, s. 48.

³⁴⁶ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II*. Praha, 2004, s. 227.

*Já a moje orná pole
chraň nás dobré nebe!
za přítele máme dole
na zemi jen sebe.*

*Já a moje rodné lány
svazek máme tuhý,
když z nás jeden udupaný,
pomůže mu druhý.*

*Já a moje orná země
jsme jako dlaň k dlani,
dokud ona vlídná ke mně
a já dobrý na ni.³⁴⁷*

7.1.3 Starosvětské písničky a jiné básně (1891)

V roce 1890 pobyl několik týdnů nemocný básník v lázních Chudoba. Zde se znovu uchýlil nejen k překladům z anglosaské literatury, ale i například z literatury švédské. Přeložil Byronovy *Hebrejské melodie*³⁴⁸ a Tegnérovu *Píseň o Frithiofovi*³⁴⁹. Oba tyto překlady vyšly v nakladatelství Sládkova přítele Jana Otty (1841–1916).³⁵⁰ Důvod k překládání měl Sládek jednoduchý: „*Dokud nebudeme mít hodně mnoho uznaně velkých děl přeložených, nebudou lidé chápat velké věci domácí.*“³⁵¹ V roce 1891 vznikají *Starosvětské písničky a jiné básně*, tuto sbírku Sládek věnuje svému příteli Josefu Thomayerovi, který se od 80. let staral o jeho zdraví. V této sbírce nechal Sládek promluvit svůj jadrný humor a nechal vyzpívat svoji venkovskou duši. V písničkách se objevují motivy vzpomínek na vzdálený domov a dětství. Básník se však setkává s kritikou, že se přizpůsobuje Františku Ladislavu Čelakovskému a jeho ohlasům.³⁵² Sládek v *Lumíru* tato srovnání odmítá. Mimo jiné ve stejný rok překládá skotského básníka Roberta Burnse (1759–1796). I přes kritiku se sbírka setkala s opravdu velkým úspěchem. Sládek se pouští do dalších podobných prací.³⁵³

³⁴⁷ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II*. Praha, 2004, s. 206.

³⁴⁸ BYRON, George Gordon. *Lorda Byrona Hebrejské melodie*. Praha, 1890.

³⁴⁹ TEGNÉR, Easias. *Píseň o Frithiofovi*. Praha, 1891.

³⁵⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 128.

³⁵¹ KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957, s. 203.

³⁵² POLÁK, Josef. *Sládkovské kapitoly a poznámky*. Plzeň, 1969, s. 29.

³⁵³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 130, s. 131.

7.1.3.1 Oral v poli

V básni *Oral v poli* pracuje autor s typickou sládkovskou tematikou venkova, kdy se milá s milým rozešli a oba se s tím vyrovnali vlastním způsobem. V celé sbírce se nacházejí básně s jednoduchým veršem, které lze snadno zazpívat.

*„Oral v poli, pohvízdával,
naši lásku zaorával.*

*A já v našem trávu plela,
mlhou jsem světa neviděla.*

*A mé srdce jako skála;
já už ani neplakala.“³⁵⁴*

7.1.4 Směska (1901)

Po velkém úspěchu *Starosvětských písniček a jiných básní* na sebe Sládek nenechal dlouho čekat a již v ten samý rok vydal sbírku *Směska*, kterou věnoval *Své sestře Míně*.³⁵⁵ I v této sbírce se čtenář setká se Sládkovým humorem. Julius Zeyer v dopise z 20. října 1891 píše následující: „*Děkuji Ti za Tvou krásnou knihu Směska. Četl jsem ji s pravým potěšením a velký měl jsem požitek. Kde, prosím Tě, jen ten humor bereš? Ale to je to, člověk neběře nikde nic, všechno má v sobě, třeba by to na vrchu znát nebylo. Usmál jsem se tolikrátě upřímně při čtení té knihy, a takový úsměv je, jako když si člověk přivoní ke kytce.*“³⁵⁶

7.1.4.1 Stesk

Báseň *Stesk* se potýká s podobnou tematikou jako přechází zmíněná báseň *Oral v poli*. Opakuje se motiv vyhaslé lásky.

*„Vždycky jsem ti říkávala,
a ty’s nevěřival,
že mne rád mít nebudeš,
jak jsi jindy míval.*

*Vždycky jsem ti říkala,
aby si’s mne nebral;*

³⁵⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 27, s. 28.

³⁵⁵ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 133, s. 134.

³⁵⁶ KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer: vzájemná korespondence*. Praha, 1957, s. 245, s. 246.

*člověka to zabolí,
by o lásku žebрал.*

*Vždycky jsem ti říkala,
že se to vše změní,
že to jednou nebude.
A teď, už to není.*³⁵⁷

7.1.5 České písně (1892)

Sbírka *České písně* je reakcí na politickou situaci v Čechách. Toto dílo bylo nedoceněno. Důvodem může být také zastínění Čechovými *Písněmi otrocka*. Ve stejném roce chtěl Sládek také napsat již třetí cyklus básní pro děti. Na *Zvony a zvonky* si však muselo světlo světa ještě chvíli počkat. V roce 1892 a 1893 totiž časopis *Lumír* sváděl polemiku s časopisem *Niva*, který lumírovcům vyčítá jejich tendenčnost a kosmopolitismus. Polemiku Sládek nesl osobně, což nepomáhalo jeho fyzickému ani duševnímu stavu. V roce 1893 jej však zasáhla ještě jedna rána, smrt jeho matky.³⁵⁸

7.1.5.1 Naše země

Vlastenecky laděná báseň *Naše země* probouzí ve čtenáři touhu po rovnoprávnosti a samostatnosti, tudíž odráží politické dění v 90. letech 19. století.

*„Naše země krví otců potřísněná,
každá hrouda jejich slzou prosycená.*

*Každý kámen jejich bojů pomník svatý,
každý děj jich silou, slávou vrchovatý.*

*Co hledíme po těch luzích, horách plaše?
Vždyť jsou krví, slávou, žalem celé naše!*³⁵⁹

7.1.6 Zvony a zvonky (1894)

I přes nemoc a probděné noci Sládek dokončil v roce 1894 již třetí cyklus básní pro děti *Zvony a zvonky*. Sládek se uměl vcítit do dětské duše a dokázal skrze básně dětem vštěpovat základní morální hodnoty. V básních se také objevují motivy vlastenecké, sociální

³⁵⁷ SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 76, s. 77.

³⁵⁸ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 137, s. 138.

³⁵⁹ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II*. Praha, 2004, s. 293.

či náboženské. Také nechybí básníkův humor.³⁶⁰ V této básnické sbírce se nachází i jedna z jeho nejznámějších básní *Lesní studánka*.³⁶¹

7.1.6.1 Okáč

Optimismus z básně *Okáč* přímo srší, i přes velké bolesti byl autor stále schopen vykouzlit dětem úsměv na tváři.

*„Já jsem děvče okaté,
šatečky mám strakaté,
vypadám v nich celičká
jak ta lesní pěnička.*

*Já jsem děvče okaté,
tvářičky mám buclaté,
na nich jako růže květ,
a mne těší celý svět!“³⁶²*

7.1.7 V zimním slunci (1897)

V roce 1897 Sládek vydal sbírku *V zimním slunci*, která je věnována jeho matce. Mimo jiné jednotlivé oddíly věnuje také své ženě, své dceři a svému věrnému příteli z pražských studií Robertu Kounicovi. O rok později navštívil svého drahého přítele ve Vysoké u Příbramě.³⁶³

7.1.7.1 Zimní slunce

Po básni *Zimní slunce* nejspíš básník pojmenoval celou sbírku básní. Z díla je cítit pesimismus, chlad a síla vzpomínek.

*„Zimní slunce bledě svítá
šedou mlhou v smutný sad,
každá větev jíním vzkvítá
a z těch květů vane chlad.

Je tak ticho, teskno všude,
v síni teskno také tak;*

³⁶⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 140, s. 141.

³⁶¹ SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 159.

³⁶² Tamtéž, s. 157.

³⁶³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 144, s. 148.

*v krbu doutná uhlí rudé
v zamyšlený, vlhký zrak.*

*Duše plna vzpomínání
na tak mnohý zmrzlý květ,
na rtech teskné pousmání:
bledé slunce zašlých let.*³⁶⁴

7.2 Konec s Lumírem a učitelstvím³⁶⁵

I přes veškeré bolesti, které mu přinášela dlouhodobá nemoc, Sládek stále vyučoval a redigoval časopis *Lumír*. Ten vedl až do roku 1898, kdy jej prodal příteli Janu Ottovi za 2 000 zlatých. Po jeho odchodu *Lumír* redigoval Václav Hladík.

V třicátém čísle (vyšlo 20. září 1898) *Lumíra* se Sládek rozloučil se čtenáři: „*Vzdávaje se tímto číslem dalšího řízení Lumíra, vřele děkuji spisovatelstvu a čtenářstvu, které mi za dvaadvacetiletého redigování tohoto listu bylo pomocno. Loučení to není mi nikterak snadné, ale mám vědomí, že, co jsem pro list a pro literaturu učiniti mohl, konal jsem vždy rád a ze všech svých sil, pokud nevyčerpávala je dlouholetá churavost. Dobyli-li jsem si kde dílem svým přátelské upomínky, přijímám ji vděčně; jenom si přeji, aby Lumír, řízen jsa rukou mladší, zdárně pracoval dále na prospěch českého písemnictví a české věci vůbec.*“³⁶⁶

Ve stejný rok, kdy Sládek skončil s *Lumírem*, opustil básník i učitelskou katedru a začal se soustředit na nový cíl. Byl jím překlad britského literárního giganta Williama Shakespeara (1564–1616)^{367, 368}.

7.3 Shakespeare

V roce 1894 přistoupil Sládek k významnému činu. Rozhodl se, že začne překládat Shakespearovy divadelní hry. Začal *Zkrocením zlé ženy* a po čase poprosil o pomoc svého přítele Jaroslava Vrchlického a známou českou spisovatelku Elišku Krásnohorskou. Nedohodli se však na podmínkách rozdělení her, a proto Sládek Shakespeara překládal sám.

³⁶⁴ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III*. Praha, 2005, s. 51.

³⁶⁵ Příloha č. 15.

³⁶⁶ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 148.

³⁶⁷ HILSKÝ, Martin. *Shakespeare a jeviště svět*. Praha, 2010.

³⁶⁸ KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek: Jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*. Praha, 1922, s. 5.

V roce 1895 přeložil *Sen noci svatojánské*, část *Caesara a Macbetha*. Překladatelská činnost básníka doprovázela až do úplného konce jeho života.³⁶⁹

³⁶⁹ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 140, s. 142, s. 143.

8 Poslední kroky...

„Hle, člověk těžce nemocí stížený, ohromně trpící, vykoná za svůj život gigantickou práci.
Zdaž to nebyl člověk veliký?“³⁷⁰

– Josef Thomayer

8.1 Literární tvorba v letech 1898 až 1912

8.1.1 Písně smuteční (1901)

Dne 29. ledna 1901 umírá v Praze věrný Sládkův přítel Julius Zeyer.³⁷¹ Tato událost silně zasáhla Josefa Václava Sládka, který se následně stáhl do sebe a vydal *Písně smuteční*, jež jsou odrazem jeho duševního stavu.³⁷² Sbíрку věnoval památce Julia Zeyera, kterému patří i první báseň:

„Byls velký a byl zbožný;

šels k Bohu zpět.

Svět dal ti proutek hložný,

Tys dal mu květ.

Ted' on ti stele kvítí

je pozdě již.

A co jsi mně byl v žití,

ó, ted' to víš!

Jak zvony rozeznělé

v kraj hlas Tvůj zněl;

já Tvoje srdce celé,

Tys moje měl

Já, stokrát Tebe chudší,

víc nemoh dát.

Ó, ať Tvé květy pučí

tak tisíckrát!

A síla Tvá ať plane

vždy v český lid

³⁷⁰ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 165.

³⁷¹ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Julius Zeyer*. Brno, 2003.

³⁷² JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 85.

*Já dím: „Tvé srdce zdrané
měj boží klid!“³⁷³*

8.1.2 Nové selské písně (1909)

Josef Václav Sládek pobýval ve svém volném čase především ve Zbiroze. V roce 1906 si nechal postavit nedaleko Zbiroha vilku, ve které strávil poslední roky svého života.³⁷⁴ Do Prahy se vracel nerad. V roce 1908 ho však zasáhla další trýznivá rána. Zemřel jeho otec ve svých dvaadvadesáti letech. O rok později Sládek vydal *Nové selské písně*, které byly již pouhým dodatkem básnické sbírky z roku 1890, a věnoval ji starému selskému rodu Kymličků v Třenici u Zbiroha, odkud pocházel jeho otec.³⁷⁵

8.1.2.1 V hoři

Báseň *V hoři* v sobě nese venkovské motivy a přirovnává smrt muže k vyvrácenému dubu v bouři.

*„U nás pláčou jenom ženy,
muž je tich;
vzlykot v prsou uzamčený
bouří v nich
U nás dlouho mrou jen ženy;
hořem tup
klesne muž jak vyvrácený
v bouři dub.“³⁷⁶*

8.1.3 Léthé³⁷⁷ a jiné básně (1909)

Svoji poslední básnickou sbírku vydal Josef Václav Sládek v roce 1909 pod název *Léthé a jiné básně*. Sbírkou věnoval *Drahé památce svého otce 1816–1908* a k úvodu připsal: „*I hope to see my Pilot face to face, when I have crost the bar.*“³⁷⁸, tedy citát od anglického básníka Alfreda Tennysona (1809–1892).

³⁷³ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III*. Praha, 2005, s. 137.

³⁷⁴ KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek: Jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*. Praha, 1922, s. 7.

³⁷⁵ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 159.

³⁷⁶ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III*. Praha, 2005, s. 277.

³⁷⁷ Mytologická řeka zapomnění a bohyně v podsvětí, <https://slovník-cizich-slov.abz.cz>

³⁷⁸ Překlad: „*Věřím, že se setkám tváří v tvář se svým lodivodem, až překročím práh.*“

Básnická sbírka je prolnta myšlenkami na smrt a básník počítal se zúčtováním svého života.³⁷⁹ Celkový ráz sbírky vystihuje následující báseň.

8.1.3.1 Dotrpěno

Sládek v básni *Dotrpěno* přirovnává smrt k vykoupení.

*„Dotrpěno, dokonáno;
hrud' se zvedla naposledy.
V mžiku tom co tajů vpsáno
smrtí v obličej ten bledý!

A tak všechno v síni ztichlo,
ani vzlyku slyšet není;
vše jak by si pooddychlo:
Vykoupení, vykoupení!

Tam už před věčností branou,
zde jak sosna pod toporem
poslední když klesne ranou
a vše náhle ztichne borem.“³⁸⁰*

8.2 Česká akademie

V roce 1908 byl Josef Václav Sládek zvolen předsedou IV. třídy České akademie.³⁸¹ Své pocity ze zvolení vyjádřil básník v následujícím dopise ze dne 22. října 1908: *„Ano, těšilo mne to. Ne to místo, ale ta úplná jednomyslnost i ve třídě i v plném shromáždění. Ani jediného hlasu nebylo proti mně, a když jsem minulou sobotu ponejprv předsedal, uvítali mne všickni srdečným potleskem. Toho jsem v Akademii ještě svědkem nebyl. Ta láska mne těší. Zásluh mají jiní víc.“³⁸²*

8.3 Ve zbirožské vile

Nervové záchvaty se u starého básníka projevovaly čím dál častěji. Stále nerad pobýval v Praze. Proto unikal do Zbiroha. Nechal se také léčit v lázních Poděbrady, kde se jeho stav krátkodobě zlepšil. Celé léto 1909 byl však nemocný a od nadcházejícího roku již zůstal

³⁷⁹ JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek: studie s ukázkami z díla*. Praha, 1963, s. 86.

³⁸⁰ SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III*. Praha, 2005, s. 321.

³⁸¹ KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek: Jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie*. Praha, 1922, s. 7.

³⁸² STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha, 1948, s. 161.

ve zbirožské vile se svojí ženou Marií. I přes dlouhodobou nemoc a těžké bolesti dál pracoval na svém veledíle, tedy na překladu Shakespearových her. Podle korespondence jeho ženy Marie v roce 1911 dopisuje již jedenatřicátou hru *Krále Jindřicha V.*³⁸³

Sládek byl v posledních letech svého života osamělý. Zprvu nechtěl, aby ho kdokoli navštěvoval, protože byl ve zbídačeném stavu. K úplnému konci života by však byl rád za trochu lidského kontaktu.³⁸⁴

Práh pokoje, kde Sládek strávil zbytek svého života byl upraven. Byly do něj vyřezány kolejnice pro kolečkové křeslo. Básníkovu stavu vadil sebemenší otřes.³⁸⁵

8.4 Básníkův skon³⁸⁶

V šest hodin večer³⁸⁷ ve dne 28. června 1912³⁸⁸ zemřel český básník, pedagog, žurnalista, fotograf a překladatel Josef Václav Sládek ve své vile č. p. 244.³⁸⁹ Jeho dcera Helena vzpomínala na smutnou událost takto: „*Jeho smrt byla tichá a krásná, krátce před skolem byl poděšen zapískáním vlaku, ale pak se uklidnil. Za chvíli chtěl vstávat, vztyčoval se, upřeně se díval vzhůru a pak zvolna klesal a tiše umíral.*“³⁹⁰

Jeho poslední slova byla vyslovena jeho věrné ženě: „*Márinko, já tě mám nevyřslovně rád!*“³⁹¹ Josef Václav Sládek byl následně převezzen do Prahy a byl pohřben na vyšehradském Slavíně vedle svého dlouholetého přítele Julia Zeyera. Po několika měsících byl k nim pohřben i Jaroslav Vrchlický, tudíž všichni tři velikáni lumírovské generace odpočívají pospolu.³⁹²

Příčinou úmrtí byla dlouhodobá nervová choroba, která básníka pronásledovala již od 80. let a také zákeřná nemoc, kterou básník onemocněl několik dní před smrtí.³⁹³

³⁸³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 162, s. 163.

³⁸⁴ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova.* Praha, 1945, s. 87.

³⁸⁵ Tamtéž, s. 93.

³⁸⁶ Příloha č. 16.

³⁸⁷ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova.* Praha, 1945, s. 89.

³⁸⁸ NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek.* Praha, 1920, s. 16.

³⁸⁹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis.* Hostivice, 2012, s. 46.

³⁹⁰ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova.* Praha, 1945, s. 89.

³⁹¹ Tamtéž, s. 89.

³⁹² HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis.* Hostivice, 2012, s. 47.

³⁹³ STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl.* Praha, 1948, s. 163.

9 Druhý život J. V. Sládka

I přes dlouhodobou nemoc se Sládkovi podařilo vytvořit veliké celoživotní dílo – nepřehledné množství básní, fejetonů ze zahraničních cest a písní pro děti. I přes tento fakt je v dnešní době jeho dílo v Čechách vcelku nedoceněno. Po básníkově smrti jeho dílo ztrácelo na lesku a postupem času byl méně a méně čtený až nakonec málem upadl v zapomnění.³⁹⁴ Tato kapitola mapuje však způsob, jakým Sládek přežívá mezi lidmi dodnes, a kde všude se dnes můžeme setkat s jeho odkazem, ať už se jedná o pamětní desky či kulturní akce. Nejvíce v paměti mají Sládka obyvatelé města Zbiroh. Zde totiž představuje vůbec nejvýraznějšího rodáka tohoto města. Mimo to je první podkapitola věnována básníkově zálibě, tedy fotografování.

9.1 Básník fotograf³⁹⁵

Josef Václav Sládek získal svůj první fotonádobu od zbirožského faráře Pavla Šimandla v době, kdy studoval na akademickém gymnáziu v Praze. Nejstarší dochovanou fotografií je snímek, na kterém je zachycen Sládek jako dřevorubec. Fotografie byla pořízena během pobytu v USA (1868–1870). Sládek v Americe mimo jiné fotil své hostitele, kteří mu za snímek nabídli jídlo a nocleh.³⁹⁶

Básník během své redakční činnosti napsal i několik prací o fotografování, například v roce 1886 napsal v Lumíru stať *O momentní fotografii*. V roce 1885 publikoval v časopise *Zlatá Praha* článek *Šternberk na Sázavě*, ve kterém napsal: „*Zapomeneš únavy; za deset minut máš svou brašničku vyprázdněnou, fotografický přístrojek sestaven, příhodné místo voleno. Jsi-li gourmandem v užívání těchto krás přírody, díváš se několik minut tu na výjev před sebou, tu na jeho zářný, sytý obraz na desce v komoře, vložíš konečně desku gelatinovou, odkryješ poklopku objektivu a za půl vteřiny můžeš se opět dát do skládání, odnášeje s sebou obraz všeho, cos viděl před sebou, u věrnosti, o kterou marně pokoušel by se štětec neb tužka ... Slovem je v tom kousek poesie, jaké by nikdo v prosaickém aparátu nehledal.*“³⁹⁷

Sládek se této amatérské zálibě věnoval prakticky až do své smrti. V jeho pozůstalosti zůstalo mnoho časopisů o fotografování. Fotografování básník zmiňuje i ve své soukromé korespondenci. Například v dopise ze dne 20. listopadu 1903,

³⁹⁴ BOROVIČKA, Michael, Pavel BĚLINA, Jan P. KUČERA a Jiří KAŠE. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XII.a*. Praha, 2012, s. 718.

³⁹⁵ Příloha č. 17.

³⁹⁶ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c.k. fotografů*. Praha, 2001, s. 174.

³⁹⁷ Tamtéž, s. 174.

který byl adresován zbirožskému bernímu kontrolorovi, stojí následující text: „*Rád slyším, že Vás fotografie těší. Jen se ale té svůdné dámě neoddávejte přespriliš. Stojí mnoho peněz a chce jich pořád víc. Já stará vojna to vím.*“³⁹⁸

Sládek patří mezi průkopníky české fotografie. V roce 1889 byl jedním z třiceti zakladatelů *Fotografického klubu amatérů*. Básník i mimo jiné vytvořil speciální záklopku. Tento vynález si nechal patentovat.³⁹⁹ „*Sládek si za tento patent vydělal více peněz, než za sbírku Světloú stopou.*“⁴⁰⁰ Jako poeta měl Josef cit i pro fotografování, byl jedním z prvních, kteří zachycovali momentky. V Muzeu J. V. Sládka ve Zbiroze se nalézají první momentka v Evropě.⁴⁰¹

Mezi dochovanými snímky je zaznamenána především rodina a přírodní scenérie. V Muzeu J. V. Sládka ve Zbiroze je expozice zaměřená na jeho fotografie, na kterých se často objevují motivy ze Zbirožska.⁴⁰² Mimo jiné jsou v muzeu vystaveny fotoaparáty, kterými Sládek fotografoval.

9.2 Sládkův Zbiroh

S osobností Josefa Václava Sládka je Zbiroh velmi silně spjat. Ve Zbiroze se básník narodil, prožíval své dětství, nedaleko něj si postavil vilu a svůj život v ní také dožil. Zbirožskou krajinu a vzpomínky na dětství vložil Sládek do své poezie a kromě ní Zbirožsko zaznamenal na fotografiích.

9.2.1 Muzeum J. V. Sládka⁴⁰³

V roce 1952 bylo založeno Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze v domě, kde se básník narodil. Na budově muzea je nainstalována pamětní deska, kterou vytvořil sochař Antonín Odehnal. Součástí stále expozice je nábytek z básníkova pražského bytu ve Václavské ulici⁴⁰⁴. Dále se v muzeu nachází dokumenty na dvanácti panelech, které uspořádal Josef Polák. Panely postupují chronologicky napříč celým básnickovým životem. Od dětství, přes rodiště, sociální poměry v kraji, studia, literární začátky, pobyt v Americe, básnickou a překladatelskou činnost až po básníkův rodinný život.⁴⁰⁵ Součástí stále expozice jsou také

³⁹⁸ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c.k. fotografů*. Praha, 2001, s. 175.

³⁹⁹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, s. 45.

⁴⁰⁰ Interview s Viktorem VIKTOROU, vedoucím Katedry českého jazyka na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň 04.04.2019.

⁴⁰¹ HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, s. 45.

⁴⁰² Příloha č. 18.

⁴⁰³ Příloha č. 19.

⁴⁰⁴ Příloha č. 20.

⁴⁰⁵ Muzeum J. V. Sládka. *Město Zbiroh* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2CFJL5g>

Sládkovy amatérské fotografie.⁴⁰⁶ Některé exponáty, které jsou v muzeu vystaveny, patří pod správu *Památníku národního písemnictví v Praze*. Muzeum má tyto předměty pouze zapůjčené.⁴⁰⁷

9.2.1.1 Pamětní deska na básníkově rodném domě ve Zbiroze⁴⁰⁸

Dne 31. srpna 1919 byla na rodný dům Josefa Václava Sládka umístěna pamětní deska, jejímž autorem je Antonín Odehnal (1878–1957)⁴⁰⁹. Slavnostní řeč pronesl prof. PhDr. Albert Pražák (1880–1956)⁴¹⁰.⁴¹¹ Na desce je vyobrazena podobizna básníka a jeho rodný dům v původním stavu. Na desce je napsáno: „1845 – J. V. Sládek – 1912“

9.2.2 Vila J. V. Sládka⁴¹²

Sládkova vila se sice nachází 2,3 km od Zbiroha směrem na jih, ale přesto patří pod správu města. Nachází se v ulici Sládkova (podle básníka), čp. 224, nedaleko *Čápského rybníka*. Vila je v soukromém vlastnictví Reného a Libuše Horákových.⁴¹³ Jedná se o jednopatrový rodinný domek o výměře 162 m².⁴¹⁴ Sládek si ji nechal vystavět v letech 1906–1908 na místě, na kterém rád sedával na velkém kameni a díval se směrem na město Zbiroh.⁴¹⁵

9.2.2.1 Pamětní deska před básníkovou vilou⁴¹⁶

Před vilou Josefa Václava Sládka nedaleko Zbiroha se nachází kámen s pamětní deskou. Deska byla do kamene zasazena ve stý výroční den od úmrtí básníka, tedy 28. června 2012. Této události se zúčastnil mimo jiné i starosta obce Zbiroh Jiří Pražský.⁴¹⁷

Slavnostní odhalení bylo součástí několika kulturních akcí, které proběhly v roce 2012 ku stému výročí od úmrtí básníka. V den odhalení kamene se konala výprava zájemců na vyšehradský Slavín, jejichž cílem byl hrob Josefa Václava Sládka. Cestou ze Zbiroha do Prahy se autobusy s devadesáti cestujícími zastavily u Sládkovy vily a účastníci tak byli přítomni u slavnostního odhalení.⁴¹⁸

⁴⁰⁶ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Josef Václav Sládek: k 75. výročí úmrtí básníka*. 1987.

⁴⁰⁷ Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyňí Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴⁰⁸ Příloha č. 21.

⁴⁰⁹ HERBER, Otto. *Antonín Odehnal, medailér a tvůrce drobné plastiky*. Hradec Králové, 1984.

⁴¹⁰ HORA, Josef. *Albert Pražák: 1880-1940*. Praha, 1940.

⁴¹¹ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 90.

⁴¹² Příloha č. 22.

⁴¹³ Příloha č. 23.

⁴¹⁴ Informace o pozemku: Parcelní číslo: st. 327. *Nahlížení do katastru nemovitostí: ČÚZK* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://bit.ly/2TVVPdo>

⁴¹⁵ POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945, s. 78.

⁴¹⁶ Příloha č. 24.

⁴¹⁷ *Měsíčník Zbirožsko*. Červen. 2012, Zbiroh, s. 4.

⁴¹⁸ Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyňí Muzea J.V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

Na pamětní desce se nalézá následující text:

„V této vilce v letech 1908–1912 žil, tvořil a zemřel významný český básník Josef Václav Sládek. Zde v tichém ústraní přeložil převážnou část díla Williama Shakespeara.“

9.2.3 Sládkova lesní studánka⁴¹⁹

*„Znám křišťálovou studánku,
kde nejhlubší je les,
tam roste tmavé kapradí
a vůkol rudý vřes.

Tam ptáci, laně chodí pít
pod javorový kmen,
ti ptáci za dne bílého,
ty laně v noci jen.

Když usnou lesy hluboké
a kolem ticho jest,
tu nebesa i studánka
jsou plny zlatých hvězd.“⁴²⁰*

Studánka, kterou básník poeticky popsal ve své básni *Lesní studánka* se nalézá nedaleko města Zbiroh (3,6 km na sever). Poblíž ní se nachází *Sýkorův mlýn*, který v době života básníka vlastnil Sládkův strýc, mlynář Sýkora. Pravost studánky potvrdili správkyňi muzea J. V. Sládka Mgr. Dagmar Viletové Sýkorovi potomci, kteří se o ní dozvídali z vyprávění. Studánka však upadla v zapomnění. V roce 2012 byla studánka znovu nalezena a z iniciativy Sdružení přátel Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze bylo její okolí vyčištěno a studánka opravena. Sdružení pomáhal také zbirožský skautský oddíl. Dne 12. července 2012 zde byl odhalen pamětní kámen, na který přispěl správce tamního lesa Jerome Colloredo-Mannsfeld. Pamětní kámen⁴²¹ vytvořila sochařka Helena Štěrbová Jahodová.⁴²²

⁴¹⁹ Příloha č. 25.

⁴²⁰ SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické*. Praha, 1907, s. 159.

⁴²¹ Příloha č. 26.

⁴²² Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyňi Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

Na kameni stojí:

*„Zde našel inspiraci
k slavné básni
Studánka
Josef Václav Sládek
básník a rodák
ze Zbiroha“*

9.2.3.1 Otvírání Lesní studánky J. V. Sládka

Od roku 2012 je ve Zbiroze jarní tradicí každoroční *Otvírání lesní studánky J. V. Sládka*. Součástí této kulturní akce je také hudební doprovodný program. V letošním roce 2019 je akce naplánována na 4. května. Za touto událostí a veškerými akcemi, které byly spjaty s oslavami stého výročí úmrtí Josefa Václava Sládka, stojí Mgr. Dagmar Viletová.⁴²³

9.2.4 ZŠ J. V. Sládka

V roce 2014 podala městská rada obce Zbiroh žádost, aby byla tamější škola přejmenována na ZŠ J. V. Sládka. Přání bylo vyslyšeno a od roku 2015 nese zbirožská škola oficiální název *ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze*.⁴²⁴

9.2.4.1 Síň J. V. Sládka⁴²⁵

Po přejmenování byla na počest básníka vytvořena dětmi ZŠ J. V. Sládka a ZUŠ Václava Vačkáře reprezentativní místnost, která má zbirožského rodáka připomínat. Sládkova síň se nachází vedle ředitelny školy. Realizaci výzdoby měla na starost bývalá ředitelka ZUŠ Václava Vačkáře Mgr. Věnceslava Drábková. Síň byla slavnostně odhalena v říjnu 2015. Přítomný byl také starosta Zbirohu Ing. Milan Rusek, správkyň Muzea J. V. Sládka Mgr. Dagmar Viletová a ředitelka ZŠ J. V. Sládka Mgr. Květuše Horáková. Doprovodný program zajistili žáci ZUŠ Václava Vačkáře.⁴²⁶

Součástí výzdoby Sládkovy síně je veliký nástěnný plakát⁴²⁷, na kterém jsou vyobrazeny básně od Josefa Václava Sládka, jak je cítí děti. Obraz nese název *Sládek dětem – děti Sládkovi*. Při slavnostním otevření síně měla hlavní proslov organizátorka Mgr. Věnceslava Drábková, která pronesla: „*Když se někoho zeptáte, kde leží město Zbiroh,*

⁴²³ Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyň Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴²⁴ Interview s Květuší HORÁKOVOU, ředitelkou ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴²⁵ Příloha č. 27.

⁴²⁶ Interview s Květuší HORÁKOVOU, ředitelkou ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴²⁷ Příloha č. 28.

tak to nikdo nebude vědět. Ale když se řekne: „Znám křišťálovou studánku...“ tak hned všichni ví, že jde o Josefa Václava Sládka. Když se mezi hudebníky řekne „Vzpomínka na Zbiroh“, je to jasné, jde o Václava Vačkáře, a když někomu řeknete Slovánská epopej, lidé řeknou Alfons Mucha. Alfons Mucha má na zámku svoji oponu, Václav Vačkář má ve Zbiroze hudební slavnost Vačkářův Zbiroh a Josef Václav Sládek má sice ve Zbiroze muzeum, ale protože byl Sládek prvním evropským spisovatelem, který se věnoval poezii přímo cílené na děti, a když se tato škola jmenuje podle něj, měl by tu mít také svoji připomínku a tou je právě tato síň.“⁴²⁸

9.2.4.2 Busta J. V. Sládka⁴²⁹

Dne 14. září 2012 byla slavnostně odhalena busta Josefa Václava Sládka při příležitosti sta let od jeho úmrtí. Busta se nachází nedaleko ZŠ J. V. Sládka. Slavnostního odhalení se zúčastnil plzeňský biskup Mons. František Radkovský (1939)⁴³⁰. Při této příležitosti vystoupili žáci ZUŠ Václava Vačkáře Zbiroh a děti MŠ Zbiroh.⁴³¹

Busta byla od roku 1972 vystavena v tamním Letním kině J. V. Sládka, kde v minulém století fungovalo ochotnické divadlo J. V. Sládka. Letní kino však již po několik let nefunguje a busta v tomto prostředí ztrácela na významu. Proto byla v roce 2012 nově vystavena před ZŠ J. V. Sládka. Žulový podstavec sponzorovalo Sdružení přátel Muzea Josefa Václava Sládka ve Zbiroze. Restauraci busty provedla sochařka Helena Štěrbová Jahodová. Organizátorem byla Mgr. Dagmar Viletová.⁴³²

9.3 Sládkův odkaz v Čechách

9.3.1 Praha

V Praze Sládek prožil více jak polovinu svého života. Ve stáří však z rušného velkoměsta odjel zpět do rodného Zbiroha, kde ve své vilce dožil.

9.3.1.1 Hrob J. V. Sládka⁴³³

Ve druhé polovině 19. století byl založen v Praze spolek *Svatobor*, který pomáhal spisovatelům. Tento spolek se také zasloužil o vystavení hrobky Sládkův na Vyšehradském

⁴²⁸ Interview s Věnceslavou DRÁBKOVOU, bývalou ředitelkou ZUŠ Václava Vačkáře ve Zbiroze, Zbiroh 30.03.2019.

⁴²⁹ Příloha č. 29.

⁴³⁰ Mons. František Radkovský. *Církev.cz*[online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2TE190c>

⁴³¹ Odhalení busty J. V. Sládka: 14.09.2012. *Místní kultura.cz* [online]. 2012 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2FzULDK>

⁴³² Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyní Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴³³ Příloha č. 30.

hřbitově⁴³⁴. Nápad vzešel od starosty Smíchova Petra Matěje Fischera a vyšehradského probošta Mikuláše Karlacha. Hlavním cílem bylo vystavit pantheon, ve kterém by byly pohřbeny významné osobnosti české kultury. Bylo také dáno, že se nebudou do hrobky pohřbívat politické osobnosti. Prvním, kdo byl na Slavíně pochován, byl básník a přítel Sládkův Julius Zeyer. V roce 1912 zde byli pohřbeni Josef Václav Sládek i Jaroslav Vrchlický. Tudíž tři největší lumírovci jsou pochováni pospolu.⁴³⁵

Dne 28. června 2012, v den stoletého výročí od úmrtí básníka, se vydala zbirožská výprava k Vyšehradskému hřbitovu, aby uctila památku zbirožského rodáka. Na místě přednesla Sládkovy básně Mgr. Věnceslava Drábková, a následovalo krátké povídání o hrobce Slavín. Skupině bylo umožněno dostat se dovnitř hrobky a vidět místnost, která je vestavěna v základech Slavína, ve níž se nachází ostatky významných osobností. Na hrobku byl slavnostně položen věnec z chvojí. Poté se ujal slova prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc., který provedl skupinu po Vyšehradském hřbitově.⁴³⁶

9.3.1.2 Pamětní deska v Resslově ulici⁴³⁷

Na budově bývalé Československé obchodní akademie v ulici Resslova čp. 1780/8 v Praze je umístěna bronzová pamětní deska Josefa Václava Sládka, který na této obchodní akademii učil osmadvacet let. Na desce se nachází Sládkova reliéfní podobizna a následující text: „*Josef Václav Sládek, básník a překladatel, učil na této škole v letech 1872–1900*“.⁴³⁸ Pamětní deska byla slavnostně odhalena v roce 1995, kdy byl při odhalení přítomen prozaik Ludvík Vaculík (1926–2015), který spolu se svými syny zorganizoval dobročinnou sbírku na realizaci pamětní desky.⁴³⁹

Již zmíněná střední odborná škola byla založena v roce 1872, následně byla přejmenována na Československou akademii obchodní Dr. Edvarda Beneše⁴⁴⁰. Pod tímto názvem funguje dodnes.⁴⁴¹

⁴³⁴ Příloha č. 31.

⁴³⁵ Interview s Viktorem VIKTOROU, vedoucím Katedry českého jazyka na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň 04.04.2019.

⁴³⁶ Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyní Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴³⁷ Příloha č. 32.

⁴³⁸ Pamětní deska J. V. Sládka v Resslově ulici. *Encyklopedie Prahy 2: kulturně historické dědictví* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2OpQZiB>

⁴³⁹ Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyní Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

⁴⁴⁰ Příloha č. 33.

⁴⁴¹ ČAO [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Y1xtfC>

9.3.1.3 Pamětní deska ve Václavské ulici⁴⁴²

V pořadí druhá pamětní deska Josefa Václava Sládka v Praze se nachází ve Václavské ulici na domě čp. 1748/13⁴⁴³. Tato pamětní deska s portrétní plaketou je v travertinovém rámu, do kterého byla zasazena v roce 1917. Autorem je J. Škoda. Na pamětní desce je zobrazena Sládkova podobizna a následující text: „*Básník Josef V. Sládek, profesor Československé akademie obchodní v Praze *27. X. 1845 +28. VI. 1912 žil v tomto domě 17 let. Péči sboru pro vydržování Československé akademie obchodní v Praze“*.⁴⁴⁴

Sládkův byt ve Václavské ulici se nacházel necelých sto metrů od bývalé obchodní akademie, kde básník osmadvacet let učil.

9.3.2 Vysoká u Příbramě

Ve Vysoké u Příbramě měl zámek Robert Václav Kounic. Sládek ho zde několikrát navštívil.

9.3.2.1 Pamětní deska ve Vysoké u Příbramě⁴⁴⁵

Ve Vysoké u Příbramě na tamní bývalé myslivně, která je dnes nazývána *Sládkovna*⁴⁴⁶, je zasazena pamětní deska, na které se nachází následující text: „*Zde žil a tvořil v letech 1897–1898 slavný básník a spisovatel J. V. Sládek 1845-1912 věnoval sbor dobrovolných hasičů ve Vysoké r. 1906“*. Básník zde trávil několikrát prázdniny u svého přítele Roberta Václava Kounice. Ve Vysoké u Příbramě se také Sládek seznámil s Antonínem Dvořákem (1841–1904)⁴⁴⁷.⁴⁴⁸

9.4 Sládkovy ohlasy v umění

Sládkovy básně se staly inspirací pro nejednoho hudebního skladatele. Osobnost básníka se také objevila jak v knihách, tak na televizní obrazovce či v divadle.

9.4.1 Zhudebnění Sládkova díla

Sládkovy básně byly námětem pro hudebníky, kteří jeho slova použili ve svých skladbách. Důvodem byl především jednoduchý, rytmický a lehce zpívatelný verš. Nejvíce skladeb se Sládkovými verši složil Josef Bohuslav Foerster (1859–1951)⁴⁴⁹. Dále na motivy

⁴⁴² Příloha č. 34.

⁴⁴³ Příloha č. 35.

⁴⁴⁴ Pamětní deska J. V. Sládka ve Václavské ulici. *Pamětní desky v Praze* [online]. [cit. 2019-03-24].

Dostupné z: <https://bit.ly/2Jlv33t>

⁴⁴⁵ Příloha č. 37.

⁴⁴⁶ Příloha č. 36.

⁴⁴⁷ KUNA, Milan. *Antonín Dvořák: reflexe osobnosti a díla*. Praha, 2017.

⁴⁴⁸ Zahradní domek: Zahradní domek s pamětní deskou na pobyt J. V. Sládka. *Prostor – architektura, interiér, design* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Or8HSS>

⁴⁴⁹ DŽBÁNEK, Antonín. *Poutník se vrací: Josef Bohuslav Foerster – život a dílo*. Praha, 2006.

Sládkových básní skládali Bedřich Smetana (1824–1884)⁴⁵⁰, Zdeněk Fibich (1850–1900)⁴⁵¹, Karel Bendl Podskalský (1838–1897)⁴⁵², Karel Odstrčil (1930–1977)⁴⁵³ a další.

9.4.2 Mladé lásky

František Dlouhán–Bulánek (1906–1979) vydal v roce 1966 román s názvem *Mladé lásky*, jehož hlavním dějem je Sládkovo dětství a první školní léta v Praze. Bulánek vycházel z díla Ferdinanda Strejčka a Josefa Šofferle Kvapila.⁴⁵⁴

9.4.3 J. V. Sládek v Africe

Významný český básník a překladatel se také objevil v repertoáru *Divadla Járy Cimrmana*, konkrétně ve hře *Afrika aneb Češi mezi lidožravci*.⁴⁵⁵ Autory hry jsou Ladislav Smoljak (1931–2010)⁴⁵⁶ a Zdeněk Svěrák (1936)⁴⁵⁷. Hra se odehrává v Africe, kam se na tento kontinent vypravila česká výprava pomocí vzducholodě. V průběhu objevování výprava narazí na tamní kmen černocho albínů. Náčelník kmene Čechy přijme velmi vlídně a naučí se česky. Po nějaké době se však rozhodne, že Čechy sní. Expedici zachrání právě básně Josefa Václava Sládka, které si černoši albíni velmi oblíbili. Před smrtí je tedy zachrání slib, že černocho albíny dostanou do Prahy a budou se moci setkat s Josefem Václavem Sládkem, k čemuž také dojde. V úvodu hry dochází ke zjištění, že Sládkovi s jeho nejznámější básní *Lesní studánka* pomáhal sám Jára Cimrman.

9.4.4 J. V. Sládek v Amerických dopisech

V roce 2015 vyšel televizní film *Americké dopisy*, který popisuje život Antonína Dvořáka po jeho návratu z Ameriky v roce 1894. Dále je zde vyobrazen následný pobyt hudebního skladatele ve Vysoké u Příbramě, kde se Antonín Dvořák seznámil s Josefem Václavem Sládkem. Básníka ve filmu ztvárnil Vladimír Javorský (1962). Režisérem filmu je Jaroslav Brabec (1954).⁴⁵⁸

⁴⁵⁰ TEICHMAN, Josef. *Bedřich Smetana: život a dílo*. Praha, 1944.

⁴⁵¹ KOPECKÝ, Jiří. *Zdeněk Fibich: stopy života a díla*. Olomouc, 2009.

⁴⁵² POLÁK, Josef. *Karel Bendl*. Praha, 1938.

⁴⁵³ MLEJNEK, Karel a Dobroslav ZEMAN. *Karel Odstrčil: výběr z díla*. Praha, 1981.

⁴⁵⁴ BULÁNEK-DLOUHÁN, František. *Mladé lásky: z mládí J. V. Sládka*. Plzeň, 1966.

⁴⁵⁵ *Afrika aneb Češi mezi lidožravci* [komediální film / divadelní inscenace]. Režie Ladislav SMOLJAK. Česko, 2004.

⁴⁵⁶ SVĚRÁK, Zdeněk, WEIGEL, Jaroslav a Michal WEIGEL. *Ladislav Smoljak hrající, bdící*. Praha, 2010.

⁴⁵⁷ ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák*. Praha, 2014.

⁴⁵⁸ *Americké dopisy* [životopisný film]. Režie Jaroslav BRABEC. Česko, 2015. 102 min.

9.5 Odkaz J. V. Sládka v české literatuře

V průběhu krátkého interview s prof. PhDr. Viktorem Viktorou, CSc., který vyučuje na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity mimo jiné i literaturu 19. století, do níž tvorba Josefa Václava Sládka spadá, zazněla otázka: „*Jaký význam představuje fenomén Josef Václav Sládek v české literatuře jako takové?*“, na kterou pan profesor Viktora odpověděl následovně: „*Když bychom se na to podívali tematicky pro českou poezii, Sládek přichází s některými novými, netradičními motivy. A sice jsou to motivy americké! Řekl bych, že se dovede podívat na americkou demokracii kriticky. Druhý prvek je, že Sládek vlastně objevuje sedláka. Ne ve smyslu majitele polností, ale ve smyslu základu národa. Selská práce je pro něj ta nejzákladnější, ta živí národ. Třetí věc je, že Sládek v podstatě tedy má zakladatelskou funkci v moderní poezii pro mládež. Zde se mu nesmírně povedlo, že dovede prolnout výchovné tendence s představami dětského světa. Další prvek – Sládek překládal z angličtiny a je prvním autorem, který poprvé přeložil téměř celého Shakespeara. Kromě tří her, ty už nezvládl. Dále seznamuje českého čtenáře s tehdejší soudovou americkou literaturou. Syntéza všeho je, proč to Sládek dělá, nebo co z toho vyrůstá. Já bych tomu řekl hrdé a energické vlastenectví. Zeyer i Vrchlický byli vlastenci, ale Sládek to dokázal sevřít a udělat z toho skutečně údernou záležitost.*“⁴⁵⁹

⁴⁵⁹ Interview s Viktorem VIKTOROU, vedoucím Katedry českého jazyka na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň 04.04.2019.

Závěr

Fenomén Josef Václav Sládek představuje básníka, který i přes velké životní útrapy a ztráty byl schopný vytvořit dílo, jímž se nejen zapsal do dějin české literatury, ale také naznačil její nový směr. Jeho literární začátky však doprovázely nejistoty a otázka „*Co se svým životem?*“. Proto se již jako mladý vydal do Ameriky, aby si rozšířil obzory a zbavil se démona nespokojenosti. Z chlapce se stal v Americe muž. Nejen, že poznal mnoho nových tváří a vyzkoušel několik prací, ale především dozrál mentálně. Jeho předchozí literární tvorba s tou následující se dá jen těžko srovnávat. Sládek si uvědomil svoji lásku k rodné hroudě a urovnal si životní cestu. Z představy o učitelství mineralogie a přírodních věd zbyl pouze pedagogický aspekt.

Po americkém pobytu začal Sládek budovat své jméno jako pedagog angličtiny, redaktor, překladatel a především básník. Oženil se se svojí životní láskou, kterou však brzy ztratil. Zkroušen pod tíhou osudu trpěl a vydal svoji první básnickou sbírku. Z pesimismu a deprese jej však vysvobodili jeho noví přátelé – Jaroslav Vrchlický a Julius Zeyer. Básník nabral druhý dech, znovu se oženil, narodila se mu dcera a začal se znovu naplno věnovat redakci *Lumíra*. Štěstí mu však nepřálo. Od 80. let se o slovo přihlásila tíživá choroba, která nakonec básníka v roce 1912 skolila.

I přes tuto nemoc a životní neštěstí po sobě Sládek zanechal nemalý odkaz. Jsou jím především básnické sbírky a také poezie psaná výlučně pro mládež. Dle jeho životního díla, překladu Shakespeara, můžeme usoudit, že to byl muž pevné vůle a veliké trpělivosti. Zároveň byl velmi pečlivým autorem s vytříbeným smyslem pro humor i detail. Jako amatérský fotograf dokázal zachytit krásu momentu *impressio*. Ve svém poetickém díle se dokázal vcítit jak do údělu sedláka, tak do dětské duše. Se srdečným vlastenectvím se v jeho díle setkáme nespočetněkrát.

Josef Václav Sládek je právem nazýván *básníkem domova*. Většinu svých veršů zacítil na venkovský život, inspiraci čerpal ze svého starosvětského dětství ve Zbiroze a okolí. Zbirožský rodák se stal básníkem nejen domova, ale také básníkem sedláka, půdy a vlasti.

Zda byly cíle předkládané bakalářské práce, tj. zpracování básníkovy životopisu spjatého s městem Zbiroh a jeho druhého života, splněny, necht' posoudí laskavý čtenář. V průběhu vypracování jsem si na tohoto poetu vytvořil ucelený obraz. Byl to citlivý muž

se zpěvnou duší a s pečlivě vytříbeným jazykem. Nezlomný a vytrvalý. Právem se objevuje na nejedné pamětní desce a je očividné, že ve Zbiroze na básníka lidé nezapomněli.

Tato bakalářská práce by mohla být nadále rozpracována, a to ve dvou směrech. Prvním by mohl být směr didaktický, kdy by se vytvořila praktická část zaměřená na žáky ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze a obsahovala by adekvátní způsob, jakým by se mělo o zbirožském rodákovi vyučovat. Druhý směr by mohl být více spjat s básníkovým druhým životem. V tomto smyslu mě napadá naučná stezka po Zbirožsku se sládkovskými motivy. Vedla by od básníkovy vily, přes rodný dům, až k básníkově lesní studánce a seznámila by poutníka se Sládkovým životem a jeho literárním dílem. Správkyně Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze Mgr. Dagmar Viletová dala najevo, že podobnou naučnou stezku také zamýšlela. Zatím však tyto myšlenky nebyly realizovány.

Jsem přesvědčen, že by měla být Josefu Václavu Sládkovi vytvořena socha, která by stála buď v rodném Zbiroze, nebo někde poblíž jeho bytu ve Václavské ulici v Praze, například na Karlově náměstí. Tím bych považoval odkaz Josefa Václava Sládka v Čechách za završený.

Summary

The Sládek phenomenon represents the poet, the photographer, the translator, the husband, the father, the traveler and especially the patriot.

J. V. Sládek is an important figure of Czech literature. This poet from Zbiroh contributed to the discovery of poetry for children and introduced American poetry and other foreign-language literature to Czech readers. The legacy of J. V. Sládek is in his hometown Zbiroh present even today.

This bachelor thesis shows the poet's life, his literary work and his second life, which we are able to encounter in many places in Bohemia, not only in Zbiroh. This thesis also depicts J. V. Sládek as a man who, despite the hardships of his life, managed to create a great masterpiece. Sládek's greatest legacy is the translation of Shakespeare's plays and many poems with patriotic, rural and children's motives.

I consider the goals of this work fulfilled. This thesis may be further developed in educational and didactic directions. To complete the memory and honor of this poet I suggest building a statue of J. V. Sládek in Zbiroh or in Prague, where Sládek studied, taught, and translated.

Bibliografie

Ústní prameny:

Interview s Dagmar VILETOVOU, správkyní Muzea J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh, 03.04.2019.

Interview s Květuší HORÁKOVOU, ředitelkou ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Zbiroh 03.04.2019.

Interview s Věnceslavou DRÁBKOVOU, bývalou ředitelkou ZUŠ Václava Vačkáře ve Zbiroze, Zbiroh 30.03.2019.

Interview s Viktorem VIKTOROU, vedoucím Katedry českého jazyka na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň, 04.04.2019.

Periodika:

Měsíčník Zbirožsko : Informační zpravodaj města Zbiroh. Zbiroh : Město Zbiroh, 2012, červen.

Literatura:

BOROVÍČKA, Michael, Pavel BĚLINA, Jan P. KUČERA a Jiří KAŠE. *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XII.a.* Praha : Paseka, 2012. 804 s. ISBN 978-80-7432-181-8.

BULÁNEK-DLOUHÁN, František. *Mladé lásky : z mládí J.V. Sládka.* Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1966. 158 s.

HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek : rodopisná zpráva, životopis.* Hostivice : Baron, 2012. 51 s. ISBN 978-80-86914-59-6.

CHALUPNÝ, Emanuel. *Josef Václav Sládek a lumírovská doba české literatury.* Dřevoryty vytvořil František Bílek. Praha : Borový, 1916. 141 s. : dřevoryty.

JANKOVIČ, Milan. *Josef Václav Sládek : studie s ukázkami z díla.* Praha : Svobodné slovo, 1963. 201 s.

KLÁŠTERSKÝ, Antonín. *Josef V. Sládek : jeho život, literární dílo, ukázky bibliografie.* Praha : Jan Svátek, 1922. 31 s. Domov a cizina, sv. 10.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl, V-Ž.* Praha : Libri, 2011. 891 s. ISBN 978-80-7277-410-4.

- KVAPIL, Josef Šofferle. *Sládek – Zeyer : vzájemná korespondence*. Praha, Nakl. ČSAV, 1957. 501 s.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Josef Václav Sládek : k 75. výročí úmrtí básníka*. Zbiroh : Městské vlastivědné muzeum, 1987. Neustránkováno.
- MALÝ, Miloš. *Tvář básníka J.V. Sládka*. Praha : Státní nakladatelství, 1946. 69 s.
- NOVÁK, Arne. *Josef V. Sládek*. Praha : F. Topič, 1920. 16 s. České hlavy, sv. 14.
- POHORSKÝ, Miloš. *Dějiny české literatury. Díl 3, Literatura druhé poloviny 19. století*. Praha : Československá akademie věd, 1961. 631 s.
- POLÁK Josef. *J. V. Sládek : básník domova*. Praha : Fr. Borový, 1945. 101 s. : il.
- POLÁK, Josef. *Josef Václav Sládek : život a tvorba*. Praha : Univerzita Karlova, 1984. 134 s.
- POLÁK, Josef. *Sládkovské kapitoly a poznámky*. Plzeň : Krajský pedagogický ústav, 1969. 78 s.
- POLÁK, Josef. *Sládkův Zbiroh : tři kapitoly o Josefu Václavu Sládkovi*. Plzeň : Krajské nakladatelství, 1962. 45 s.
- SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c.k. fotografů*. Praha : Grada, 2001. 244 s. ISBN 80-247-9044-0.
- SLÁDEK, Josef Václav. *Americké obrázky a jiná prósa I*. Praha : J. Otto, 1914. 232 s.
- SLÁDEK, Josef Václav. *Americké obrázky a jiná prósa II*. Praha : J. Otto, 1914. 352 s.
- SLÁDEK, Josef Václav. *Básně I. 1. díl ; Básně ; Jiskry na moři ; Světlou stopou na prahu ráje*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 444 s. ISBN 80-7106-636-2.
- SLÁDEK, Josef Václav. *Básně II. 2. díl ; Ze života ; Sluncem a stínem ; Selské písně a České znělky ; Jiné písně ; České písně*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 429 s. ISBN 80-7106-415-7.
- SLÁDEK, Josef Václav. *Básně III. 3. díl ; V zimním slunci ; Písně smuteční ; Za soumraku ; Nové selské písně ; Léthé a jiné básně*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 481 s. ISBN 80-7106-783-0.

SLÁDEK, Josef Václav. *Má Amerika : fejetony a příhody 1871-1892*. Praha, Lidové noviny, 1998. 299 s. ISBN 80-7106-278-2.

SLÁDEK, Josef Václav. *Ruch : básně české omladiny, vydané roku 1868 k upomínce na založení Národního divadla*. Praha : F. Řivnáč, 1868. 194 s.

SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické : souborné vydání ve dvou dílech. Díl 1, Básně. Jiskry na moři. Světlou stopou. Na prahu ráje. Ze života. Sluncem a stínem. Zlatý máj. Selské písně. České znělky*. Praha : J. Otto, 1907. 533 s.

SLÁDEK, Josef Václav. *Spisy básnické : souborné vydání ve dvou dílech. Díl 2, Starosvětské písničky a jiné písně. Směska. České písně. Zvony a zvonky. V zimním slunci. Písně smuteční. Za soumraku. Z cizích luhů*. Praha : J. Otto, 1907. 552 s.

STREJČEK, Ferdinand. *Josef Václav Sládek, jak žil, pracoval a trpěl*. Praha : J. Otto, 1948. 164 s.

STREJČEK, Ferdinand. *Lumírovci a jejich boje kolem roku 1880*. Praha : Česká akademie Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1915. 151 s.

TURKOVÁ, Barbora. *Bethel Henry Strousberg a pád jeho podnikání na Zbirožsku v období tzv. velké deprese* [online]. Praha : Univerzita Karlova, 2016. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/75424> . Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce prof. PhDr. Eduard Kubů, CSc.

Filmové zdroje:

Afrika aneb Češi mezi lidožravci [komediální film / divadelní inscenace]. Režie Ladislav SMOLJAK. Česko, 2004. 96 min.

Americké dopisy [životopisný film]. Režie Jaroslav BRABEC. Česko, 2015. 102 min.

Internetové zdroje:

Pamětní deska J. V. Sládka v Resslově ulici. *Encyklopedie Prahy 2 : kulturně historické dědictví* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2OpQZiB> .

Pamětní deska J. V. Sládka ve Václavské ulici. *Pamětní desky v Praze* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2Jiv33t> .

Zahradní domek : Zahradní domek s pamětní deskou na pobyt J. V. Sládka. *Prostor – architektura, interiér, design* [online]. [cit. 2019-03-24].

Dostupné z: <https://bit.ly/2Or8HSS> .

Odhalení busty J. V. Sládka: 14.09.2012. *Místní kultura.cz* [online]. 2012 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2FzULDK> .

Muzeum J. V. Sládka. *Město Zbiroh* [online]. [cit. 2019-03-24].

Dostupné z: <https://bit.ly/2CFJL5g> .

Mons. František Radkovský. *Církev.cz* [online]. [cit. 2019-03-24].

Dostupné z: <https://bit.ly/2TE190c> .

ČAO [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://bit.ly/2YlxtIC> .

Informace o pozemku: Parcelní číslo: st. 327. *Nahlížení do katastru nemovitostí:*

ČÚZK [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://bit.ly/2TVVPdo>

Sekundární literatura:

BAŤHA, František. *Ivan Klicpera (1846-1881)*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1966. 4 s.

BAŤHA, František. *Václav Kliment Klicpera (1792-1859)*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1966. 10 s.

BENDA, Jiří. *Napoleon III. A jeho politika vůči Slovanům*. Praha : s.n. , 1950. 197 s.

BOŘÍK, Otakar a Jana BOŘÍKOVÁ. *Emanuel Engl : první český lázeňský lékař v Karlových Varech*. Praha : TABET, s.r.o., 2015. 264 s. ISBN 978-80-260-9235-3.

BRANALD, Adolf. *Král železnic*. Praha : Československý spisovatel, 1959. 536 s.

BYRON, George Gordon. *Lorda Byrona Hebrejské melodie*. Praha : F. Šimáček, 1890. 79 s.

ČERMÁKOVÁ, Dana. *Zdeněk Svěrák*. Praha : Imagination of People, 2014. 191 s. ISBN 978-80-87685-19-8.

DUB, Ota. *Rytíř ducha : Josef Thomayer – lékař a spisovatel*. Ostrava : Amosium servis, 1993. 165 s. ISBN 80-85498-14-6.

DÜRICH, Jiří. *Vítěz, který prohrál : poslanec Josef Dürich*. Česko : J. Dürich, 2009. 202 s. ISBN 978-80-254-6088-7.

DŽBÁNEK, Antonín. *Poutník se vrací : Josef Bohuslav Foerster – život a dílo*. Praha : Set out, 2006. 291 s. ISBN 80-86277-53-4.

GEITLER, Leopold Václav. *Poetická tradice Thráků i Bulharů*. Praha : Theodor Mourek, 1878. 102 s.

HÁJEK, Jiří. *Václav Šolc : pěvec probuzení českého pracujícího lidu*. Praha : Rovnost, 1951. 40 s.

HERBER, Otto a Marie SVAČINOVÁ. *Antonín Odehnal, medailér a tvůrce drobné plastiky*. Hradec Králové : Pobočka České numismatické společnosti, 1984. 52 s.

HILSKÝ, Martin. *Shakespeare a jeviště svět*. Praha : Academia, 2010. 909 s. ISBN 978-80-200-1857-1.

HOFFMANNOVÁ, Eva. Karel Slavoj Amerling. Praha : Melantrich, 1982. 284 s.

HORA, Josef. *Albert Pražák : 1880-1940*. Praha : Literárně historická společnost, 1940. 104 s.

JANDÁSEK, Ladislav. *Dr. Miroslav Tyrš učitel demokracie*. Brno : Červená a bílá, 1931. 91 s.

JIROUŠEK, Bohumil. *Jaroslav Goll : role historika v české společnosti*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav Filozofické fakulty, 2006. 245 s. ISBN 80-7040-888-X.

KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem. Václav hrabě Kounic*. Brno : AVE, 1993. 111 s. ISBN 80-900941-2-0.

KOPECKÝ, Jiří. *Zdeněk Fibich : stopy života a díla*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 135 s. ISBN 978-80-244-2405-7.

KRULICHOVÁ, Marie. *Adolf Heyduk (1835-1923): literární pozůstalost*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1970. 87 s.

KŘIVSKÝ, Pavel. *Julius Grégr : (1831-1896) : Literární pozůstalost*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1971. 6 s.

- KUNA, Milan. Antonín Dvořák : reflexe osobnosti a díla : lexikon osob. Praha : Academia, 2017. 653 s. ISBN 978-80-200-2669-9
- LOEWENSTEIN, Bedřich. *Otto von Bismarck*. Praha : Svoboda, 1968. 242 s.
- MAUROIS André a Marie JANŮ. Životopis Lorda Byrona. Praha : Academia, 2000. 395 s. ISBN 80-200-0434-3.
- MLEJNEK, Karel a Dobroslav ZEMAN. *Karel Odstrčil : výběr z díla*. Praha : Hudební inf. středisko ČHF Čes. hudební fond, 1981. 19 s.
- MOJŽÍŠOVÁ, Olga. *Bedřich Smetana: Doba, život, dílo*. Praha, Národní muzeum, 1998. 166 s. ISBN 80-7036-048-8
- NOVÁK, Arne. *Jan Neruda*. Praha : F. Topič, 1921. České hlavy, 16 s. České hlavy.
- PERNES, Jiří. *František Josef I. : nikdy nekorunovaný český král*. Praha : Brána, 2011. 495 s. ISBN 978-80-7243-538-8.
- POLÁK, Josef. *Karel Bendl*. Praha : Hudební naklad. Pěvecké obce československé, 1938. 32 s.
- ŘEZNÍČEK, Václav. *František Ladislav Čelakovský*. Praha : V. Řezníček, 1899. 163 s.
- SAK, Robert. *Josef Jungmann : život obrozence*. Praha : Vyšehrad, 2007. 313 s. Velké postavy českých dějin. ISBN 978-80-7021-890-7.
- SECKÁ, Milena. *Vojta Náprstek: vlastenec, sběratel, mecenáš*. Praha : Vyšehrad, 2011. 301 s. ISBN 978-80-7429-173-9.
- SCHNEIDROVÁ, Hana. *Otakar Hostinský a jeho odkaz pedagogice*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 171 s.
- SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha : Paseka, 2004. 451 s. ISBN 80-7185-679-7.
- STOLÁROVÁ Lenka a Vít VLNAS. *Karel Škréta, 1610-1674*. Praha : Národní galerie, 2010. 663 s., ISBN 978-80-7035-458-2.
- SUTNAR, Jaroslav. *Svatopluk Čech zrcadlem češtví*. Praha : Hejda a Tuček, 1909. 20 s.
- SVĚRÁK, Zdeněk, WEIGEL Jaroslav a Michal WEIGEL. *Ladislav Smoljak hrající, bdící*. Praha : Fragment, 2010. 64 s. ISBN 978-80-253-1157-8.

- ŠRETROVÁ, Bohumila. *Eliška Krásnohorská*. Praha : Orbis, 1948. 26 s.
- ŠVANDOVÁ, Alena. *Vítězslav Hálek*. Odolena Voda : Město Odolena Voda, 2012. 65 s. ISBN 978-80-260-1362-4.
- TEGNÉR, Esaias. *Píseň o Frithiofovi*. Praha : J.V. Sládek, 1891. 161 s.
- TEICHMAN, Josef. *Bedřich Smetana : život a dílo*. Praha : Orbis, 1944. 361 s.
- VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Julius Zeyer*. Brno : Istenis, 2003. 205 s. ISBN 80-902871-7-4.
- VOJTÍŠEK, Václav. *Jaromír Čelakovský : 21. března 1846–16. října 1914*. Praha : Důchodci obce hl. města, 1921. 308 s.
- VOZKA, Jaroslav. *Vítězná cesta na Parnas : Jakub Arbes 1840-1914*. Praha : Život a práce, 1940. 126 s.
- WAGNER, Jan. *Ladislav Quis (1846-1913)*. Praha : Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1964. 12 s.
- ŽÁČEK, Václav. *Josef Václav Frič*. Praha : Melantrich, 1979. 391 s.

Seznam příloh

Příloha č. 1

Zbiroh v druhé polovině 19. století

Příloha č. 2

Básníkův otec Petr Sládek

Příloha č. 3

Matka básníka Antonie Sládková rozená Mizerová

Příloha č. 4

Model rodného domu J. V. Sládka v Muzeu J. V. Sládka ve Zbiroze

Příloha č. 5

Autoři, kteří se podíleli na almanachu Ruch

Příloha č. 6

První žena J. V. Sládka Emílie Nedvíková

Příloha č. 7

J. V. Sládek v době vydání almanachu Ruch

Příloha č. 8

J. V. Sládek před odjezdem do Ameriky

Příloha č. 9

J. V. Sládek dřevorubcem, Amerika

Příloha č. 10

J. V. Sládek se svojí ženou Emílií Sládkovou rozenou Mizerovou

Příloha č. 11

Přední lumírovci. Zprava Vrchlický, Sládek, Zeyer.

Příloha č. 12

J. V. Sládek (vpravo) a Jaroslav Vrchlický

Příloha č. 13

J. V. Sládek se svojí druhou ženou Marií Sládkovou rozenou Veselou a s dcerou Helenou Sládkovou

Příloha č. 14

J. V. Sládek se svým otcem ve Zbiroze

Příloha č. 15

J. V. Sládek ve stáří

Příloha č. 16

Zesnulý J. V. Sládek v rakvi

Příloha č. 17

Fotoaparáty J. V. Sládka

Příloha č. 18

Fotografie pořízená J. V. Sládkem. Zámecké zahradnictví ve Zbiroze.

Příloha č. 19

Muzeum J. V. Sládka, exteriér

Příloha č. 20

Muzeum J. V. Sládka, interiér. Básníková knihovna.

Příloha č. 21

Pamětní deska na rodném domě J. V. Sládka ve Zbiroze

Příloha č. 22

Vila J. V. Sládka v době básníkovy života

Příloha č. 23

Vila J. V. Sládka dnes

Příloha č. 24

Pamětní deska na kameni před Sládkovou vilou

Příloha č. 25

Sládkova lesní studánka

Příloha č. 26

Pamětní kámen u Sládkovy lesní studánky

Příloha č. 27

ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Sládkova síň.

Příloha č. 28

ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Sládkova síň. Nástěnný obraz.

Příloha č. 29

Busta J. V. Sládka před ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze

Příloha č. 30

Slavín na Vyšehradském hřbitově

Příloha č. 31

Slavín na Vyšehradském hřbitově. Detailní pohled na desku se jménem J. V. Sládka.

Příloha č. 32

Pamětní deska v Resslově ulici

Příloha č. 33

Obchodní akademie v Resslově ulici

Příloha č. 34

Pamětní deska ve Václavské ulici

Příloha č. 35

Dům ve Václavské ulici, ve kterém bydlel J. V. Sládek

Příloha č. 36

Sládkovna ve Vysoké u Příbramě

Příloha č. 37

Pamětní deska na Sládkovně ve Vysoké u Příbramě

Obrazové přílohy

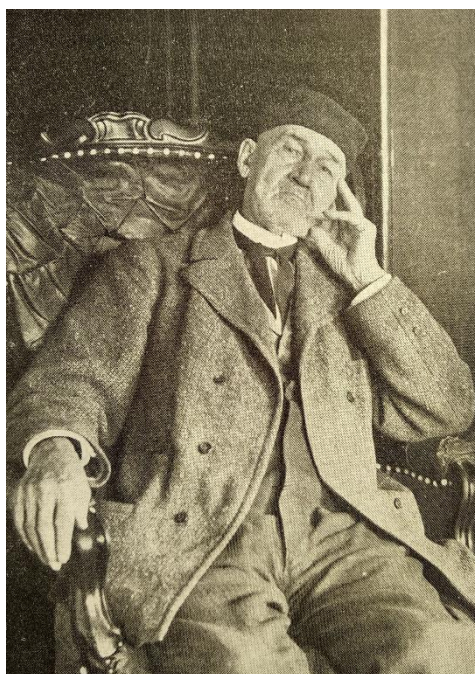
Příloha č. 1

Zbiroh v druhé polovině 19. století⁴⁶⁰

Příloha č. 2

Básníkův otec Petr Sládek⁴⁶¹

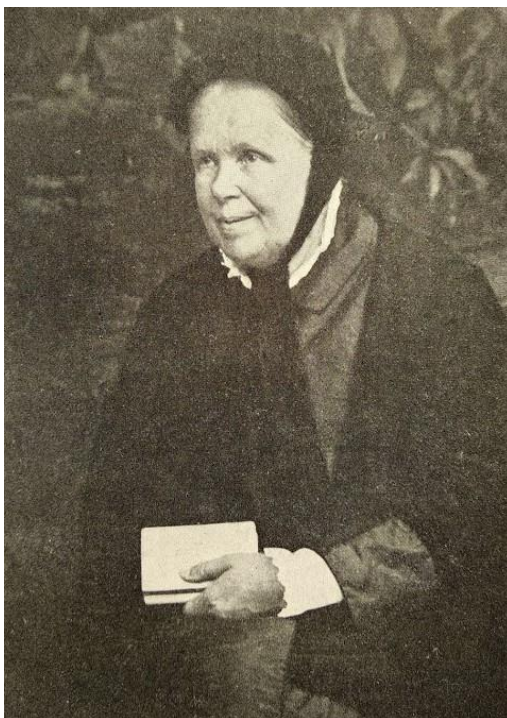

⁴⁶⁰ Zbiroh v druhé polovině 19. století. In: HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

⁴⁶¹ Básníkův otec Petr Sládek. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

Příloha č. 3

*Matka básníka Antonie Sládková rozená Mizerová*⁴⁶²

Příloha č. 4

*Model rodného domu J. V. Sládka v Muzeu J. V. Sládka ve Zbiroze*⁴⁶³

⁴⁶² Matka básníka Antonie Sládková rozená Mizerová. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

⁴⁶³ Model rodného domu J. V. Sládka v Muzeu J. V. Sládka ve Zbiroze. Foto archiv autora

Příloha č. 5

*Autoři, kteří se podíleli na almanachu Ruch*⁴⁶⁴

Příloha č. 6

*První žena J. V. Sládka Emílie Nedvíková*⁴⁶⁵

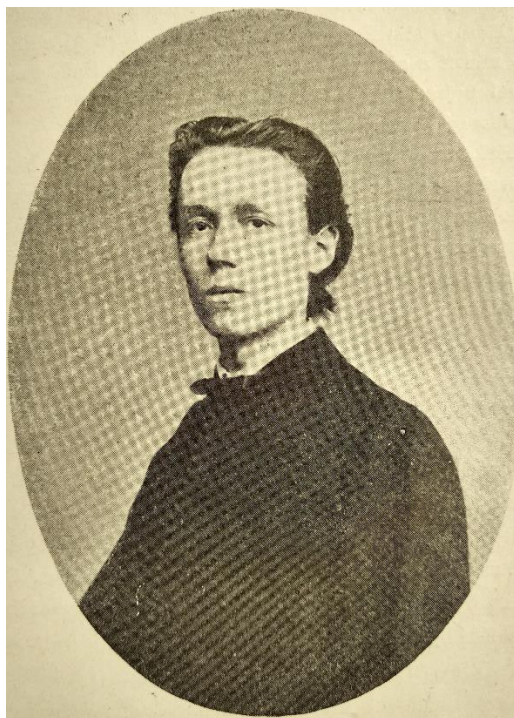

⁴⁶⁴ Autoři, kteří se podíleli na almanachu Ruch. In: HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

⁴⁶⁵ První žena J. V. Sládka Emílie Nedvíková. In: HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

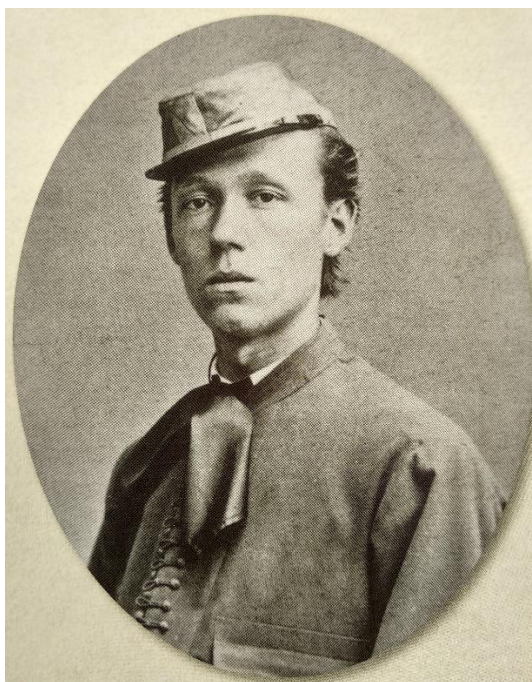
Příloha č. 7

*J. V. Sládek v době vydání almanachu Ruch*⁴⁶⁶

Příloha č. 8

*J. V. Sládek před odjezdem do Ameriky*⁴⁶⁷

⁴⁶⁶ J. V. Sládek v době vydání almanachu Ruch. In: Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze.

⁴⁶⁷ J. V. Sládek před odjezdem do Ameriky. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

Příloha č. 9

*J. V. Sládek dřevorubcem, Amerika*⁴⁶⁸

Příloha č. 10

*J. V. Sládek se svojí ženou Emílií Sládkovou rozenou Nedvíkovou*⁴⁶⁹

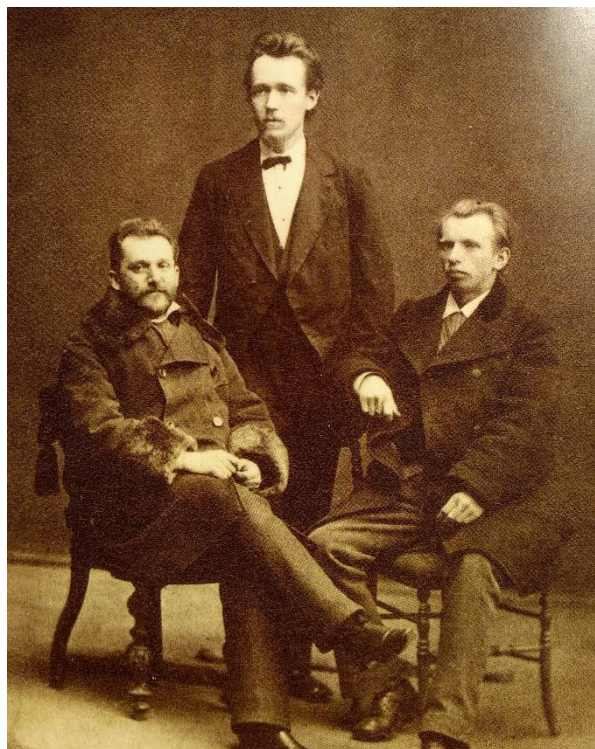

⁴⁶⁸ J. V. Sládek dřevorubcem, Amerika. In: Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze.

⁴⁶⁹ J. V. Sládek se svojí ženou Emílií Nedvíkovou rozenou Nedvíkovou. In: HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

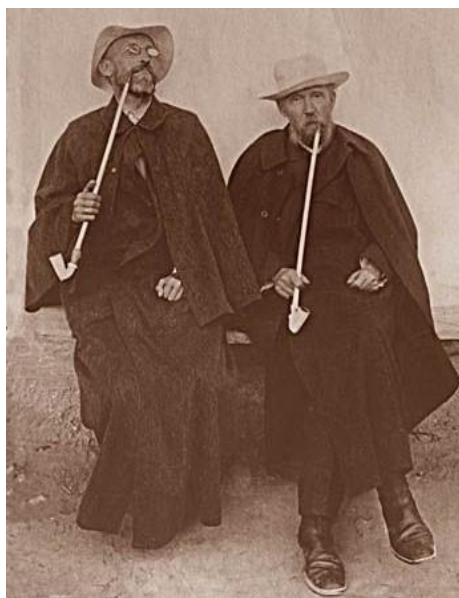
Příloha č. 11

*Přední lumírovci. Zprava Vrchlický, Sládek, Zeyer.*⁴⁷⁰

Příloha č. 12

*J. V. Sládek (vpravo) a Jaroslav Vrchlický*⁴⁷¹

⁴⁷⁰ Přední lumírovci. Zprava: Vrchlický, Sládek, Zeyer. In: HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

⁴⁷¹ J. V. Sládek (vpravo) a Jaroslav Vrchlický. In: *Pinterest.com* [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/491947959269052853/>

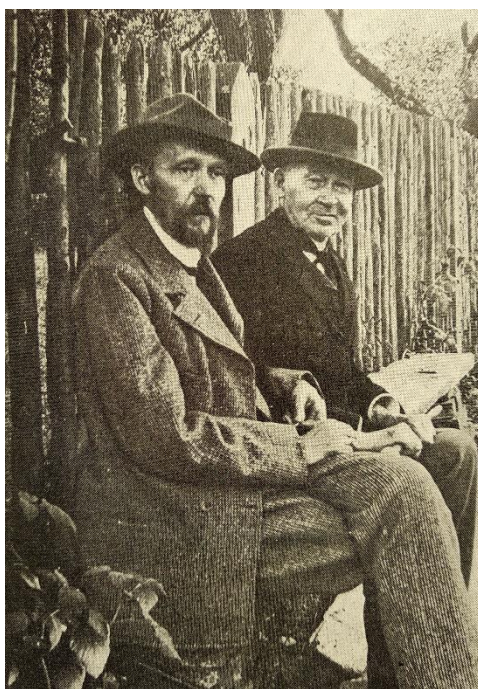
Příloha č. 13

J. V. Sládek se svojí druhou ženou Marií Sládkovou rozenou Veselou a s dcerou Helenou Sládkovou⁴⁷²

Příloha č. 14

J. V. Sládek se svým otcem ve Zbiroze⁴⁷³

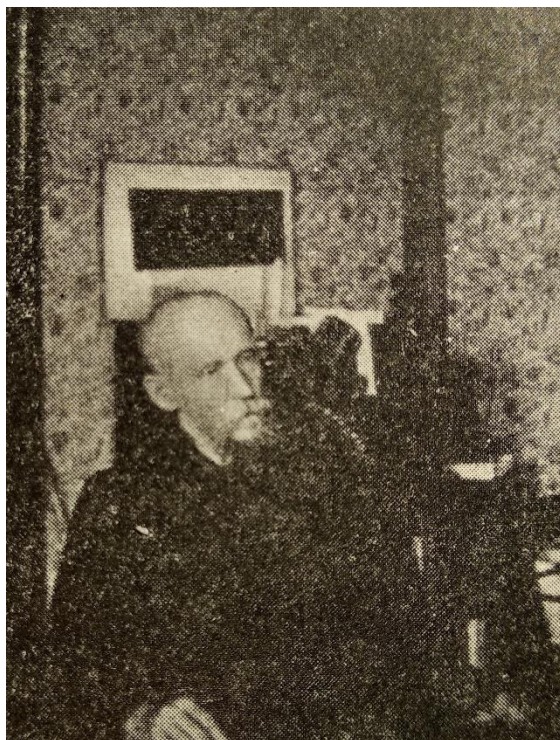

⁴⁷² J. V. Sládek se svojí druhou ženou Marií Sládkovou rozenou Veselou a s dcerou Helenou Sládkovou. In: Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze.

⁴⁷³ J. V. Sládek se svým otcem ve Zbiroze. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

Příloha č. 15

*J. V. Sládek ve stáří*⁴⁷⁴

Příloha č. 16

*Zesnulý J. V. Sládek v rakvi*⁴⁷⁵

⁴⁷⁴ J. V. Sládek ve stáří. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

⁴⁷⁵ Zesnulý J. V. Sládek v rakvi. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

Příloha č. 17

*Fotoaparáty J. V. Sládka*⁴⁷⁶

Příloha č. 18

*Fotografie pořízená J. V. Sládkem. Zámecké zahradnictví ve Zbiroze*⁴⁷⁷

⁴⁷⁶ Fotoaparáty J. V. Sládka. In: HNÍZDIL, Pavel. *Josef Václav Sládek: rodopisná zpráva, životopis*. Hostivice, 2012.

⁴⁷⁷ Fotografie pořízená J. V. Sládkem. Zámecké zahradnictví ve Zbiroze. In: Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze.

Příloha č. 19

*Muzeum J. V. Sládka, exteriér*⁴⁷⁸

Příloha č. 20

*Muzeum J. V. Sládka, interiér. Básníková knihovna.*⁴⁷⁹

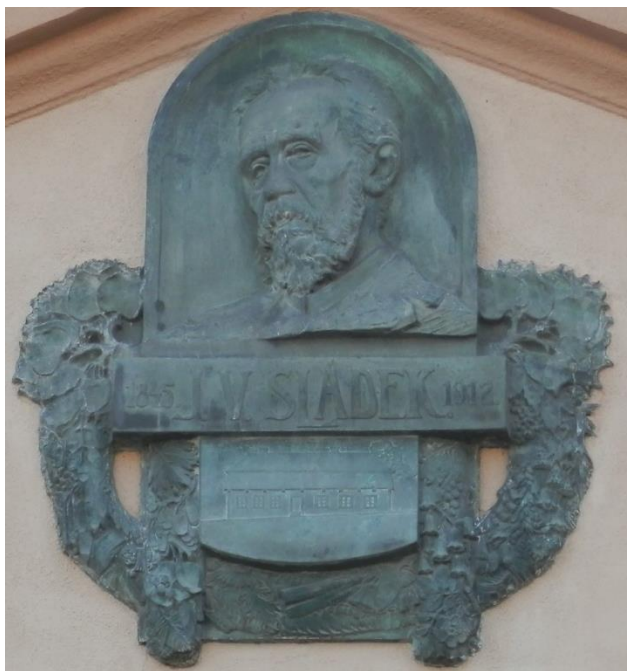

⁴⁷⁸ Muzeum J. V. Sládka, exteriér. Foto archiv autora.

⁴⁷⁹ Muzeum J. V. Sládka, interiér. Básníková knihovna. Foto archiv autora.

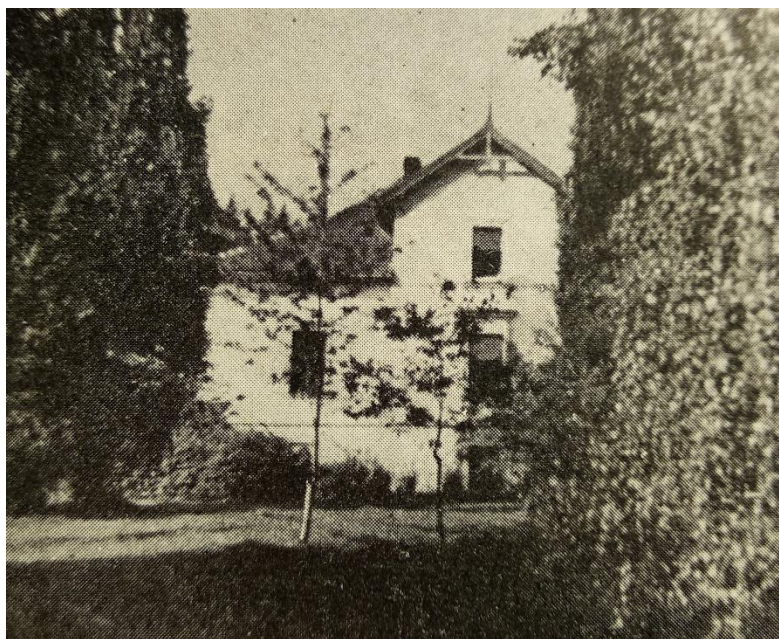
Příloha č. 21

*Pamětní deska na rodném domě J. V. Sládka ve Zbiroze*⁴⁸⁰

Příloha č. 22

*Vila J. V. Sládka v době básnickova života*⁴⁸¹

⁴⁸⁰ Pamětní deska na rodném domě J. V. Sládka. Foto archiv autora.

⁴⁸¹ Vila J. V. Sládka v době básnickova života. In: POLÁK Josef. *J. V. Sládek: básník domova*. Praha, 1945.

Příloha č. 23

*Vila J. V. Sládka dnes*⁴⁸²

Příloha č. 24

*Pamětní deska na kameni před Sládkovou vilou*⁴⁸³

⁴⁸² Vila J. V. Sládka dnes. Foto archiv autora.

⁴⁸³ Pamětní deska na kameni před Sládkovou vilou. Foto archiv autora.

Příloha č. 25

*Sládkova lesní studánka*⁴⁸⁴

Příloha č. 26

*Pamětní kámen u Sládkovy lesní studánky*⁴⁸⁵

⁴⁸⁴ Sládkova lesní studánka. Foto archiv autora.

⁴⁸⁵ Pamětní kámen u Sládkovy lesní studánky. Foto archiv autora.

Příloha č. 27

ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Sládkova síň.⁴⁸⁶

Příloha č. 28

ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Sládkova síň. Nástěnný obraz.⁴⁸⁷

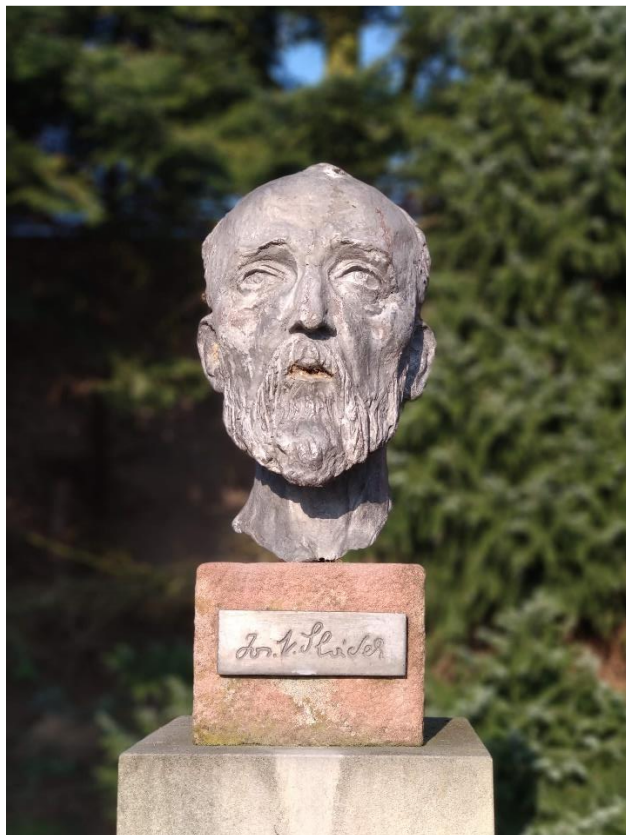

⁴⁸⁶ ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Sládkova síň. Foto archiv autora.

⁴⁸⁷ ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Sládkova síň. Nástěnný obraz. Foto archiv autora.

Příloha č. 29

*Busta J. V. Sládka před ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze.*⁴⁸⁸

Příloha č. 30

*Slavín na Vyšehradském hřbitově*⁴⁸⁹

⁴⁸⁸ Busta J. V. Sládka před ZŠ J. V. Sládka ve Zbiroze. Foto archiv autora.

⁴⁸⁹ Slavín na Vyšehradském hřbitově. Foto archiv autora.

Příloha č. 31

Slavín na Vyšehradském hřbitově. Detail na desku se jménem J. V. Sládka.⁴⁹⁰

⁴⁹⁰ Slavín na Vyšehradském hřbitově. Detailní pohled na desku se jménem J. V. Sládka. Foto archiv autora.

Příloha č. 32

Pamětní deska v Resslově ulici⁴⁹¹

Příloha č. 33

Obchodní akademie v Resslově ulici⁴⁹²

⁴⁹¹ Pamětní deska v Resslově ulici. Foto archiv autora.

⁴⁹² Obchodní akademie v Resslově ulici. Foto archiv autora.

Příloha č. 34

*Pamětní deska ve Václavské ulici*⁴⁹³

Příloha č. 35

*Dům ve Václavské ulici, ve kterém bydlel J. V. Sládek*⁴⁹⁴

⁴⁹³ Pamětní deska ve Václavské ulici. Foto archiv autora.

⁴⁹⁴ Dům v Resslově ulici, ve kterém bydlel J. V. Sládek. Foto archiv autora.

Příloha č. 36

Sládkovna ve Vysoké u Příbramě⁴⁹⁵

Příloha č. 37

Pamětní deska na Sládkovně ve Vysoké u Příbramě⁴⁹⁶

⁴⁹⁵ Sládkovna ve Vysoké u Příbramě. Foto archiv autora.

⁴⁹⁶ Pamětní deska na Sládkovně ve Vysoké u Příbramě. Foto archiv autora.